

**TURU-
UURINGUTE
AS**

Sügis 2019

Avalik arvamus ja riigikaitse

Aruanne Kaitseministeeriumile

Sisukord

Sisukord	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	12
UURINGU TULEMUSED	18
1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle	18
2 Institutsioonide usaldusväärsus	21
2.1 Institutsioonide usaldusväärsus	21
2.2 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus	23
3 Julgeolek ning ohud	25
3.1 Julgeolek maailmas	25
3.2 Julgeolek Eestis	27
3.3 Ohud maailma julgeolekule	28
3.4 Ohud Eestile	31
3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest	34
3.6 Julgeolekutagatised	35
4 Eesti inimeste kaitsetahe	37
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	37
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	40
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	43
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	45
4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?	47
5 Eesti kaitsevõime	49
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele	49
5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	50
5.3 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	52
5.4 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	52
5.5 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele	53
6 Eesti riigikaitse korraldus	55
6.1 Suhtumine ajateenistusse	55
6.1.1 Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks	55
6.1.2 Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega	56
6.1.3 Ajateenistusest kõrvale hoidmine	57
6.1.4 Naiste ajateenistus	58
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevähke	61
6.3 Suhtumine kutselistesse kaitsevähelastesse	62
6.4 Hinnang naiste rollile kutselises kaitsevähes	63
7 Riigikaitse organisatsioonid	64
7.1 Kaitseliidu ülesanded	64
7.2 Naiskodukaitse	67
7.2.1 Teadlikkus Naiskodukaitsest	67
7.2.2 Naiskodukaitse ülesanded	68
7.3 Kokkupuuted riigikaitse struktuuridega	71
7.4 Suhtumine Kaitseliiduga ja Naiskodukaitsega liitumisse	72

8	NATO	74
8.1	Suhtumine NATO-sse kuulumisse	74
8.2	NATO abi Eestile võimaliku ohu korral.....	77
8.3	Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele.....	78
8.4	Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele	80
8.5	Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele.....	81
9	Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	83
9.1	Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides.....	83
9.2	Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	84
9.3	Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel	86
9.4	Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst	87
10	Veteranipoliitika	88
10.1	Veterani mõiste.....	88
11	Riigikaitseõpetus koolides	90
12	Meediatarbimine	91
12.1	Infokanalite jälgimine	91
12.2	Infokanalite olulisus	96

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2019. aasta oktoobris ja novembris Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1226 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba neljakümne kuuenda küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias, millega tehti algust 2000. aasta jaanuaris.
- Hinnangutes muutustele Eesti elus on 2019 sügisel toimunud väike tagasimineku: paremuse poole on Eesti elu muutunud 42 protsenti küsitletute arvates (kevad 48%), 37 protsenti (35%) hindab olukorda samaks ning 14 protsenti (13%) halvemaks.
- Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle väga või küllalt sageli uhkust ja heameelt, liikus kuni 2018 aasta oktoobrini tõusujoones, jõudes 61 protsendini. Sellist kasvu võis seostada Eesti 100 juubeliaastaga kaasnenud emotsionaalse fooniga. 2019 märtsis kahanes selliste vastajate osakaal 56 protsendini ja püsib samal tasemel ka sügisel. Eestlaste hulgas on see näitaja 63 protsenti, muust rahvusest vastajate seas 44 protsenti.
- Kaheteistkümnest institutsioonist, mille usaldusväärsust paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 96%). Sellele järgnevad pingereas politsei ja piirivalve (89%), kaitseväge (80%), Kaitseliit (76%), kohalik omavalitsus (71%) ja Vabariigi President (66%). Presidendi institutsiooniga võrdne on ka NATO usaldusväärsus. Peaministrit usaldab 58 protsenti; riigikogu 58% valitsust 53% küsitletutest. Võrreldes kevadega on peaministri ja riigikogu usaldusväärsus veidi kasvanud. Euroopa Liitu ja NATO-t peab usaldusväärseks vastavalt 71% ja 66% küsitletutest. Endiselt on suur erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste suhtumises NATOsse: NATO-t usaldab 81% eestlastest ja vaid 36% muust rahvusest vastajaist. Ka kaitseväge ja Kaitseliidu puhul on eestlaste ja muust rahvusest vastajate usalduses suured erinevused. Kaitseväge peab usaldusväärseks 89 protsenti eestlastest ja 63 protsenti mitte-eestlastest, Kaitseliitu vastavalt 87% ja 50%. Kevadises küsitluses oli muust rahvusest vastajate usaldus kaitseväge ja Kaitseliidu vastu madalam (vastavalt 54% ja 44%).
- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. Alates 2017 sügisest hakkas ohutunne vähenema ning sel sügisel prognoosis ebaturvalisuse kasvu 55 protsenti küsitletutest. 12% usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 24% arvab, et olukord püsib muutumatuna.

- Eesti julgeoleku olukorda tajuvad vastajad positiivsemana kui maailmas tervikuna: 29 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; ebaturvalisuse kasvu näeb ette vaid 21 protsenti. 35 protsenti küsitletutest prognoosib olukorra püsimist praegusel tasemel. Hinnangud Eesti julgeolekuolukorrale on püsinud viimastel aastatel stabiilsena.
- Kui veel 2015. aasta märtsis nähti Ukraina-sündmuste mõjul peamise ohuna maailma julgeolekule Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamisel naaberriikides ning aastatel 2016-2017 oli esiplaanil Islamiriigi tegevus ja sõda Süürias, siis viimastes küsitlustes on nende ohtude olulisus taandunud ning esile on kerkinud uued, maailma julgeolekut ohustavad tegurid. Kõige olulisemaks ohuks peetakse küberrünnakuid: kindlasti 53 protsenti ja mõningal määral 35 protsenti. Teisel kohal on sõjapõgenike ja pagulaste sissetulek Euroopasse, mida pidas kindlasti ohuks 49 protsenti ja mõningal määral 40 protsenti küsitletutest. Kolmandal kohal on terrorivõrgustike tegevus, mida peab kindlasti ohtlikuks 48 protsenti ja mõningal määral ohtlikuks 41 protsenti küsitletutest. Ning neljandal kohal on väärinfo ja valeuudiste levik (kindlasti 45%, mõningal määral 41%).
Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides hinnatakse kindlasti ohtlikuks 39% küsitlute poolt, kuid ligi neljandik on ka neid vastajaid, kes arvavad, et Venemaa ei ole kindlasti mitte ohtlik. Kui vaadata ka vastuseid „mõningal määral“, siis peetakse Venemaast (33%) ohtlikumateks hoopis Hiina võimsuse kasvu (kindlasti 36% ja mõningal määral 42%) ja USA domineerivat rolli maailmas (kindlasti 34%, mõningal määral 45%). Nii Hiina kui ka USA rollis maailmas nähakse järjest suuremat ohtu.
Siiski on eestlaste jaoks Venemaa ohtude pingereas endiselt teisel kohal (vastus „see kindlasti“ 51%), kuid mitte-eestlastest näeb Venemaas kindlasti ohtu vaid 13 protsenti, mis annab 15 ohu pingereas viimase koha.
- Eestit ähvardavate ohtude seas on viis sellist, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks. 72% elanike arvates võib väga või küllaltki tõenäoliselt leida aset organiseeritud rünnak Eesti infosüsteemide vastu (küberrünnak).
Olulisuselt teisel kohal on valeuudiste levik (väga või küllalt tõenäoline 70% küsitlute arvates). 59% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Neljandale kohale ohtude pingereas tõusis vihakõne levik 55 protsendiga. Ulatuslikku merereostust peab väga või küllaltki tõenäoliseks 53% küsitletutest.
Üle 40 protsendi küsitletutest peab tõenäoliseks ka ulatuslikku looduskeskkonna reostust (43%), ülejäänud ohtude väga või küllaltki tõenäoliseks pidajate osakaal jääb alla 30 protsendi. Ulatuslikku sõjalist rünnakut Eesti vastu peab väga või küllaltki tõenäoliseks vaid viiendik küsitletutest.

- Vastates küsimusele julgeolekuohtude teemalise meediakajastuse kohta - kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe – leidis neljandik vastajatest, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse liiga palju. Pooled küsitletutest aga arvasid, et sõjalisi ohte käsitletakse meedias parasjagu.
Eestlaste seas on selgelt domineerivaks viimane seisukoht (58% leiab, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu), mitte-eestlaste poolt antakse aga vastuseid „liiga palju“ ja „parasjagu“ võrdselt (vastavalt 38% ja 37%).
Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvab 14 protsenti küsitletutest.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (53% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Olulisuselt teiseks julgeolekugarantiiks on 41 protsendiga elanike kaitsetahe ja kolmandal kohal on 31 protsendiga Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine.
Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga (22%), mida nimetab kolme olulisema seas 46 protsenti muust rahvusest vastanutest ja vaid 11 protsenti eestikeelsetest vastajatest.
- Relvastatud vastupanu osutamist võõrriigi kallaletungi korral peab kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79 protsenti küsitletutest. Eestlased peavad relvastatud vastupanu osutamist vajalikumaks kui mitte-eestlased, kuid see vahe on vähenenud. Kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks peab vastupanu osutamist 83% eesti- ja 73% muust rahvusest vastajatest, kuid ka viimastest ei pea vastupanu osutamist vajalikuks vaid 11 protsenti.
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 60% elanikkonnast: 66% eestlastest ja 46% mitte-eestlastest (muust rahvusest Eesti kodanikest 48%). Meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes osalema 75 protsenti (78% eestlastest ja 62% muust rahvustest).
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik eestimaalastest. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 23%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatseks lahkuda 32 protsenti, 20-29 aastastest 35 protsenti ja 30-39 aastastest 37 protsenti. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 25 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on madal. Vaid ligi neljandik küsitletutest teab üldjoontes, mida saaks sõjalise kallaletungi korral riigi kaitsmiseks teha, enam kui kaks kolmandikku ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud.
Oma informeeritust üldiselt heaks hindavate meeste osakaal on üle kahe korra

naistest suurem (37% vs 16%), varem esinenud erinevus eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel on kadunud: eestlastest hindab oma informeeritust üldiselt heaks 26%, muust rahvusest vastajatest 25%.

- Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (40%), kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (35%), kuidas korraldatakse evakueerimist (35%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (32%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni läbiviimise ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.
- 51 protsenti küsitletutest leiab, et võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on 32 protsenti. Usk Eesti kaitstavusse on suurem eestlaste (56%) ja väiksem muust rahvusest vastajate (43%) hulgas.
- Eesti kaitsekulutuste mahu suhtes on domineeriv seisukoht, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (47%). Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23%, nende vähendamist 18% elanikkonnast.
- Positiivse hinnangu riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal andnud ligikaudu 70 protsenti küsitletutest ja ka seekord on positiivsete vastuste osakaal 70 protsenti. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (riigikaitse arendamiseks tehtut hindab heaks vastavalt 78% ja 55%).
- 2014. aasta sügisel tõusis päevakorda Eesti idapiiri kaitstuse teema ning hinnangud sellele olid selgelt negatiivsed. Kuid juba 2016 kevadeks jõudsid positiivsed hinnangud ülekaalu. 2019 sügisel andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu 18 protsenti küsitletutest.
- Eraldi küsitakse ka Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse kohta. Küberrünnakuid peetakse kõige olulisemaks Eesti riigi julgeolekut ohustavaks teguriks ja ka hinnang selle valdkonna kaitstusele on kõige kriitilisem. Siiski on hinnangud tasapisi paranemas: 2019 aasta sügisel peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme väga või küllaltki hästi kaitstuks 57 protsenti küsitletutest, halvaks hindab seda 18 protsenti.
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on Eesti elanikud läbi kogu monitooringuperioodi olnud väga soosivalt meelestatud. Ka käesolevas küsitluses peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 91 protsenti, sh 64% peab seda kindlasti vajalikuks.
- Valdavalt pooldatakse ka seisukohta, et kaitseväeteenistuse võiksid läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed. 12% leiab, et nad võiksid seda teha mööndusteta, 61% küsitletutest aga, et nende jaoks tuleks ajateenistuses tagada neile sobiv koormus.

- Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on ootuspärane, et suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale – 23% mõistab taolise käitumise hukka ja 45% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes nooremad vanusegrupid: alla 20 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti. Seevastu üle 60-aastastest suhtub kõrvalehoidmisse hukkamõistvalt või negatiivselt 79 protsenti.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist. Kolmest variandist, milline võiks olla naiste suhe ajateenistusega, valis 78 protsenti juba kolmandat küsitlust järjest vastuse, et naistel peaks olema võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida. Naiste kohustuslikku ajateenistust pooldas 3 protsenti; seda, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima, arvas 15 protsenti. Eestlased on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui muust rahvusest vastajad. Kui eestlastest pooldab naiste võimalust ajateenistust vabatahtlikult läbida 84%, siis mitte-eestlastest 67 protsenti. Viimastest leiab 25%, et naised ei peaks üldse ajateenistusse minema.
- Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi? Ülekaalus on need vastajad, kes leiavad, et naiste ajateenistust tuleks korraldada eraldi programmi järgi – nii arvab 54% naiste ajateenistuse pooldajatest, ajateenistust noormeestega samadel alustel peab õigeks 41 protsenti.
- 78 protsenti elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut peaks õigeks 15 protsenti.
- Ühiskonna suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse on domineerivalt positiivne: väga v. üldiselt hästi suhtub neisse 80%, neutraalselt 18% küsitletutest.
- Avaliku arvamuse arusaamad naiste võimalikust rollist kaitseväes on aeglaselt, kuid siiski muutumas. 50% küsitletutest leiab, et naised võiksid teenida meestega võrdselt kõikides väeosades ja ametikohtadel, 40% aga on seisukohal, et naised peaksid teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides. Sarnaselt suhtumisele naiste ajateenistuses osalemisse on ka selles küsimuses muust rahvusest vastajate hoiakud konservatiivsemad: tagalas ja toetavates funktsioonides näeks naisi 54% mitte-eestlasest, eestlastest aga peab 59% naisi sobivaks teenima võrselt meestega.

- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesanneteks pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks ja sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele. Need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 27 ja 24 protsenti küsitletutest. 11 protsenti küsitletuist seavad esikohale osalemist päästetegevuses ning 9 protsenti kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas.
Kolme valiku kokkuvõttes asub esikohal pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (48%) ning esimeses valikus kolmandale kohale jäänud päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral tõuseb oluliselt selle kõrvale (47%). Esimeses valikus teisele kohale jäänud sõjalise õppe läbiviimine oma liikmete hulgas on kolme valiku kokkuvõttes kolmas (38%).
Kõige vähem peetakse Kaitseliidu ülesannete seas oluliseks sõjalistel missioonidel osalemist väljaspool Eestit.
Kui eestlaste seas domineerivad Kaitseliidu puhul riigikaitiselised ülesanded, siis muust rahvusest elanikkond näeb Kaitseliitu pigem tsiviilkaitselise organisatsioonina, tähtsustades rohkem selliseid ülesandeid nagu õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine ning tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmine ohuolukordades.
- Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse on sarnaselt suhtumisega kutselistesse kaitseväelastesse domineerivalt positiivne: väga hästi suhtub neisse 38% ja üldiselt hästi 34% küsitletutest. Negatiivset suhtumist praktiliselt ei esine, küll väljendab viiendik vastajatest neutraalset suhtumist.
- Seekordses küsitluses sisaldasid taas küsimused ka Naiskodukaitse kohta. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning väga madal muust rahvusest vastajate seas (vastavalt 89% ja 24%).
Nende hulgas, kes Naiskodukaitset teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht ka selle organisatsiooni vajalikkuses: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 86 protsenti.
Analoogiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel valida ka Naiskodukaitse kohta etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat ülesannet. Esimese valikuna tuuakse ligikaudu võrdse sagedusega välja Kaitseliidu tegevuse toetamist (13%), kaitsetahte tõstmist elanikkonna seas (13%), naiste ja tütarlaste kaasamist riigikaitse (11%) ning heategevusürituse korraldamist kaitseväge ja Kaitseliidu toetuseks (11%). Sõjalise väljaõppe läbiviimist toob esimesena välja 9 protsenti.
Ka kolme valiku kogusummas jääb esikohale Kaitseliidu tegevuse toetamine (34%), millele järgnevad võrdse olulisusega osalemine päästetegevuses ning naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitse (31%).
- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest neli protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 21 protsendil. Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks Kaitseliiduga kindlasti valmis liituma 4% ja arvatavasti 15%.
Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.

- Naiskodukaitseks kuulub vaid kaks protsenti küsitletutest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud üheksa protsenti. Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavasti valmis sellega liituma 20 protsenti.
- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse püsib positiivsena: seda pooldab 74% . Eestlastest pooldab NATOsse kuulumist 91 protsenti, muust rahvusest vastajatest 38 protsenti. Võrreldes kevadega on mitte-eestlaste toetus NATOsse kuulumise kuue protsendipunkti võrra kahanenud.
- Küsimuses selle kohta, millist abi on Eestil NATO-lt sõjalise ohu korral oodata, oli vastajatel võimalik anda mitu vastust. 53 protsenti küsitletuist leidis, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning 39% arvas, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leidis 20% küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota arvas 10 protsenti. Muust rahvusest vastajad on NATO abi suhtes eestlastega võrreldes skeptilisemad.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa alliansi poolt tehtud reaalsed sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 67 protsenti küsitletutest (eestlastest 78%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks piisavalt teinud ja 73% elanikkonnast (91% eestlastest, kuid vaid 35 protsenti mitte-eestlastest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- Küsimusele, kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas, andis 78 protsenti eestlastest vastuse, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks. Muust rahvusest vastajate enamik (39%) NATO kohaolekus Eesti turvalisusele mõju ei näe, suuremat turvalisust tajub 30 protsenti.
- Alates oktoobrist 2017 on küsitlustes igal sügisel sisaldunud küsimus, milles palutakse vastajatel etteantud omadussõnade seast valida neli, mis nende hinnangul kõige paremini iseloomustavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdureid.
NATO lahingugrupi sõdurite kirjeldamiseks kasutatakse valdavalt positiivseid sõnu, millest kõige sagedamini kordub „professionaalsed“ (43%). Järgnevad sellised iseloomustused nagu „sõbralikud“ (32%), „heade kavatsustega“ (25%) ja „viisakad“ (23%).
Negatiivseid iseloomustusi andvate vastajate osakaal on marginaalne, rohkem on neid muust rahvusest vastajate seas.
- 66% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (76%), mitte-eestlastel madalam (45%).

- Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 62%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (45%).
- Kaks kolmandikku ja rohkem küsitletutest toetab Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO egiidi all ning liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvatel missioonidel. Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (83%), siis muust rahvusest vastajate puhul on sellel, millise organisatsiooni egiidi all missioon toimub, suurem tähtsus. Kõige toetavam on mitte-eestlaste suhtumine ÜRO missioonidesse (täielikult või pigem toetab 55%). Liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvaid missioone ja Euroopa Liidu missioone toetab 50 protsenti. NATO missioonidel osalemist toetab vaid 39% mitte-eestlastest.
- Tihedama kaitsekoostöö arendamist Euroopa Liidu liikmesriikide vahel toetab 75 protsenti küsitletutest: 80% eestlastest ja 63% muust rahvusest vastajatest.
- Sõna „veteran“ on venekeelses arvamusruumis tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga –muust rahvusest vastajatest peab Teisest maailmasõjast osavõtnud veteranideks 67 protsenti. Eestlastest peab maailmasõjast osavõtnuid veteranideks 33 protsenti, mis kõigi küsitletute seas kokku annab tulemuseks 44 protsenti.
Eestlastest vastajate seas saavutanud sama suure toetuse seisukoht, mille kohaselt on veteranid Eesti kaitseväge missioonidel osalenud kaitseväelased (33%). Muust rahvusest vastajaist jagab sellist seisukohta vaid 15 protsenti.
- Riigikaitseõpetuse õpetamisele avalikkuse poolt avaldatavat toetust võib võrrelda noormeeste kohustusliku ajateenistuse vajalikuks pidamisega – see saab stabiilselt kõrge poolehoiu läbi kõikide küsitluste. Seda, et kõigis keskkharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 83 protsenti küsitletutest. Toetus riigikaitseõpetusele on suur nii eesti- (89%) kui ka venekeelsete (70%) vastajate hulgas.
- Kõige olulisemateks infokanaliteks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel on ootuspäraselt televisioon (väga või küllalt oluline 84% vastanute jaoks) ja raadio (75%), enam kui poolte küsitletute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid (64%) ja ajalehed (55%). Nende vahele mahub ka vahetu suhtlus teiste inimestega (69%).

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 2019. aasta sügisel läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse Kaitseministeeriumile.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eestis elamise üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitseväge ja kaitseliidu) usaldusväärsus;
- Hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ning peamised julgeolekutagatised Eesti jaoks;
- Inimeste kaitsetahe ning käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel; suhtumine NATO liitlaste üksuste Eestis viibimisele;
- Suhtumine Eesti riigikaitse ülesehitusse, sh. meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitseliitu ning arusaamad Kaitseliidu ülesannetest;
- Suhtumine Naiskodukaitsele ning arusaamad Naiskodukaitse ülesannetest;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel ja rahvusvahelisest riigikaitse alastest koostööst;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides;
- Arusaamad veteranipoliitikast.

Aruande esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 102 616 inimest (ESA, 01.01.2018.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega 1000 vastajat. Alates 2019 augustist viiakse omnibussküsitlust läbi üheaegselt nii näost-näku (N=500) kui ka veebiintervjuude vahendusel (N=500). Kuna riigikaitse teemalise avaliku arvamuse küsitluse puhul on ette nähtud vaid näost-näku intervjuud, siis viidi seekordne küsitlus läbi kahe omnibussi abil oktoobris ja novembris.

Lisaks kahele omnibussivalimile (kumbki N=500) viidi läbi täiendav küsitlus lisavalimil N=200 ainult venekeelsete vastajate seas.

Omnibussküsitluse valim moodustatakse üldkogumi proportsionaalse mudeli alusel. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse lähteaadressid, millest alates küsitaja oma tööd alustab. Lähteaadressi valik iga piirkonna sees toimub juhuslikkuse põhimõttel Rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Vastajate valikul lähteaadressil rakendatakse nn „noore mehe reeglit“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

	Vastuse proportsioon											
	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%

Küsitlustöö

Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales 65 vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitajat. Kokku viidi läbi 1226 intervjuud.

Tabel 2 - Küsitlustöö aruanne

Küsitlusaeg OB-10-19 koos lisaga 3.10.19-21.10.19 Küsitlusaeg OB-11-19: 31.10.19 - 10.11.19	<i>Kokku</i>
Küsitluspunkte	137
Küsitlejaid	65
Kasutuskõlblikke põhiankeete	1226
Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Leibkonnas ei ela sobilikku vastajat	666
Kedagi pole kodus	2384
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	28
Keelduti kontaktist	805
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	804
Ei ole võimalik majja pääseda/ eluasemeni jõuda	261
Muu mittetoimumise põhjus	112
Kokku aadresse	5060
Korduvvisiite	1133

Küsitlusvalimi kaalumine ja andmetöötlus

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetöötluspaketti SPSS for Windows 25.0.

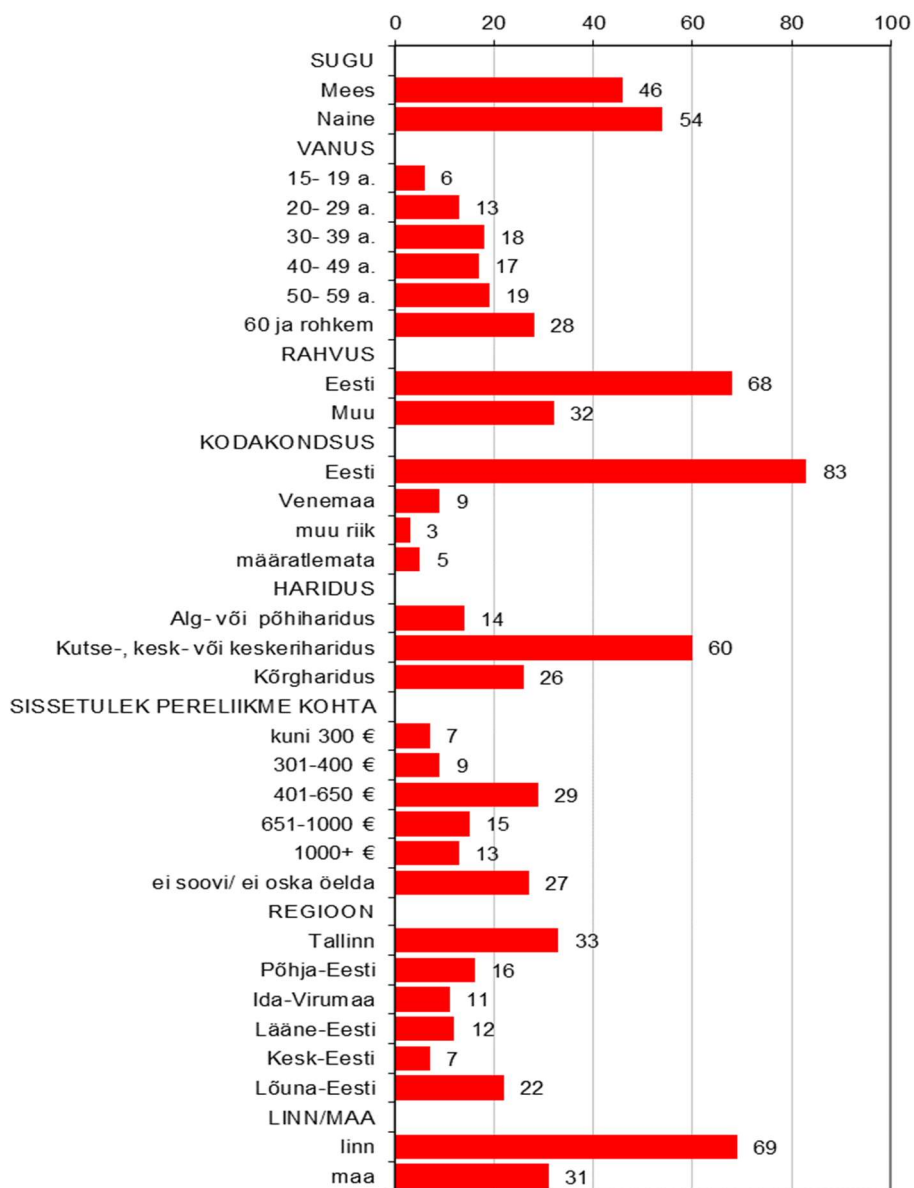
Küsitlusvalimi väiksemad erinevused küsitlusmudelist viidi kaalumise teel elanikkonna sotsiaal-demograafilisest mudeliga vastavusse. Kasutati kahte sorti kaalusid.

Kuna tavapärasele küsitlusvalimile lisaks viidi läbi 200 venekeelset intervjuud täiendava mitte-eestlaste valimi põhjal, siis on andmefailis sisalduvad üldkaalud mõeldud selleks, et viia küsitlusvalimi sotsiaal-demograafiline koosseis vastavusse kogu elanikkonna üldmudeliga, sh ka eestlaste ja mitte-eestlaste õige proportsiooniga. Selleks tuleb suurendada eestlaste osakaalu ja vähendada teadlikult üle-esindatud mitte-eestlaste oma.

Täiendavalt on aga loodud kaalud ka eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate valimi kaalumiseks. Nende puhul jääb eestlaste ja mitte-eestlaste osakaal samaks, kuid neis arvestatakse täpsemalt eestlaste ja muust rahvusest elanikkonna erinevat soolist ja vanuselist koosseisu. Neid kaale on mõtet kasutada siis, kui analüüsitakse eraldi ja sügavamalt vastavalt eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakuid.

Käesolevas aruandes esitatud näitajad on pärit üldkaaludega kaalutud üldjaotusest (vt. Joonis 1). Lisades esitatud sagedustabelid eestlaste ja muust rahvusest vastajate kohta on aga kaalutud eraldi nende andmekogude kaalumiseks mõeldud kaaludega. Seetõttu esineb üldjaotuste ning eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate lõikes kaalutud tabelite vahel marginaalseid erinevusi.

Joonis 1 – Lõppvalimi kaalutud sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1226

Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:	Juhan Kivirähk:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine	Kristel Merusk, Kaja Södor, Roman Vjazemski.
Andmetöötlus ja tabelid:	Marina Karpištšenko
Tellija-poolne kontaktisik:	Anniko Rebane

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

UURINGU TULEMUSED

1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas riigikaitse, mõjutab muuhulgas ka see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna. Kui inimesed tajuvad ühiskonnaelus toimuvaid muutusi paremuse poole, suhtutakse ka erinevatesse ühiskonnaelus esile kerkivatesse probleemidesse tasakaalukamalt ja positiivsemalt. Küsisime:

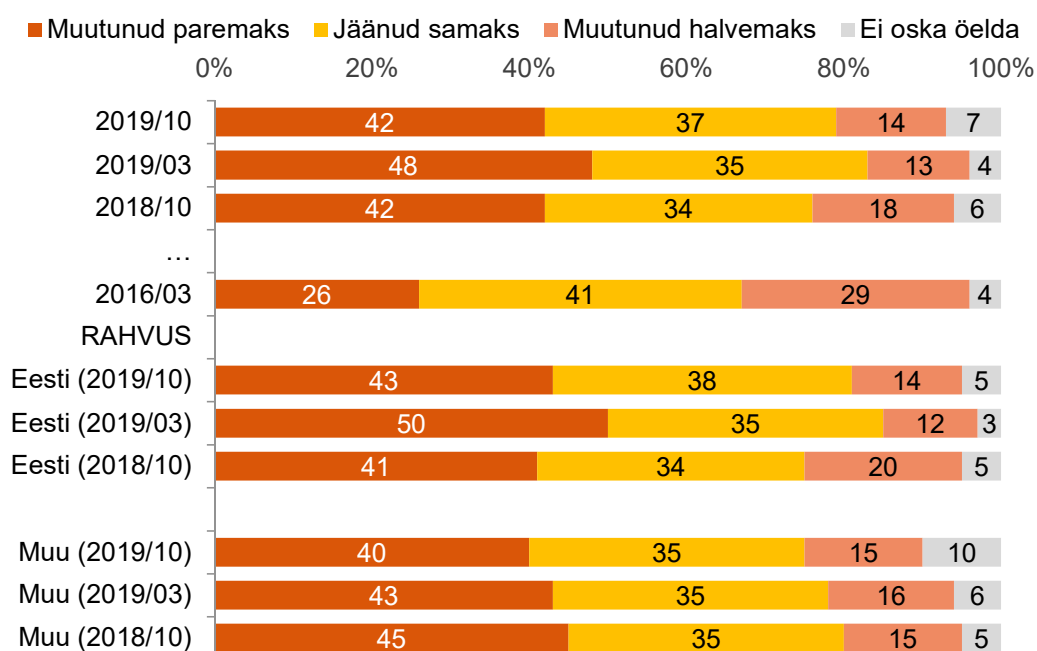
Kui Te hindate Eesti elu tervikuna, siis kas viimastel aastatel on asjad muutunud paremuse või halvemuse suunas või on jäänud samaks?

Hinnangud muutustele Eesti elus on järjest paranenud. Kui 2016 kevadel leidis vaid 26 protsenti küsitletutest, et Eesti elu on muutunud paremuse poole ning 29 protsenti arvas, et olukord on muutunud halvemaks, siis 2019 aasta kevadeks oli positiivsete hinnangute osakaal kasvanud 48 protsendile ja negatiivse hinnangu andis Eesti arengule vaid 13 protsenti.

2019 sügisel on hinnangutes toimunud väike tagasimine: paremuse poole on Eesti elu muutunud 42 protsenti küsitlute arvates, 37 protsenti hindab olukorda samaks ning 14 protsenti halvemaks (Joonis 2). Kui kevadel nägime eestlaste positiivsemaid hinnanguid võrreldes muust rahvusest vastajatega, siis seekord erinevused puuduvad.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus, 2016-2019 võrdlus

(%; N = kõik vastajad)

Positiivsemalt hindavad Eesti arengut kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub 49 protsenti (kevadel oli selliste vastajate osakaal 57 protsenti). Kesk- või kesk-eriharidusega vastajatest hindab muutused positiivseks 41 protsenti, vähem kui keskharidust omavatest vastajaist aga vaid 33 protsenti.

Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord: sissetulekurühmas alla 300 euro ühe leibkonna liikme kohta kuus näeb muutusi paremusele 31 protsenti, 301-400 eurot 36 protsenti; 401-500 eurot 45 protsenti ja üle 650 euro juba rohkem kui pooled.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, milline on vastajate emotsionaalne suhe Eestisse - kas siin elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

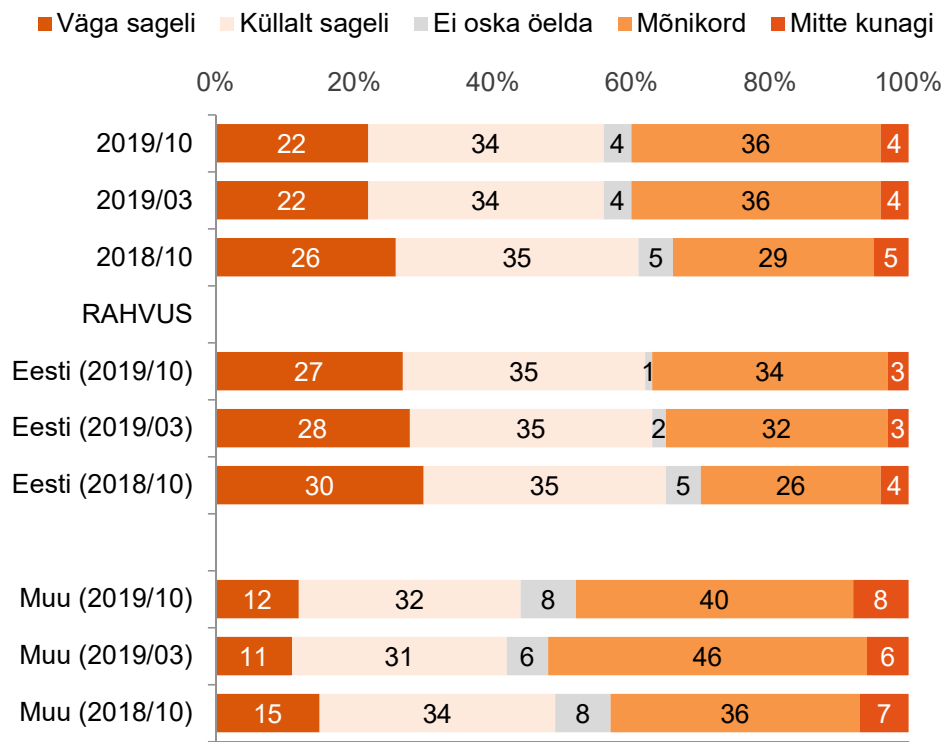
Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli, liikus kuni 2018 aasta oktoobrini tõusujoones, jõudes 61 protsendini. Sellist kasvu võis seostada Eesti 100 juubeliaastaga. 2019 märtsis kahanes selliste vastajate osakaal 56 protsendini ja püsib samal tasemel ka sügisel.

Eestlaste hulgas on väga või küllalt sageli Eestis elamise üle uhkust või heameelt tundvate vastajate osakaal kõikunud vahemikus 63 kuni 68 protsendini – seekordse küsitluse tulemus jääb selle vahemiku alumisse otsa (63%).

Muust rahvusest vastajate seas nägime eelmise aasta oktoobris selliste vastajate osakaalu kasvu 49 protsendini, kuid tänavu märtsis langes see 42 protsendile ja on samal tasemel ka nüüd (44%) (Joonis 3).

Neid vastajaid, kes mitte kunagi Eestis elamise üle uhkust ja/või heameelt ei tunne, on vaid marginaalne hulk.

Joonis 3. Uhkus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis, 2018-2019 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Seos nende kahe tunnuse vahel on ilmne: nende seas, kelle arvates Eesti elu liigub paremuse poole, on Eesti üle väga sageli või küllalt sageli uhkust või heameelt tundnud 68 protsenti; nende seas, kelle arvates olukord on jäänud samaks, on see näitaja 50% ning nende seas, kes näevad arengut negatiivses suunas – 37 protsenti (vt. Tabel 3).

Tabel 3 – Uhkus ja heameel Eesti üle Eesti arengule antud hinnangute lõikes (%; N = kõik vastajad)

	KÕIK	Muutunud paremaks	Jäänud samaks	Muutunud halvemaks
Väga sageli	22	28	19	13
Küllalt sageli	34	40	31	24
Mõnikord	36	28	40	50
Mitte kunagi	5	3	4	10

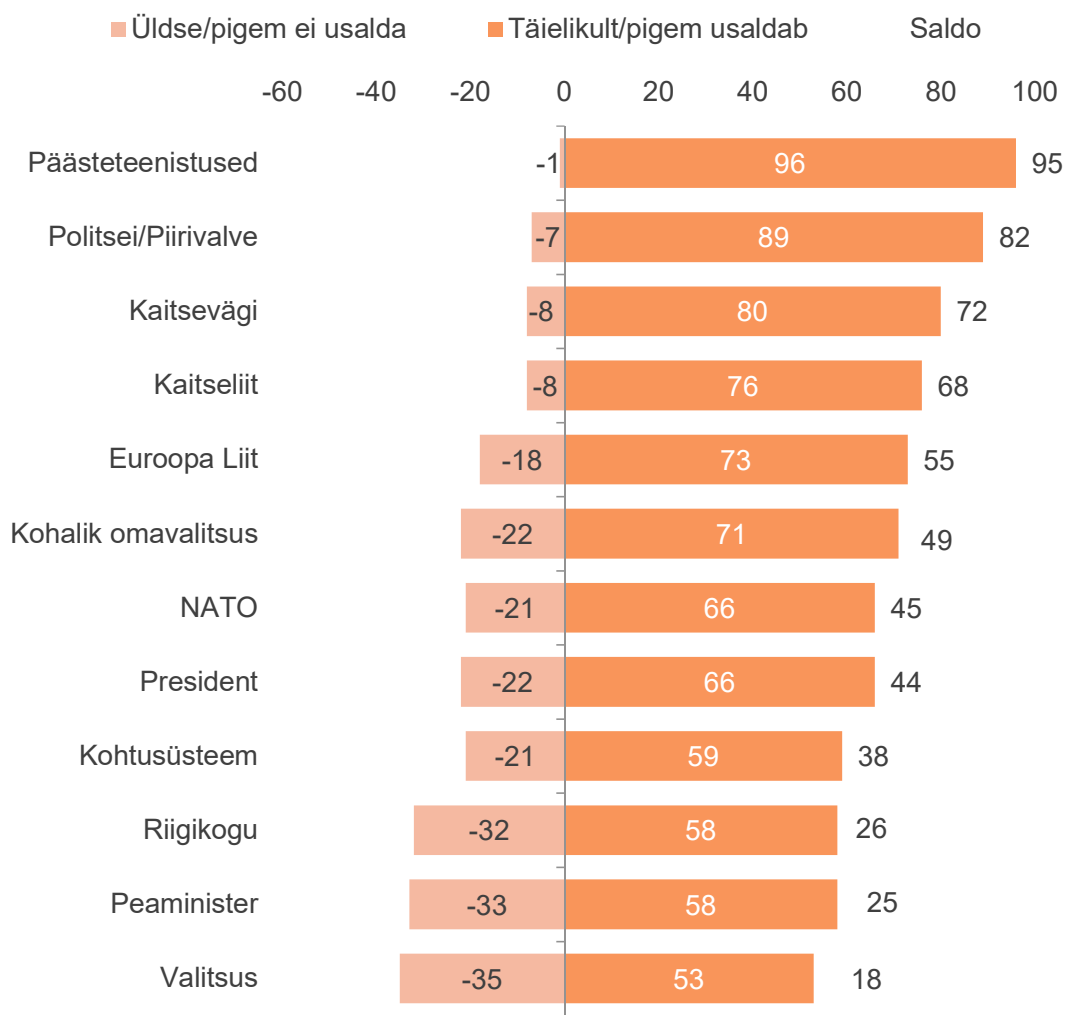
2 Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluvijana või toetajana. Alates oktoobrist 2018 kuuluvad institutsioonide loetellu ka kohalikud omavalitsused ja kohtusüsteem.

2.1 Institutsioonide usaldusväärsus

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst neljapallisel skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kaheteistkümnest uuringusse lülitatud institutsioonist usaldatakse kõige enam päästeteenistust – päästjaid usaldab tervelt 96% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei ja piirivalve (89%), kaitsevägi (80%), Kaitseliit (76%), Euroopa Liit (73%), kohalik omavalitsus (71%) ning NATO ja Vabariigi President (mõlemad 66%) (Joonis 4).

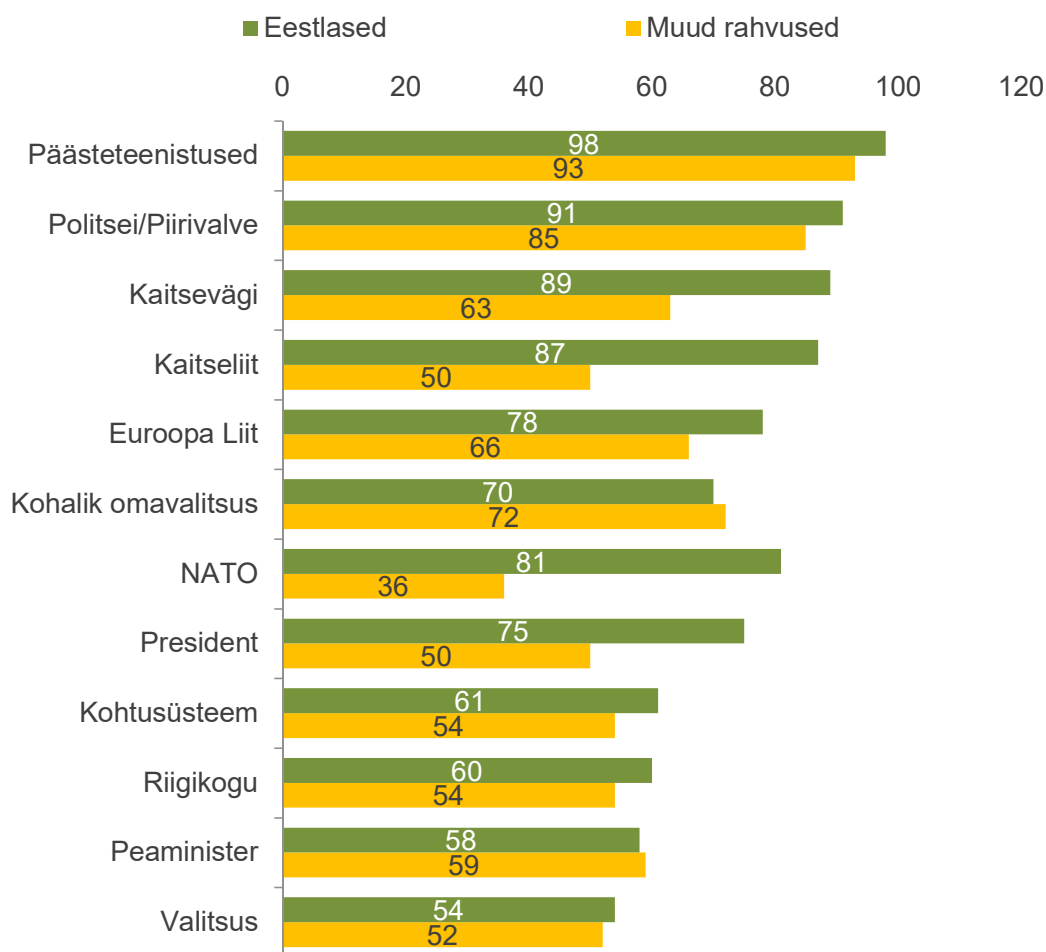
Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus sügisel 2019 (%) (N = kõik vastajad)

Ehkki poliitilised institutsioonid pälvivad kõige vähem usaldust, on ka riigikogu, valitsuse ja peaministri usaldusväärsus saldo (usaldajate ja mitte-usaldajate osakaalude vahe) küllaltki kõrge: riigikogu ja peaministrit usaldab 58%, valitsust 53% elanikkonnast.

On terve rida institutsioone, mille suhtes eestlaste ja muust rahvusest vastajate usaldus on sarnasel tasemel (päästeteenistused, politsei ja piirivalve, samuti kohalikud omavalitsused, riigikogu, valitsus ja peaminister), kuid on ka neid, mille usaldusväärsus on suuri erinevusi. Kõige suurem lõhe valitseb usalduses NATO vastu, muust rahvusest inimeste seas pälvivad keskmisest vähem usaldust ka kaitsevägi ja Kaitseliit. Enam kui kümme protsendipunkti erineb ka usaldus Euroopa Liidu vastu. Siiski on oluline märkida, et muust rahvusest vastajate usalduse tase enamiku institutsioonide suhtes on kasvanud, välja arvatud NATO. (Joonis 5).

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus eestlaste ja muust rahvusest elanike silmis sügisel 2019 (täielikult ja pigem usaldab %; N = kõik vastajad)

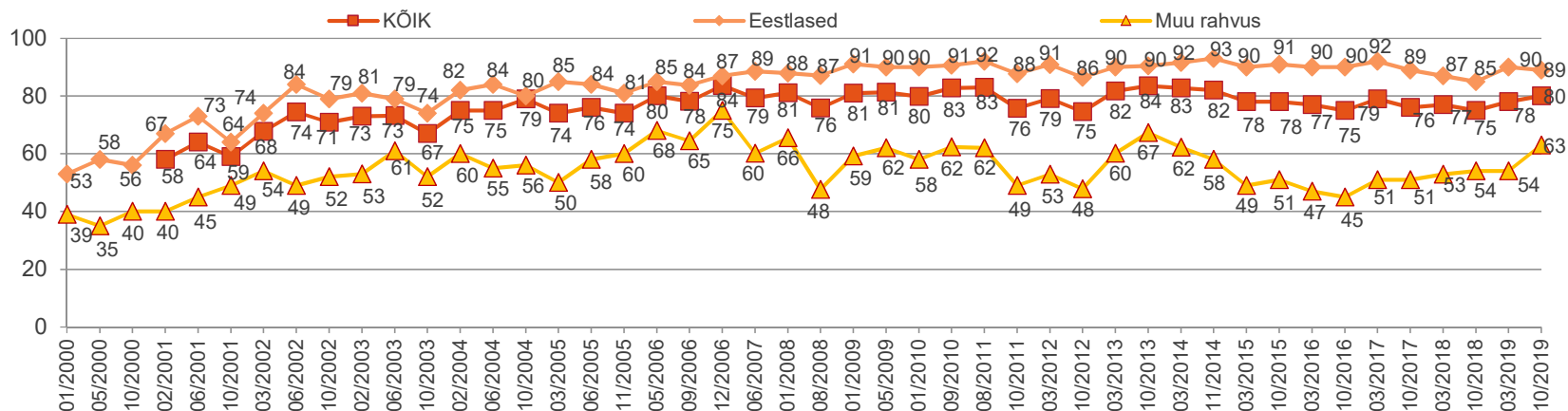
2.2 Kaitseväe ja Kaitseliidu usaldusväärsus

Kaitseväge, mis on päästeteenistuste ning politsei ja piirivalve järel usaldusväärsete pingereas kolmandal kohal, usaldas 2019. aasta sügisel 80% Eesti elanikest.

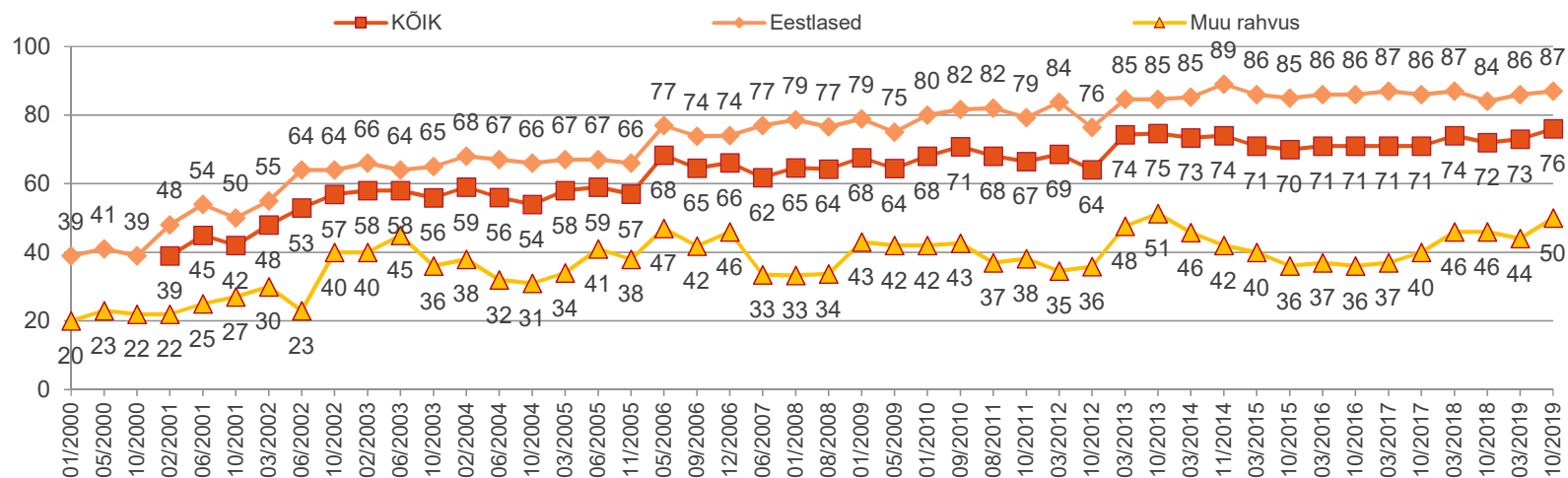
Usaldus oli kasvanud eelkõige muust rahvusest vastajate seas. Eestlastest usaldas kaitseväge 89 protsenti, muust rahvusest vastajatest 63 protsenti. Seda on üheksa protsendipunkti võrra rohkem kui kevadel. Viimati oli muust rahvusest elanike usaldus kaitseväe vastu sama suur 2013-2014 aastal (Joonis 6).

Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväe järel – Kaitseliitu usaldas 2019. aasta sügisel 76% Eesti elanikest, seejuures 87 protsenti eestlastest ja 50% mitte-eestlastest. Ka siin toimus usalduse kasv eelkõige muust rahvusest vastajate arvel (Joonis 7).

Joonis 6. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2019; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus
(täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 7. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2019; ; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus
(täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate sellest, milliseks hindab avalikkus julgeoleku alast olukorda Eestis ja maailmas, milliseid ohtusid nähakse lähemate aastate jooksul julgeolekule ning mis aitaks tagada Eesti riigi suuremat julgeolekut.

3.1 Julgeolek maailmas

Küsimust, millega vastajatel palutakse hinnata maailma julgeolekuolukorra muutumist, on esitatud juba alates 2000. aastast ja see kõlab järgmiselt:

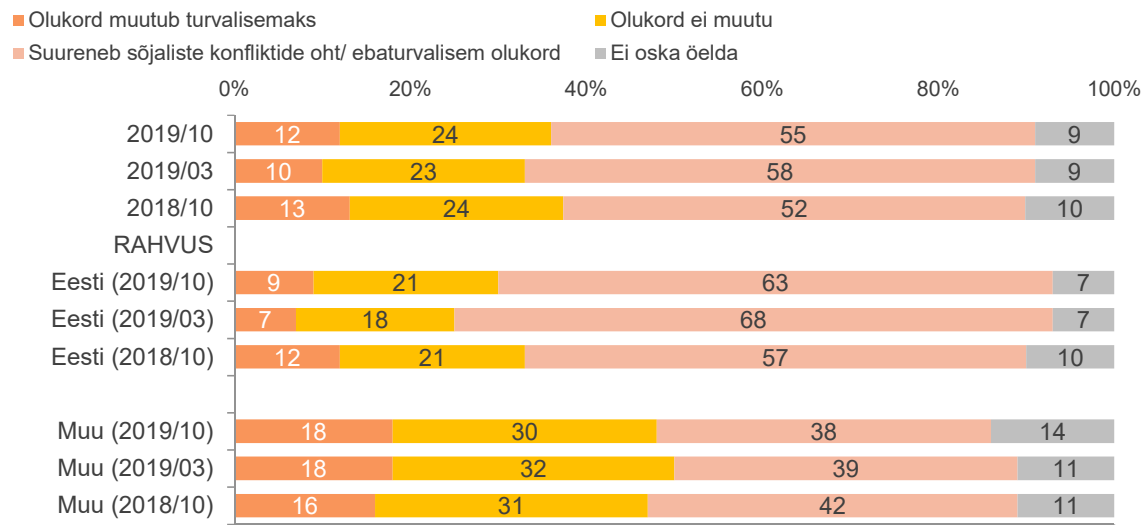
Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?

Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. 2016 sügisel sellise hinnangu andjate osakaal küll vähenes, ent püsis endiselt kõrge. Alates 2017 sügisest, mil ebastabiilsuse kasvu eeldas 66 protsenti küsitluteest, hakkas ohutunne vähenema: 2018 märtsis prognoosis ebaturvalisuse kasvu 61%, oktoobris 52%, 2019 märtsis 58 protsenti ja nüüd, sügisel, 55 protsenti. 12% vastanutest usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 24% arvab, et olukord püsib muutumatuna.

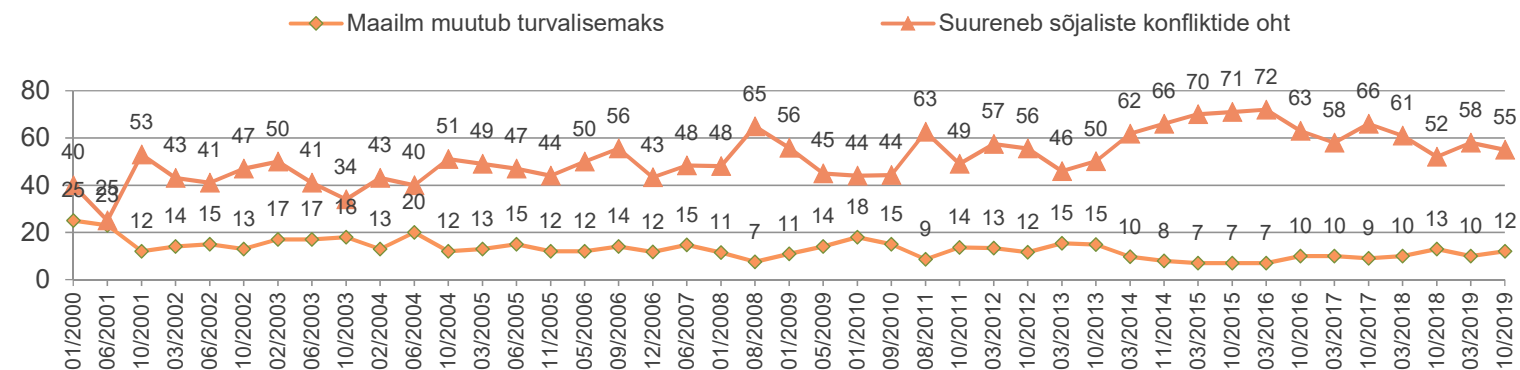
Eestlaste ohutaju on võrreldes muust rahvusest vastajatega suurem: 63% eestlastest leiab, et julgeoleku alane ebastabiilsus maailmas kasvab, muust rahvusest vastajatest arvab nii 38 protsenti (Joonis 8).

Pikemaajalisem trend kahe vastandliku seisukoha osakaaludega on esitatud Joonisel 9. Sellelt on näha, et alates 2014 aasta kevadest, kui sai alguse Ukraina kriis, püsis ebaturvalisuse ja sõjaliste konfliktide kasvu kartvate vastajate osakaal kogu aeg 60 protsendist kõrgemal, ulatudes kolmes küsitluses koguni üle 70 protsendi. Alles kahel viimasel aastal on see langenud taas alla 60 protsendi, mis on kahtlemata endiselt kõrge näitaja.

Joonis 8. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2018-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad

Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad

3.2 Julgeolek Eestis

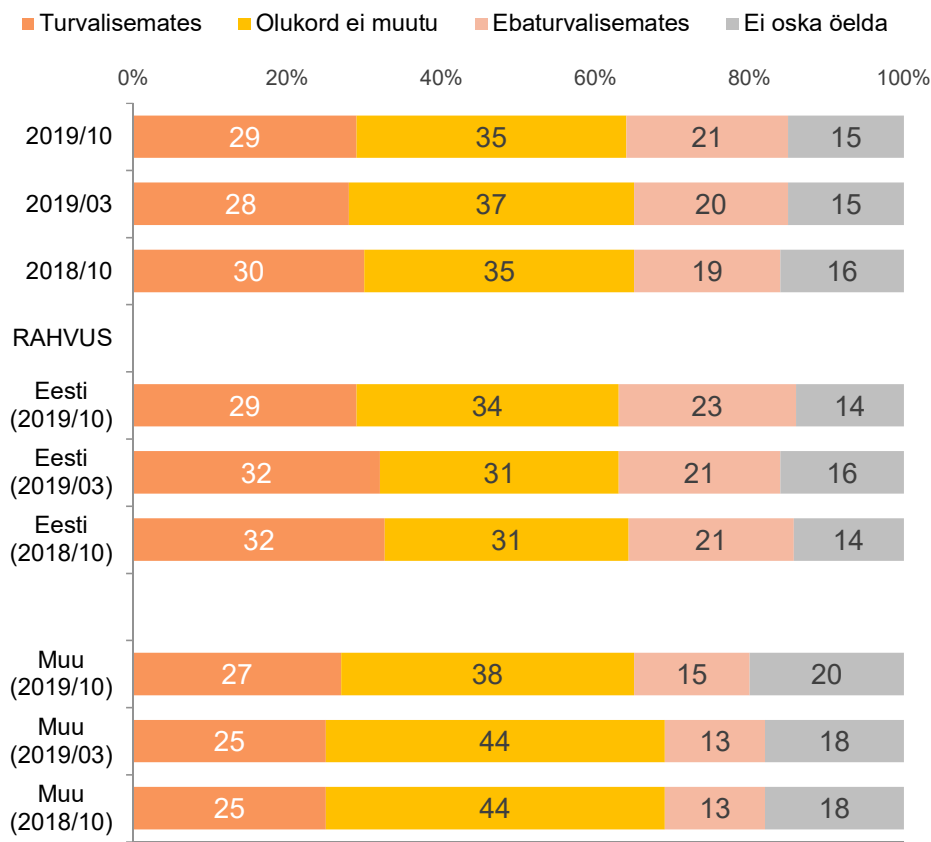
Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Turvalisuse olukorda Eestis tajutakse positiivsemana kui maailmas tervikuna. Turvalisemat arengut järgmise kümnendi jooksul prognoosib 29 protsenti, ebaturvalisemat 21 protsenti.

Võrreldes muust rahvusest vastajatega on eestlaste seas rohkem neid, kes kardavad suuremat ebaturvalisust (vastavalt 23 ja 15 protsenti). Muust rahvusest vastajate seas on rohkem „ei oska öelda“ vastuseid (21%) (Joonis 10).

Joonis 10. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2018-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

3.3 Ohud maailma julgeolekule

Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates erinevad tegurid ohtu rahule ja julgeolekule maailmas. 2018. aasta oktoobris lisati ohtude nimekirja küberrünnakud ning väärinfo ja valeuudiste laialdane levik, mis mõlemad tõusid ka kohe nelja olulisema ohu hulka ning püsivad seal ka seekordses küsitluses.

Kui vaadata koos hinnanguid „see kindlasti“ ja „mõningal määral ka see“, siis peetakse kõiki küsimustikus loetletud ohte maailma julgeolekut ohustavateks enam kui 70 protsendi ning kolmeteistkümmet ohtu enam kui 80 protsendi küsitletute poolt (Joonis 11).

Kõige olulisemaks ohuks peetakse küberrünnakuid: kindlasti 53 protsenti ja mõningal määral 35 protsenti. Teisel kohal on sõjapõgenike ja pagulaste sisseränne Euroopasse, mida pidas kindlasti ohuks 49 protsenti ja mõningal määral 40 protsenti küsitletutest. Kolmandal kohal on terrorivõrgustike tegevus, mida peab kindlasti ohtlikuks 48 protsenti ja mõningal määral ohtlikuks 41 protsenti küsitletutest. Ning neljandal kohal on väärinfo ja valeuudiste levik (kindlasti 45%, mõningal määral 41%).

Järgnevad ülemaailmne majanduskriis (kindlasti 42%, mõningal määral 44%) ja globaalsed kliimamuutused (39% ja 44%). Kui märtsis nende kahe ohu olulisus võrreldes 2018 sügisega oluliselt kasvas, siis seekordses küsitluses hinnatakse neid ohte sarnaselt kevadise küsitlusega.

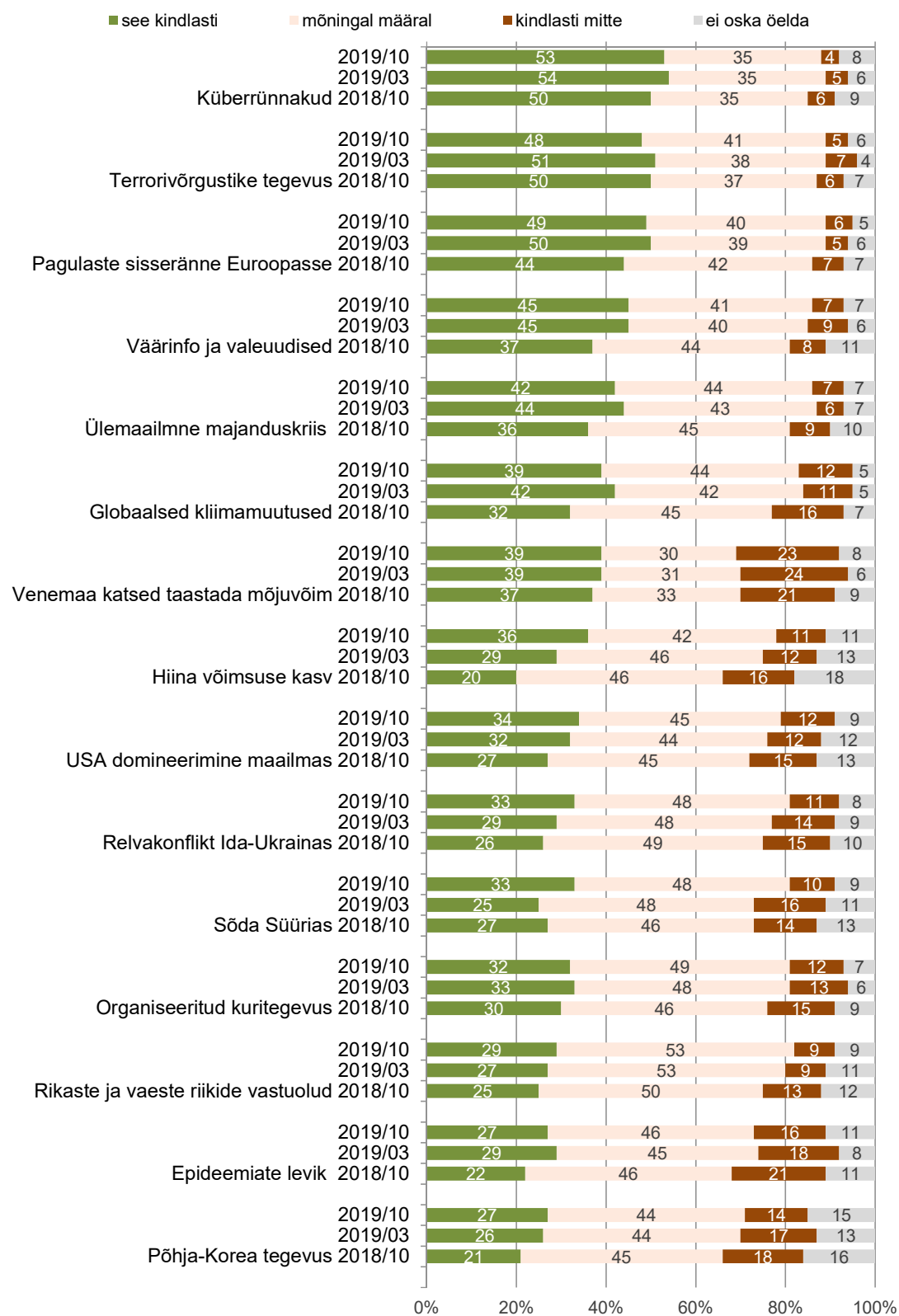
Venemaa katseid taastada oma mõjuvõimu naaberriikides peab kindlasti ohtlikuks 39 protsenti küsitletutest, kuid ligi neljandik on ka neid vastajaid, kes peavad Venemaad kindlasti mitte ohtlikuks. Kui vaadata ka vastuseid „mõningal määral“, siis peetakse Venemaast ohtlikumateks hoopis Hiina võimsuse kasvu (kindlasti 36% ja mõningal määral 42%) ja USA domineerivat rolli maailmas (kindlasti 34%, mõningal määral 45%). Nii Hiina kui ka USA rolli hinnatakse järjest ohtlikumaks.

Kasvanud on taas ka Ida-Ukraina ja Süüria ohtlikuks hindajate osakaal. Mõlema peab maailmarahule kindlasti ohuks 33 protsenti küsitletutest.

32 protsendi küsitletute poolt peetakse kindlasti ohtlikuks ka organiseeritud kuritegevust. Koos vastusega „mõningal määral“ (49%) tõuseb ka see globaalne oht üle 80 protsendi taseme.

Alla 30 protsendi vastanutest peab kindlasti rahu ja turvalisust ohustavateks rikaste ja vaeste riikide vastuolusid, epideemiate levikut ja Põhja-Korea tegevust.

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas (%) N = kõik vastajad

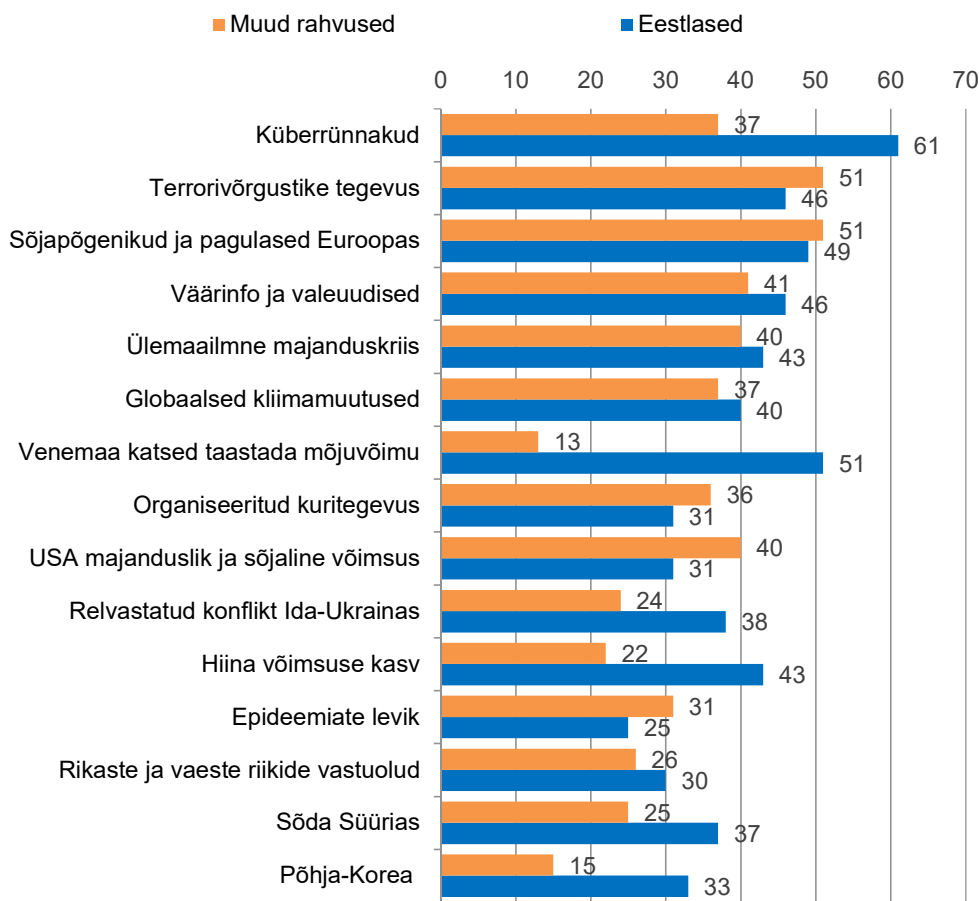
Terrorivõrgustike tegevust, organiseeritud kuritegevust ning USA mõju maailmas peavad muust rahvusest vastajad ohtlikumaks kui eestlased; üsna sarnaselt hinnatakse sõjapõgenike ja pagulaste Euroopasse tulekut, ülemaailmset majanduskriisi ja globaalseid kliimamuutusi (vt. Joonis 12).

Ülejäänud ohte hindavad eestlased ohtlikumaks kui muust rahvusest vastanud. Kõige tähelepanuväärsem erinevus on aga selles, kui ohtlikuks hinnatakse Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks naaberriikides. Eestlaste jaoks see ohtlikkuselt teisel kohal (kindlasti peavad seda ohtlikuks 51% eestlastest vastajaist), muust rahvusest vastajate jaoks jääb aga Venemaa 13 protsendiga ohtude pingereas viimasele kohale.

Nii eestlaste kui ka muust rahvusest vastajate arvamustes on kõige enam kasvanud Süürias toimuva ohtlikkuse hindamine (eestlaste seas on vastuse „see kindlasti“ osakaal kasvanud 28 protsendilt 37 protsendile, muust rahvusest vastajate seas 17 protsendilt 25 protsendile).

Hiina võimsuse kasv teeb võrreldes kevadega murelikumaks eestlasi (vastuse „see kindlasti“ osakaal kasvanud 34 protsendilt 43 protsendile).

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2019 sügisel
(vastused „see kindlasti“ %; eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlus)

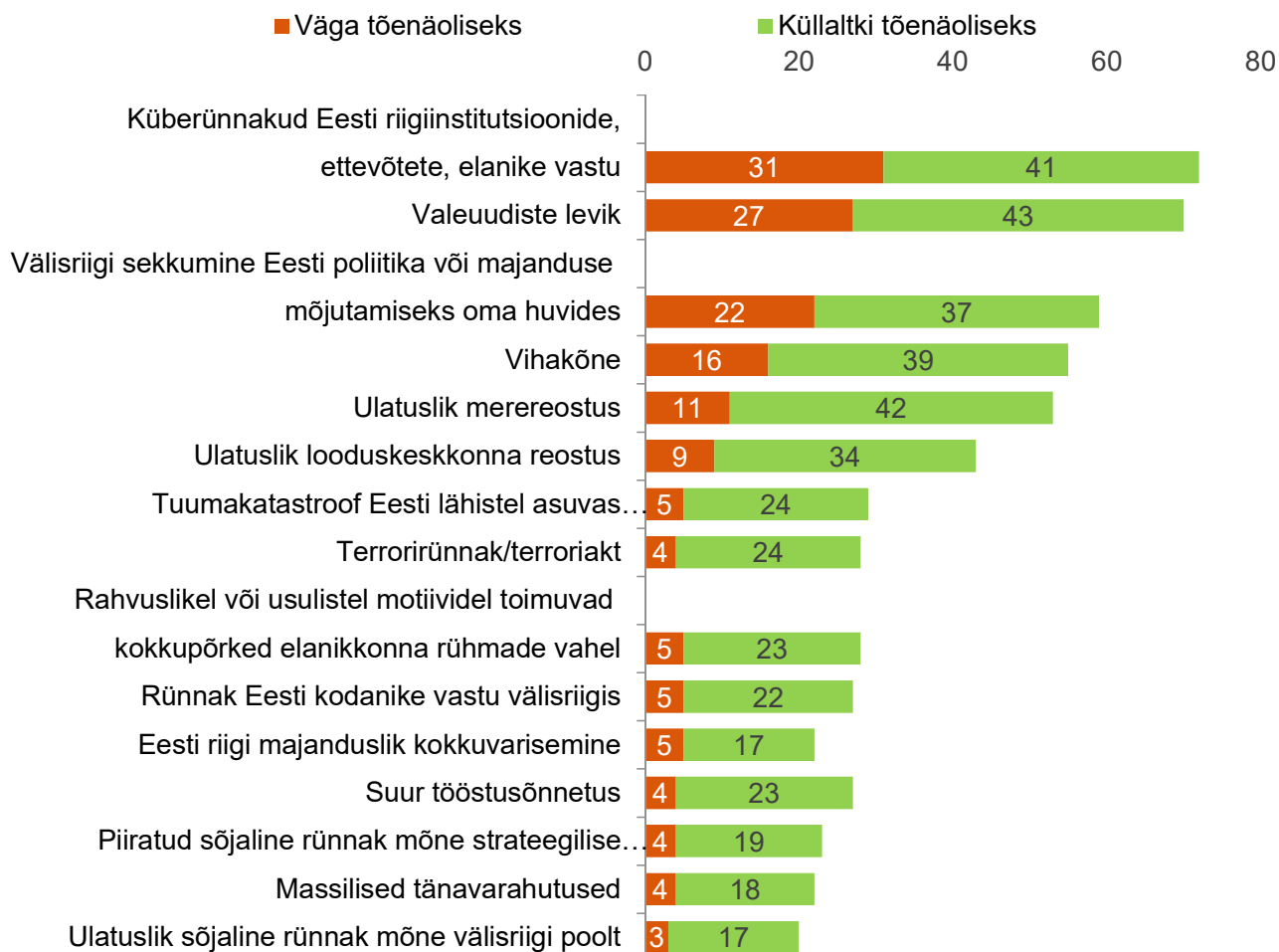

3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 15 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Sarnaselt globaalsete ohuteguritega lisati ka siin 2018 sügisel nimistusse valeuudiste levik ning täiendavalt veel ka vihakõne, mis mõlemad tõusid olulisemate Eesti ähvardavate ohtude hulka (Joonis 13).

Võrreldes kevadise küsitlusega on Eesti ohtude kaart väga stabiilne - ohtudele antud hinnangutes ei ole statistiliselt olulisi erinevusi. Endiselt on viis ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks. Kõige vähemtõenäolisemaks hinnatakse ulatuslikku sõjalist rünnakut Eesti vastu.

Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul 2019 sügisel (%) N = kõik vastajad

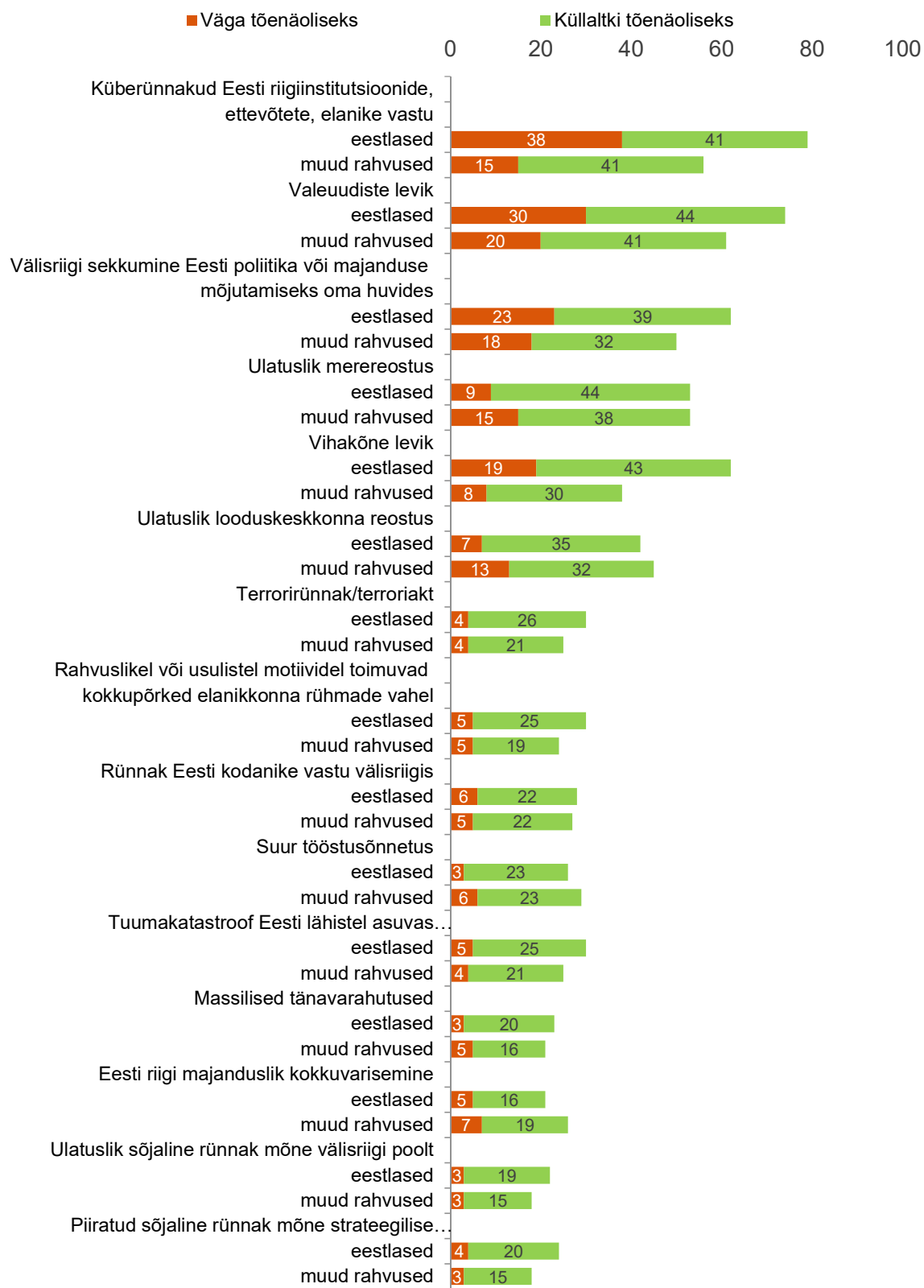

Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused eestlaste ja muust rahvusest vastajate poolt antud vastustes. Viiest olulisemast ohust nelja peavad eestlased tõenäolisemaks kui muust rahvusest vastajad.

Suurim erinevus on küberrünnakute tõenäolisemaks pidamises (vastavalt 79% ja 56%), hinnangutes vihakõne levikule (62% ja 38%) ja valeuudiste levikule (74% ja 61%).

Võrdselt tõenäolisemaks peetakse ohte keskkonnale: uluslikku merereostust ja looduskeskkonna reostust. Samuti rünnakut Eesti kodanike vastu välisriigis, suurt tööstusõnnetust ja massilisi tänavarahutusi.

Joonis 14. Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangute võrdlus 2019 sügisel
(%; N = kõik vastajad)

3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest

2017 sügisel lülitati arvamusemonitooringusse küsimus selle kohta, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemalist meediakajastust. Küsimus kõlas järgmiselt:

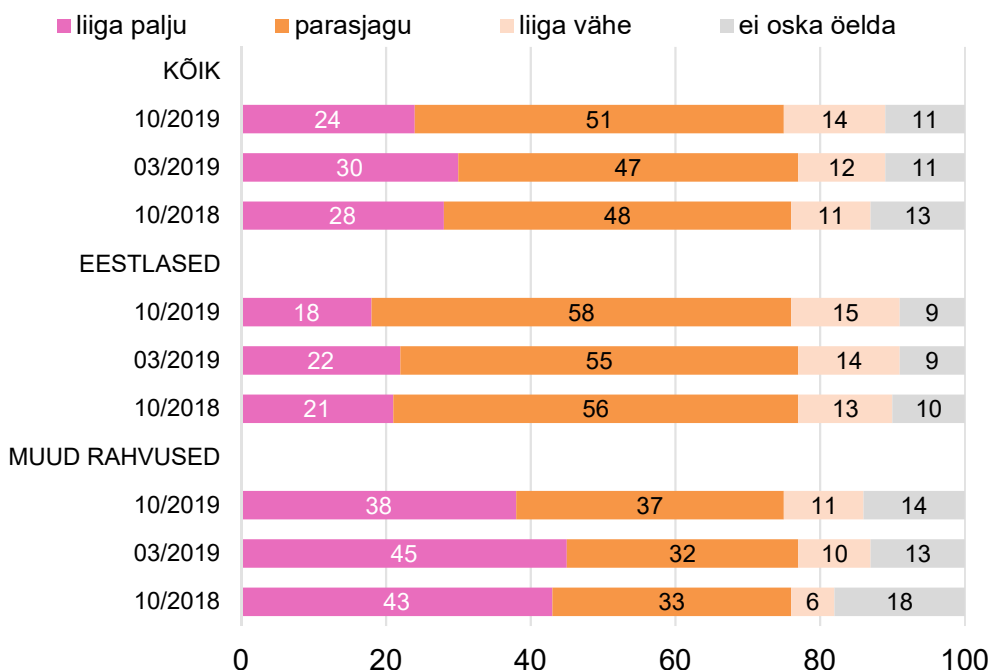
Kuidas Teile tundub, kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe?

Arvamused julgeolekuohtude meediakajastuse teemal on olnud aastate lõikes küllaltki püsivad. 2019 sügisel leidis neljandik vastajatest, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse liiga palju. Pooled küsitletutest aga arvavad, et sõjalisi ohte käsitletakse meedias parasjagu.

Kui eestlaste seas ongi selgelt domineerivaks see viimane seisukoht (58% leiab, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu), siis mitte-eestlaste poolt antakse vastuseid „liiga palju“ ja „parasjagu“ võrdselt. Võrreldes varasemaga on muust rahvusest vastajate seas nende osakaal, kes arvavad, et sel teemal räägitakse liiga palju, vähenenud.

Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvab vaid 14 protsenti küsitletutest (Vt. [Joonis 15](#)).

Joonis 15. Kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe? 2018/2019 (%) (N = kõik vastajad)

3.6 Julgeolekutagatised

Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on läbi kõigi varasemate küsitluste olnud esikohal Eesti riigi NATO liikmeks olek. Seda nimetab ka seekord kolme olulisema teguri seas 53 protsenti vastajaist. Teisel kohal on elanike kaitsetahe 41 protsendiga ja kolmandal kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine 31 protsendiga (Vt. Joonis 16). Sellele küsimusele antud vastused on püsinud stabiilsena juba pikka aega.

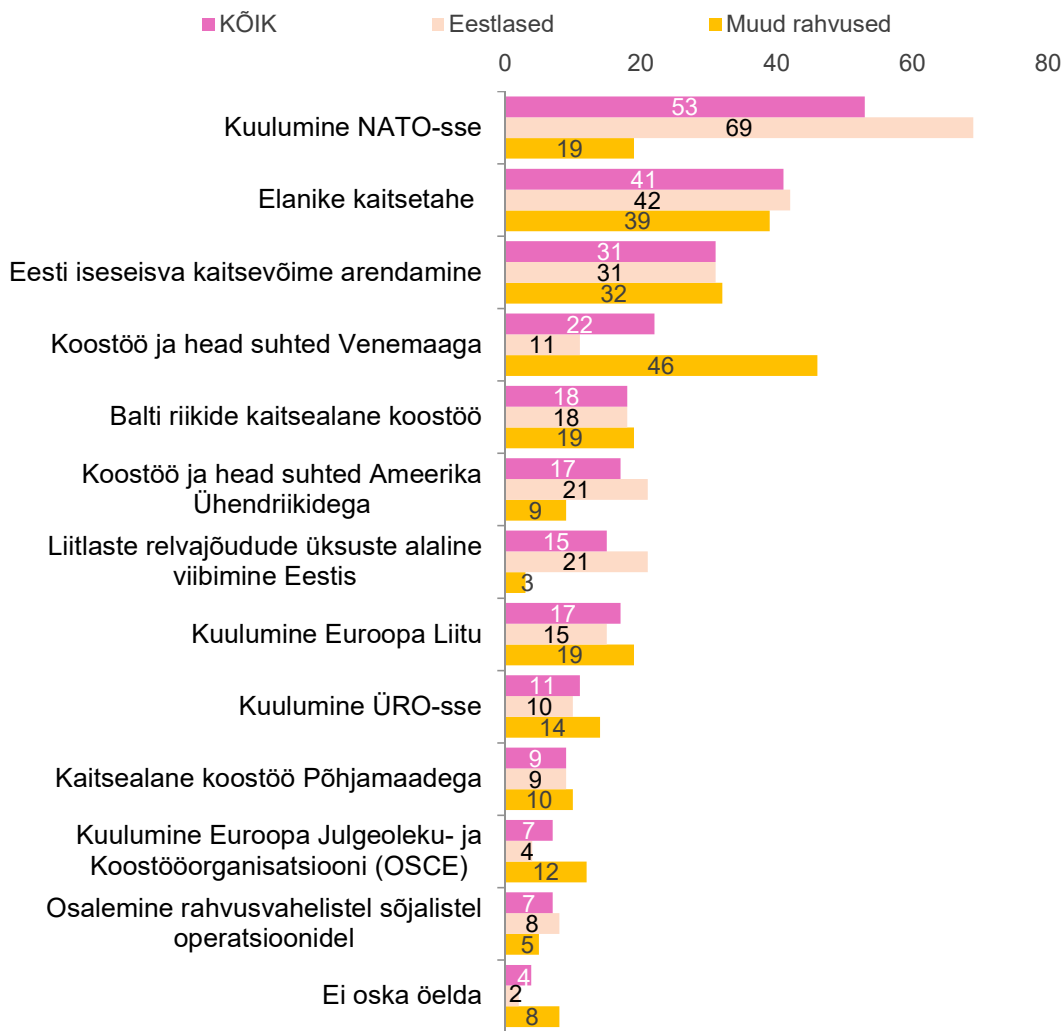
Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga (22%). Seda nimetab kolme olulisema teguri seas 46 protsenti muust rahvusest vastanutest ja vaid 11 protsenti eestikeelsetest vastajatest.

Seevastu NATO-sse kuulumine on kolme olulisema julgeolekutagatise seas 69 protsenti eestlaste ja vaid 19% muust rahvusest vastajate hulgas.

NATOsse kuulumisega samasse kategooriasse kuuluvad tegelikult ka head liitlassuhted USA-ga ja liitlaste relvajõudude alaline viibimine Eesti territooriumil. Ka neid tegureid hindavad eestlasest võrreldes muust rahvusest vastajatega oluliselt rohkem. Muust rahvusest vastajad aga tähtsustavad eestlastest enam liikmesust rahvusvahelistes organisatsioonides (Euroopa Liit, ÜRO, OSCE).

Nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste seas saavad võrdset toetust kaitsealane koostöö Põhjamaade ja teiste Balti riikidega ning iseseisva kaitsevõime arendamine.

Joonis 16. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eestlaste ja venekeelsete elanike hinnangute võrdlus – sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

4 Eesti inimeste kaitsetahe

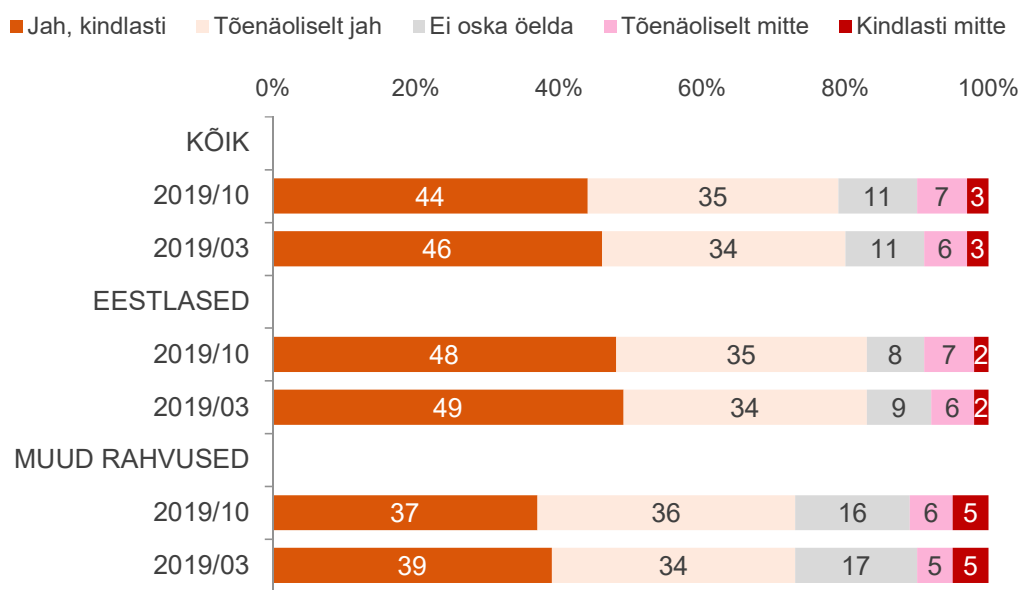
Kaitsetahtet mõõdetakse uuringus kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta (“Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?”), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?”). Samuti selgitatakse välja nende inimeste osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda.

Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda – kui inimestel puudub arusaam oma võimalikust rollist sõjalise konflikti olukorras, pole põhjust eeldada ka kõrget kaitsevalmidust.

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate elanike osakaal on püsinud stabiilselt 80 protsendi lähedal, kord sellele pisut alla jäädes, siis taas veidi ületades. 2019 sügisel pidas relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79% Eesti elanikkonnast (Joonis 17).

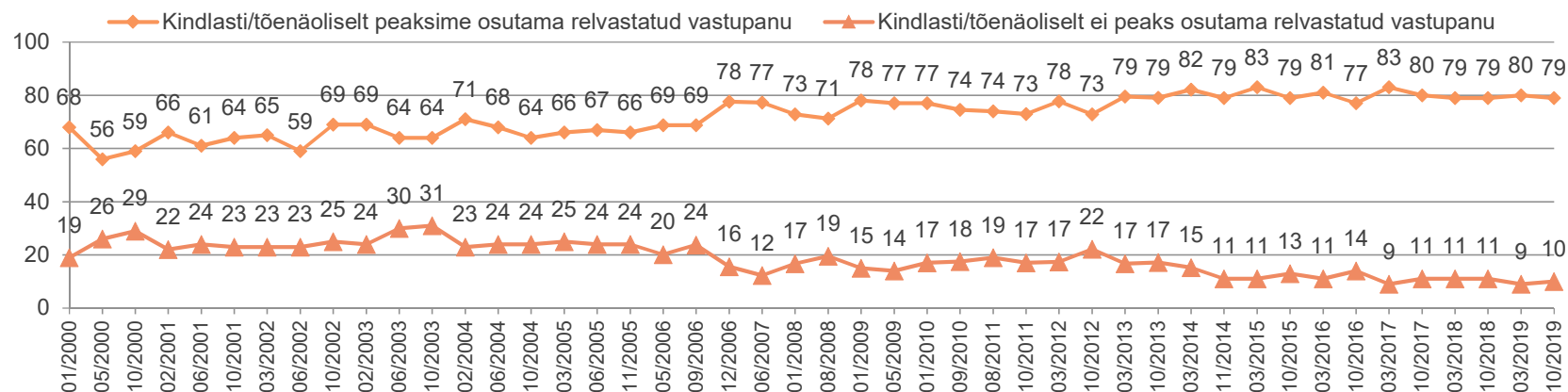
Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik, 2019 kevad/sügis võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Eestlastest vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui muust rahvusest inimesed, erinevus on kümme protsendipunkti. Kindlasti vajalikuks peab vastupanu 48% eestlastest ja 37% venekeelsetest vastajatest. Vastupanu osutamise vajaduse eitajaid on aga eestlase ja muust rahvusest vastajate seas pea ühepalju: 9% eestlastest ja 11% muust rahvusest vastajatest ei pea kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks vastupanu osutada. Muust rahvusest vastajate madalam toetus vastupanule tuleneb suuremast „ei oska öelda“ vastanute osakaalust (16%).

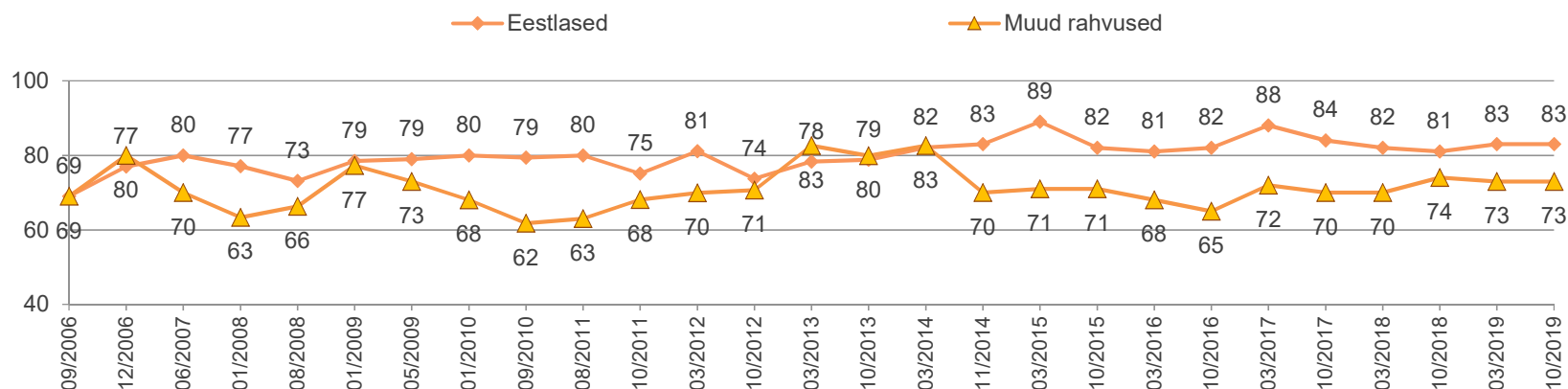
Passiivset kaitsetahet väljendanute osakaal on olnud stabiilselt kõrgel 80 protsendi tasemel juba alates 2013. aastast (Vt. Joonis 18). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate toetus vastupanu osutamisele oli aastatel 2013-2014 eestlastega võrdne, pärast 2014. aastat on aga jäänud ca kümne protsendipunkti võrra madalamaks (Joonis 19).

Joonis 18. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus; 2000-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 19. Relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eestlaste- ja mitte-eestlaste võrdlus 2006-2019

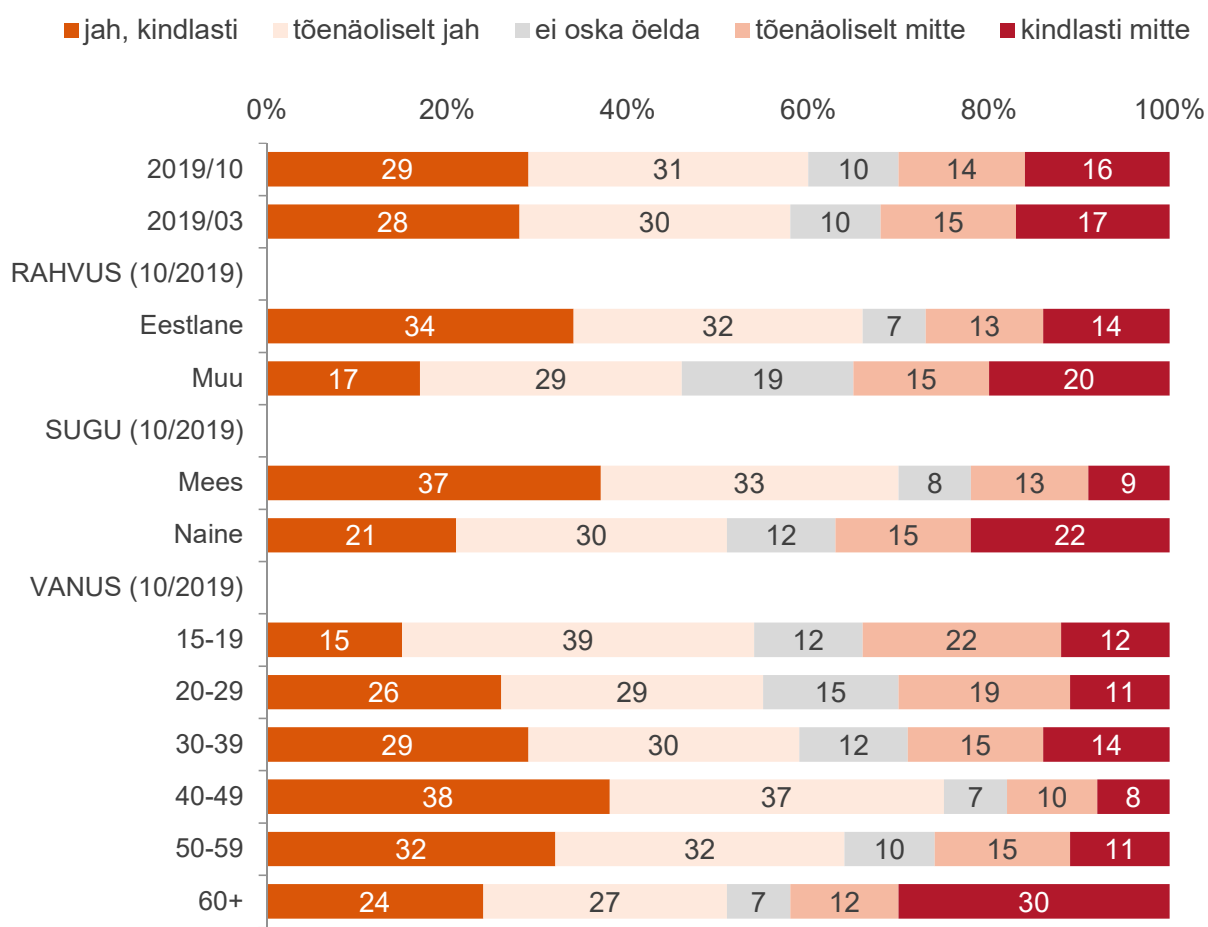
(kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda (ehk nn. aktiivne kaitsetahe) on mõistagi madalam, kui relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79%, siis ise oleks oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 60% elanikkonnast (Joonis 20).

Joonis 20. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale, kevad/sügis 2019 (%) (N=kõik vastajad)

29 protsenti Eesti elanikkonnast oleks kindlasti ja 31 protsenti tõenäoliselt valmis oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lööma. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 30 protsenti küsitletutest.

Kuna kaitseväeteenistus kuulub vaid Eesti kodanike kohustuste hulka, siis on aktiivse kaitsetahte küsimuses erinevus eestlaste ja muust rahvusest elanike hoiakutes ootuspäraselt suurem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 66%, siis mitte-eestlastest vaid 46%.

Muust rahvusest Eesti kodanike seas on see protsent 48%, Venemaa kodanike seas 47% ja määratlemata kodakondsusega vastajate hulgas 41%.

Aktiivse kaitsevalmiduse puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist seostatakse avalikus arvamuses eelkõige relvastatud vastupanuga, milles nähakse traditsiooniliselt reservväelaste ja meeste ülesannet. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks paratamatult madalamaks naiste ja vanemaealiste vastajate puhul. Kui meestest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 70 protsenti, siis naistest vaid pooled (51%). Ka üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 51 protsenti. Suurim on valmisolek ise riigikaitstes osaleda 40-49 aastaste vastajate seas.

Kui vaadata üksnes meessoost kodanike valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame aktiivsest kaitsetahtest positiivsema pildi. Meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes kaasa lööma 75 protsenti, seejuures 78% eestlastest ja 62% muust rahvusest kodanikest. Murelikuks peaks tegema asjaolu, et 15-34 aastastest muust rahvusest Eesti kodanikest on riigikaitstes kaasa löömiseks valmis vaid 54 protsenti (vt Tabel 4).

Tabel 4 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides rahvuse lõikes, sügis 2019

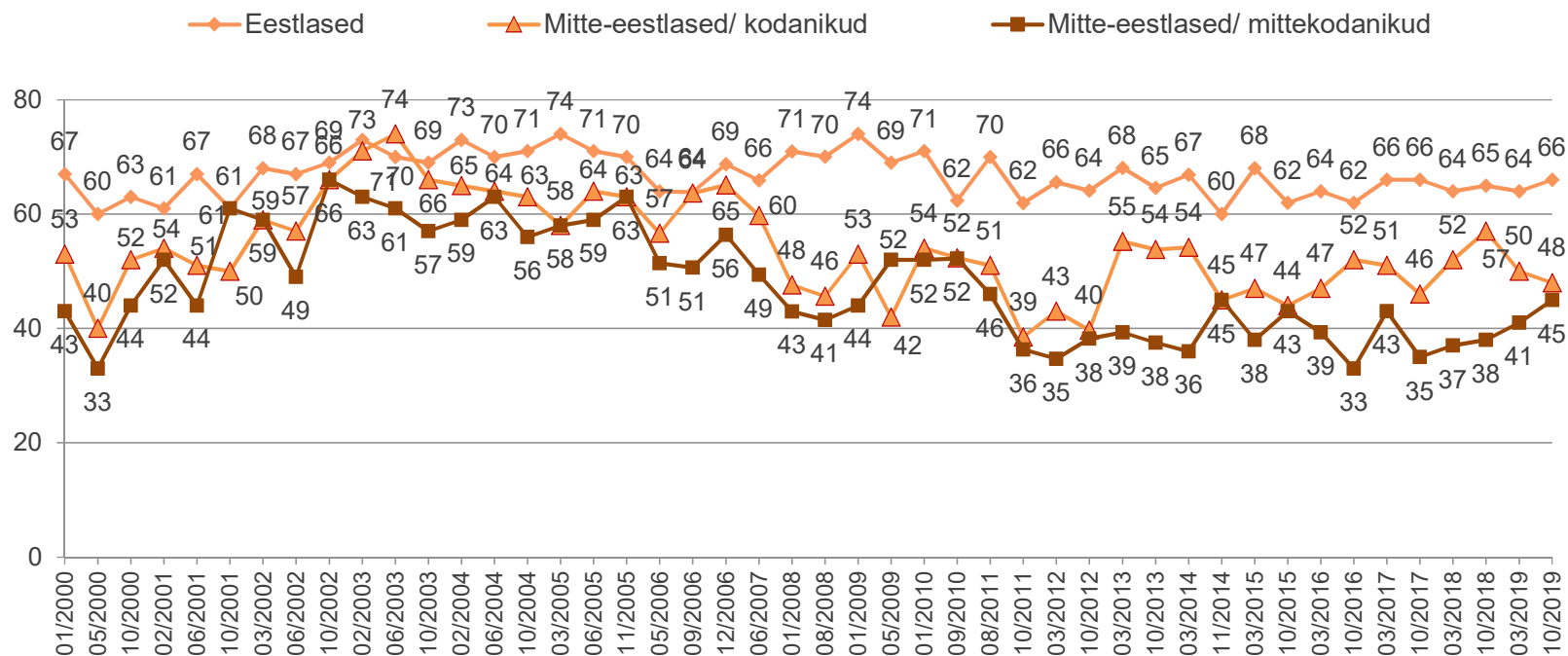
RAHVUS	KÕIK	15-34	35-49	50-64	65+
Eesti	78%	74%	86%	84%	62%
Vene v. muu	62%	54%	78%	56%	65%
KÕIK mehed/kodanikud	75%	69%	85%	81%	62%

Vaadates kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahte võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata või Venemaa kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 21).

Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid 2014 aasta lõpus langes see taas alla 50 protsendi. Aastatel 2016-2018 ulatus muust rahvusest kodanike aktiivne kaitsetahte taas üle 50 protsendi, kuid 2019 aasta küsitlustes on see langenud. Samal ajal näitab kasvutendentsi mittekodanike valmisolek Eesti kaitseks välja astuda.

Joonis 21. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2019

(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

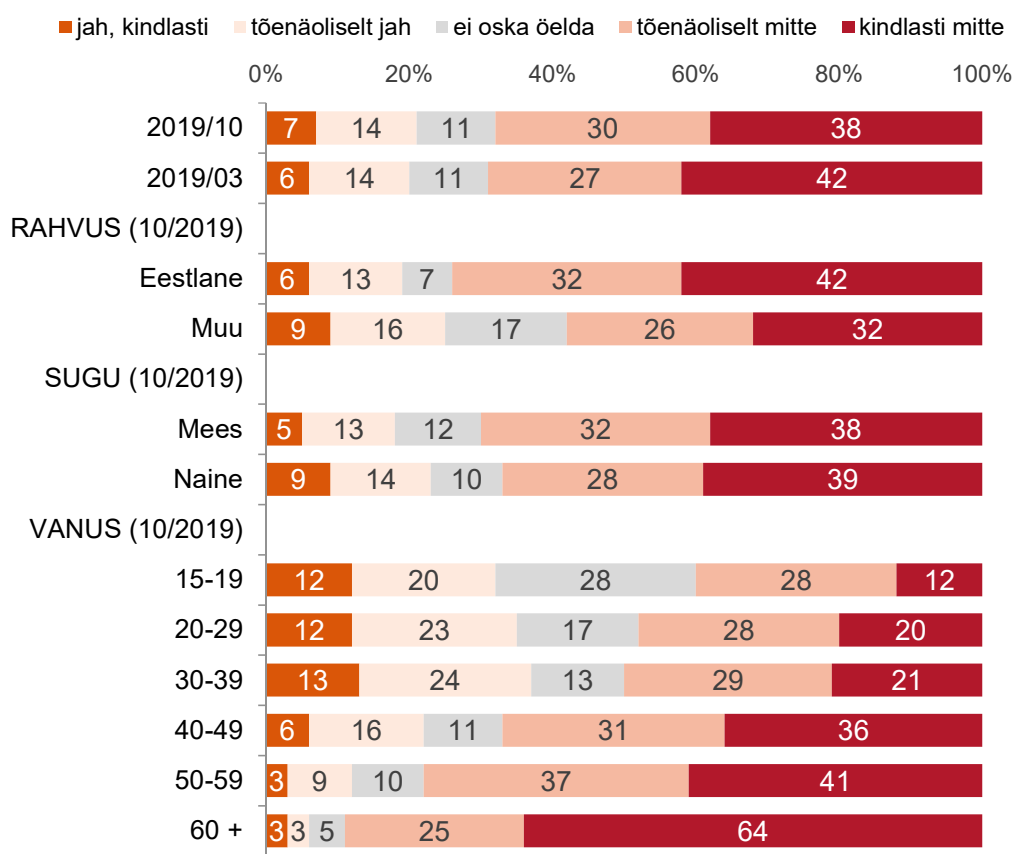
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik eestimaalastest – see näitaja on olnud juba mitu aastat ligikaudu samal tasemel. 7% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 14% teeks seda tõenäoliselt. Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatseks ohu korral lahkuda 68 protsenti elanikest (Joonis 22).

Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 23%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatseks lahkuda 32 protsenti, 20-29 aastastest 35 protsenti ja 30-39 aastastest 37 protsenti.

Alates 50 eluaastast soov sõjaohu korral Eestist lahkuda järsult langeb ning kõige vähem on võimalikke lahkujaid 60 aastast vanemate inimeste seas. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 25 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.

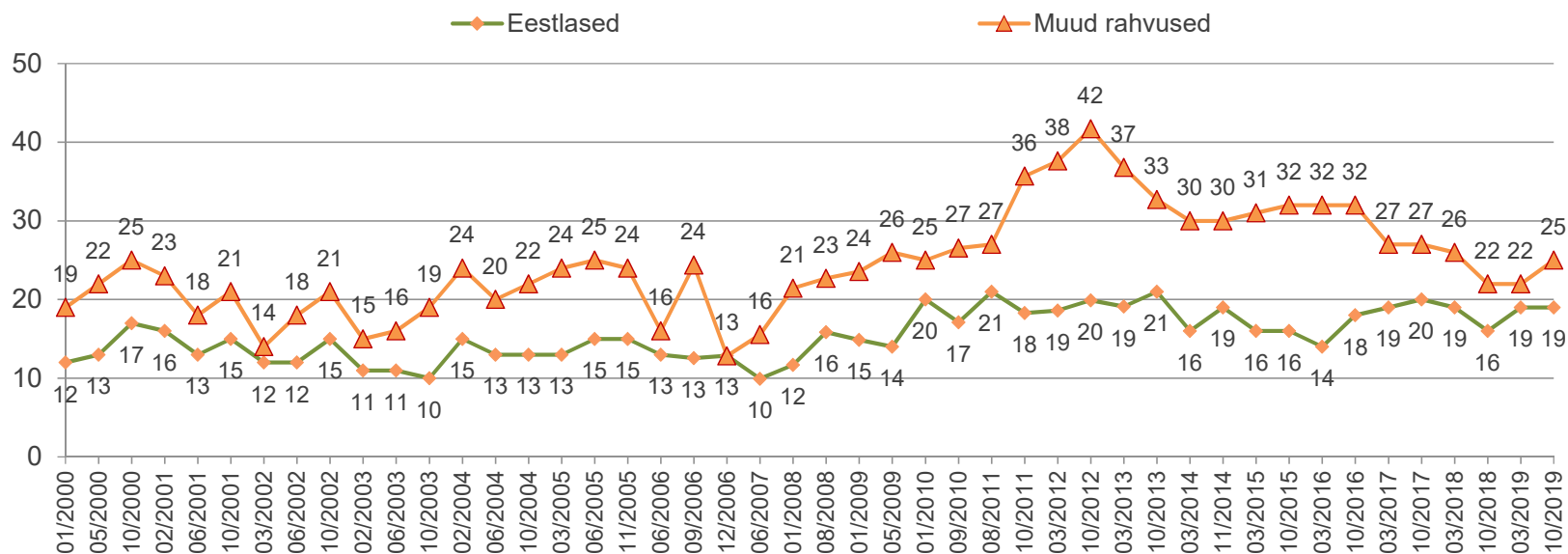
Joonis 22. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale, kevad/sügis 2019 (%) (N = kõik vastajad)

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme mitte-eestlaste lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis eriti kõrge 42 protsendi tasemele ning jäi seejärel püsima 30-protsendi piirile. Aastatel 2017-2019 on lahkuda soovijate osakaal jäänud alla 30 protsendi.

Eestlaste lahkumissoov tõusis 20 protsendi piirile majanduskriisi aastatel 2010-2013. Seejärel see pisut langes, kuid 2017 aastal tõusis taas kuni viiendikuni ja püsib seal tänini. (Vt. Joonis 23).

Joonis 23. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eestlaste – muust rahvusest vastajate võrdlus 2000-2019 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Et inimestel oleks võimalik kaitsetegevuses osaleda, on neil vaja teada, kuidas nad seda teha saaksid. Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastata küsimusele: **Kas Te olete piisavalt informeeritud sellest, mida Te saaksite teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung?**

Tulemused näitavad, et inimesed hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt – vaid neljandik küsitletutest vastab, et nad on piisavalt hästi või üldjoontes informeeritud, mida neil taolises olukorras oleks võimalik riigi kaitsmiseks teha. Enam kui kaks kolmandikku ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud (Joonis 24).

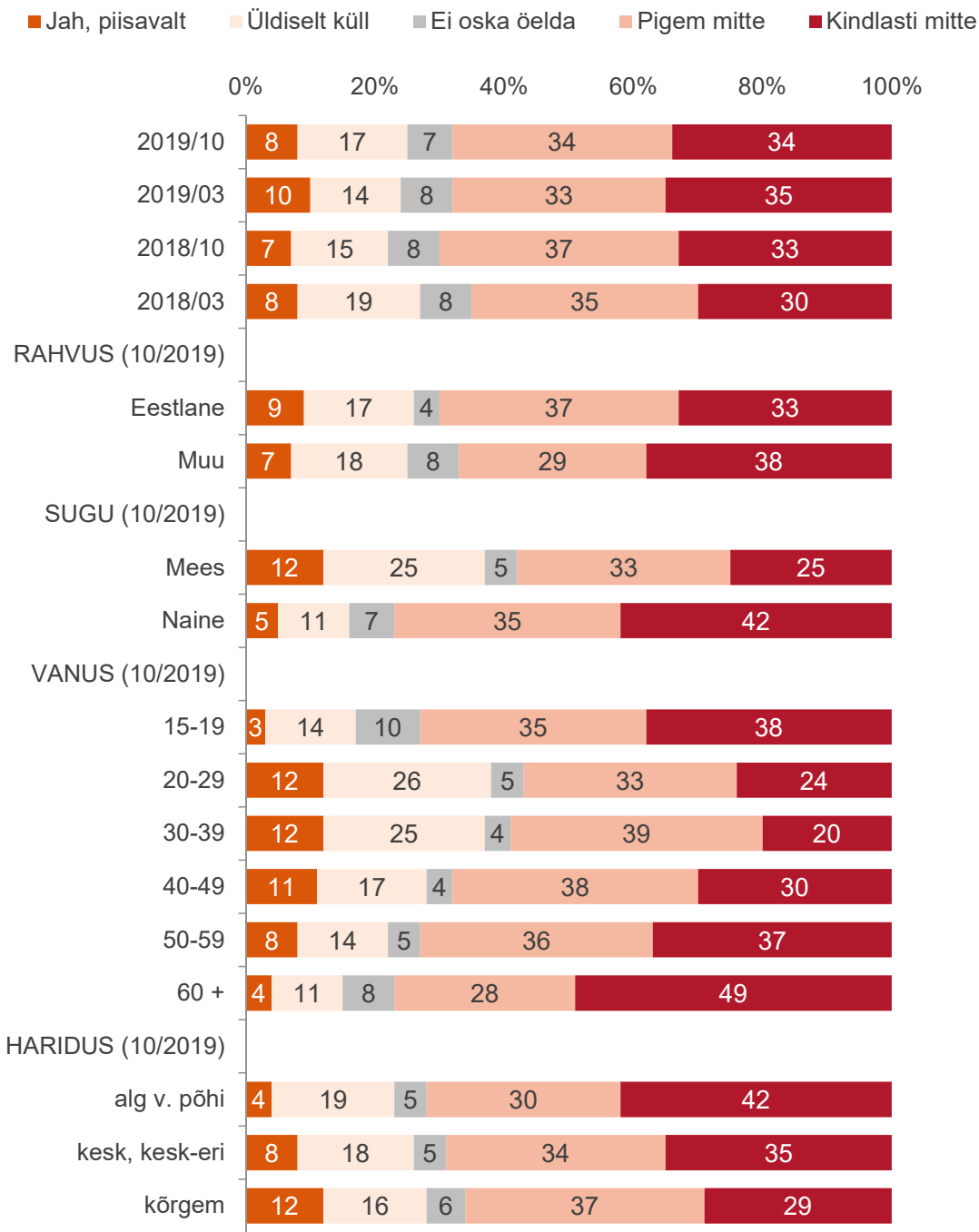
Oma informeeritust üldiselt heaks hindavate meeste osakaal on üle kahe korra naistest suurem (37% vs 16%), mida võib seletada meeste suurema kokkupuutega riigikaitseliste struktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Kuid ka meeste hinnangut oma informeeritusele tuleb siiski madalaks lugeda.

Varem esinenud informeerituse erinevus eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel on kadunud: eestlastest hindab oma informeeritust üldiselt heaks 26%, muust rahvusest vastajatest 25%.

Kõige paremini peavad end informeerituks 20-39 aastased inimesed, vanuse kasvades aga hinnang oma informeeritusele järjest väheneb ja üle 60 aastastest peab end informeerituks vaid 15 protsenti. Madal on ka 15-19 aastaste noorte informeeritus – 17 protsenti.

Keskmisest paremini informeeriks peavad end kõrgema haridusega vastajad, haridustaseme vähenedes kahaneb ka informeeritute osakaal.

Joonis 24. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 2018-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

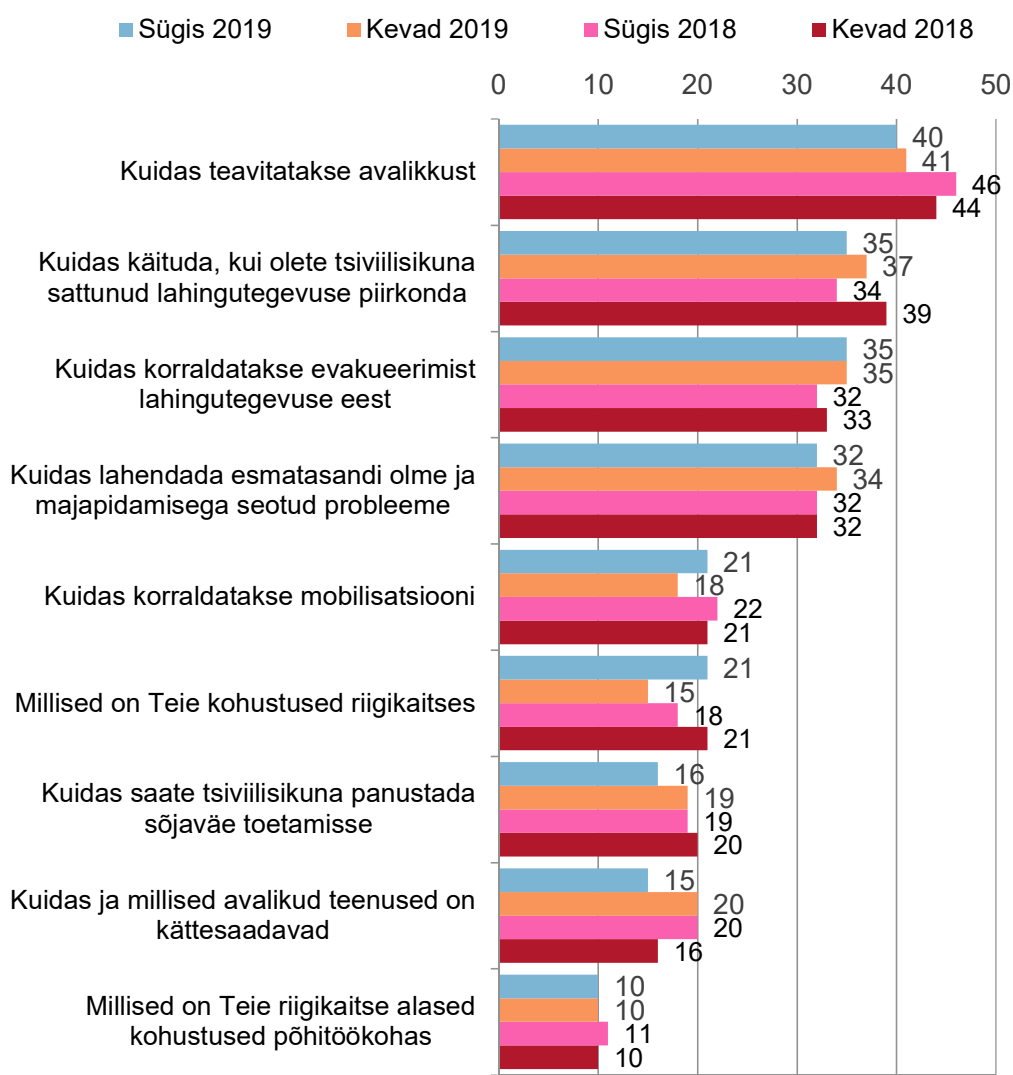

4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Et välja selgitada, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni, et osata käituda välisvaenlase kallaletungi korral, paluti küsitletutel ette antud üheksa teema seast valida kolm nende jaoks olulisemat.

Teemade olulisusjärjestuses ja -tasemes ei ole aastate jooksul olulisi muutusi toimunud (Joonis 25). Neli olulisemat teemat, mis on tõusnud olulisemate sekka kõigis küsitlustes, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: kuidas teavitatakse avalikkust (40%); kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda (35%), kuidas korraldatakse evakueerimist (35%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (32%).

Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, 2018-2019
(%; N = kõik vastajad)

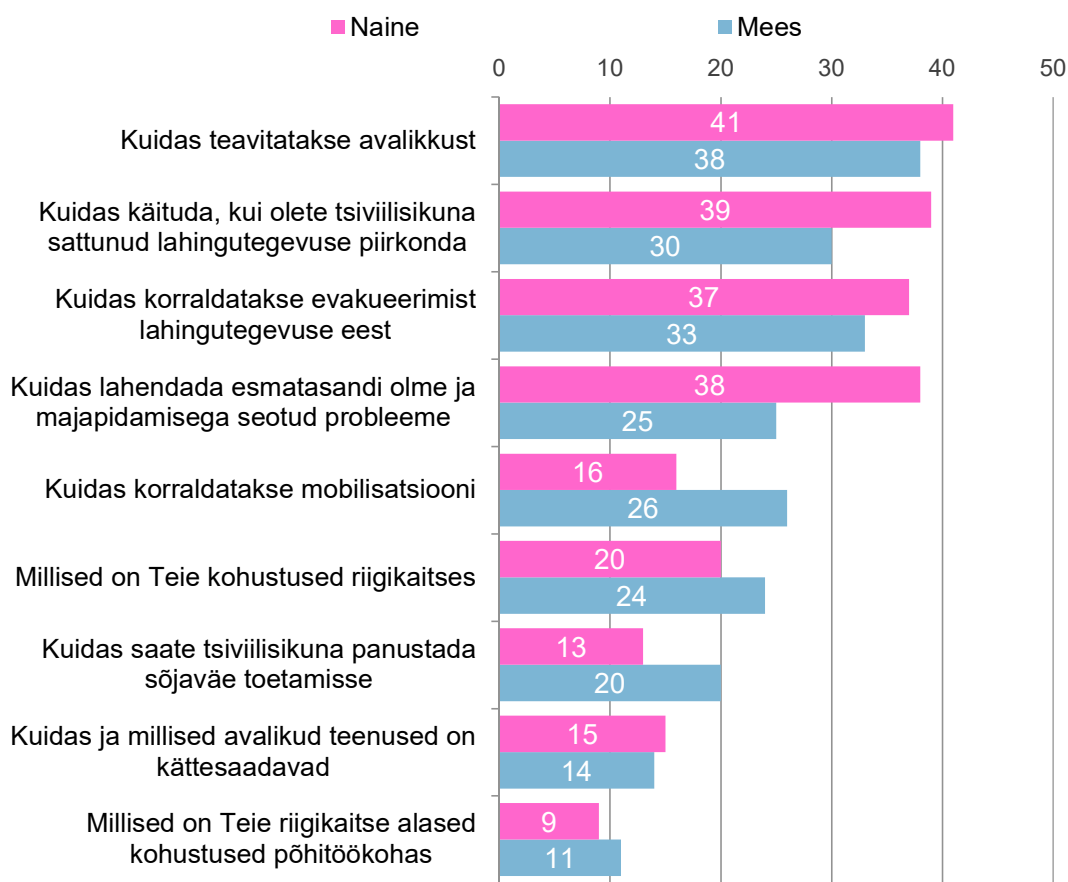

Teemad, mis on seotud inimese enda kohustustega riigikaitstes, on järgu võrra vähemolulised. See, millised on kohustused riigikaitstes ja kuidas korraldatakse mobilisatsiooni pakub huvi vähem kui viiendikule küsitletutest, kusjuures keskmisest enam on need teemad olulised meessoost vastajatele. Üheks põhjuseks võib olla muidugi see, et nendel teemade kohta on ajateenistuse läbinutel informatsioon olemas ning seda täiendaval ei vajata.

Meeste ja naissoost vastajate infovajadus ongi eelnevast tulenevalt erinev. Ehkki ka meestel on esiplaanil neli üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, millised on nende kohustused riigikaitstes ja kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse.

Naised soovivad meestega võrreldes rohkem infot tsiviilisikuna käitumise, evakuatsiooni, ning esmatasandi olmeprobleemide lahendamise kohta (Joonis 26).

Joonis 26. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, sügis 2019, meeste ja naiste võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõimega, kaitsekulutuste mahuga ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

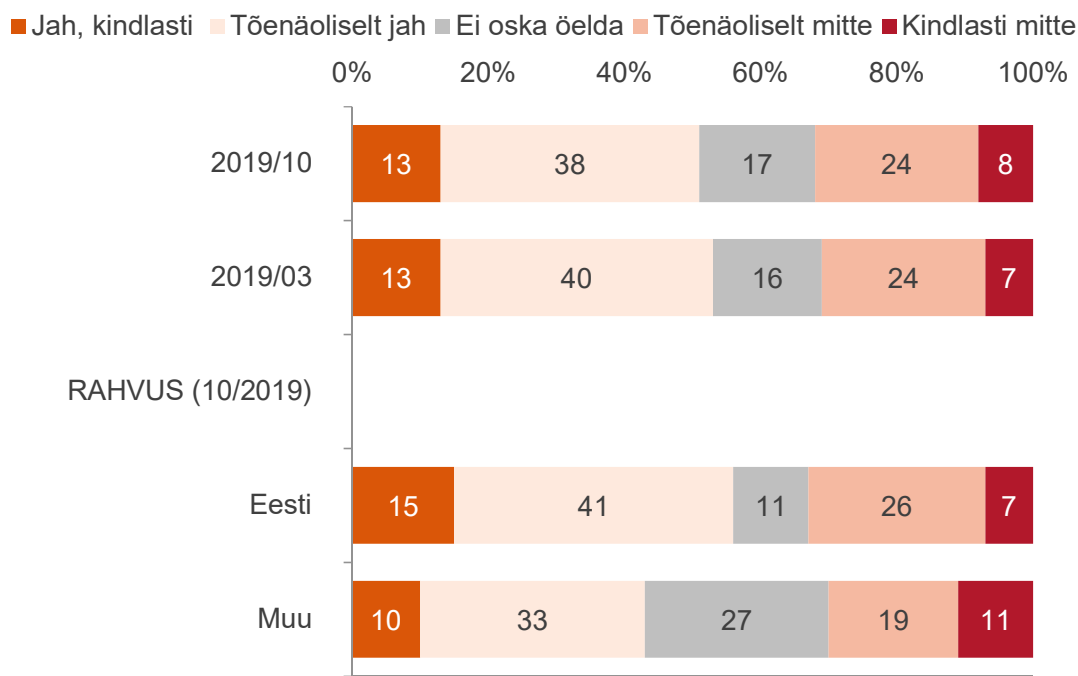
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata Eesti võimekust ennast kaitsta, vastates küsimusele:

Kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

Alates 2014. aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi. Eelmistes küsitlustes on Eesti kaitsmist pidanud kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 53 protsenti küsitletutest, seekord andis sellise vastuse 51 protsenti. Seega on viimase viie aasta jooksul usk Eesti kaitsevõimesse olnud stabiilne, kuid see pole ka kasvanud. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on siiski oluliselt väiksem - 32 protsenti (Joonis 27).

Joonis 27. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral, kevad/sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eestlaste ning väiksem muust rahvusest vastajate seas: vastavalt 56% ja 43%.

5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti inimeste toetus riigikaitse rahastamisele on olnud toetav arvamusmonitooringu algusaastatest peale.

NATO-ga liitumise järel oli mõne-aastane periood (eelkõige aastatel 2006 – 2008), mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt. Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulutused NATO nõuetega vastavalt 2 protsendini SKP-st.

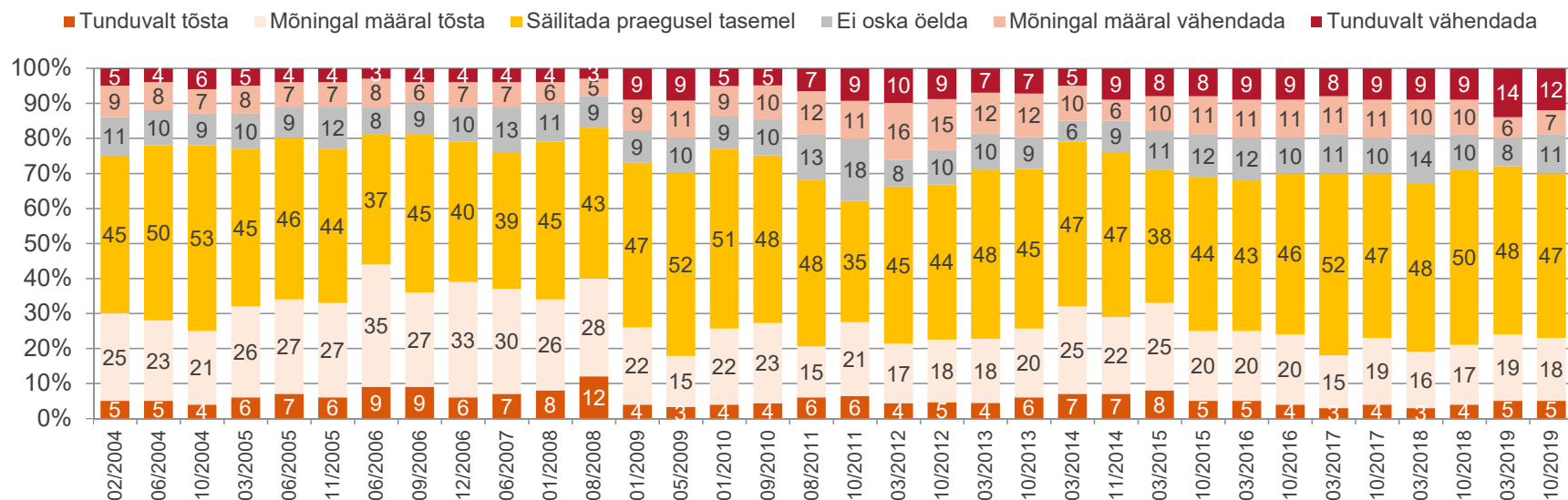
Pärast seda, kui kahe protsendi kriteerium täideti ja viimastel aastatel isegi ületati, on kaitsekulutuste tõstmine kogunud varasemast vähem toetust ning suurem osa vastajatest pooldab praeguse taseme säilitamist. Toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes ka aastatel 2009 – 2013 majanduslanguse mõjul.

Hinnates täna Eesti kaitsekulutuste mahtu, on ligi pooled küsitletutest seisukohal, et kaitsekulutusi tuleks hoida praegusel tasemel (47%) (Joonis 28). Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23% ja vähendamist 18% elanikkonnast.

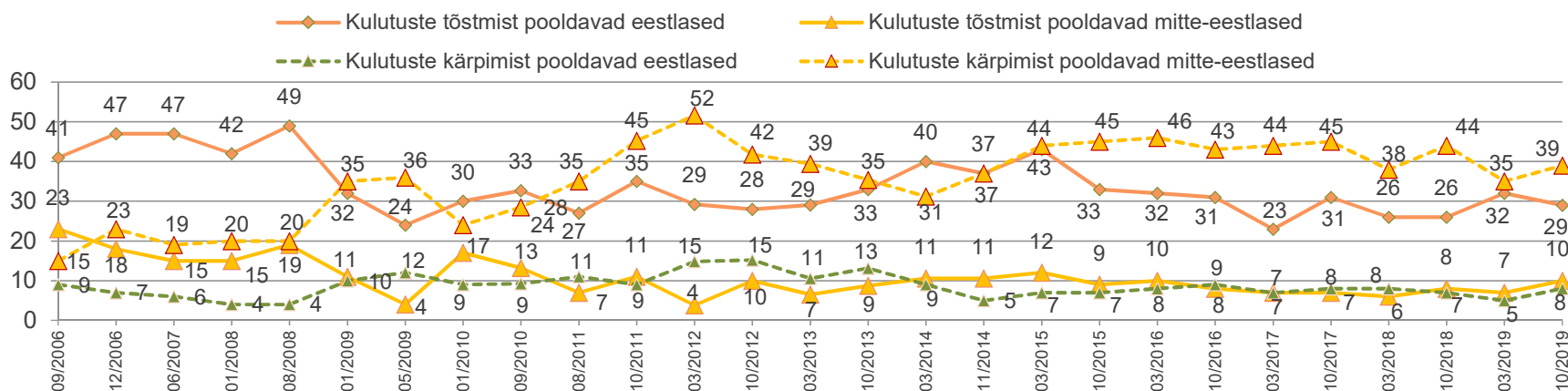
Eestlaste ja muust rahvusest vastajate hoiakutes võib näha suuri erinevusi. Mitte-eestlaste hulgas on olnud kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid viimase kolme aasta jooksul üle 40 protsendi. 2019 sügisel soovis kaitsekulutuste vähendamist 39 protsenti mitte-eestlastest.

Seega on eestlaste ja muust rahvusest vastajate hoiakud kaitsekulutuste taseme suhtes pöördvõrdelised: kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on muust rahvusest vastajate seas sama vähe kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas – vastavalt 10 ja 8 protsenti. Eestlastest pooldab aga kulutuste tõstmist 29 protsenti, samas kui mitte-eestlaste seas on ülekaalus kulutuste vähendamise toetajad (39%). (Joonis 29).

Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; eesti- ja muust rahvusest elanikud 2006-2019 (%) (N = kõik vastajad)

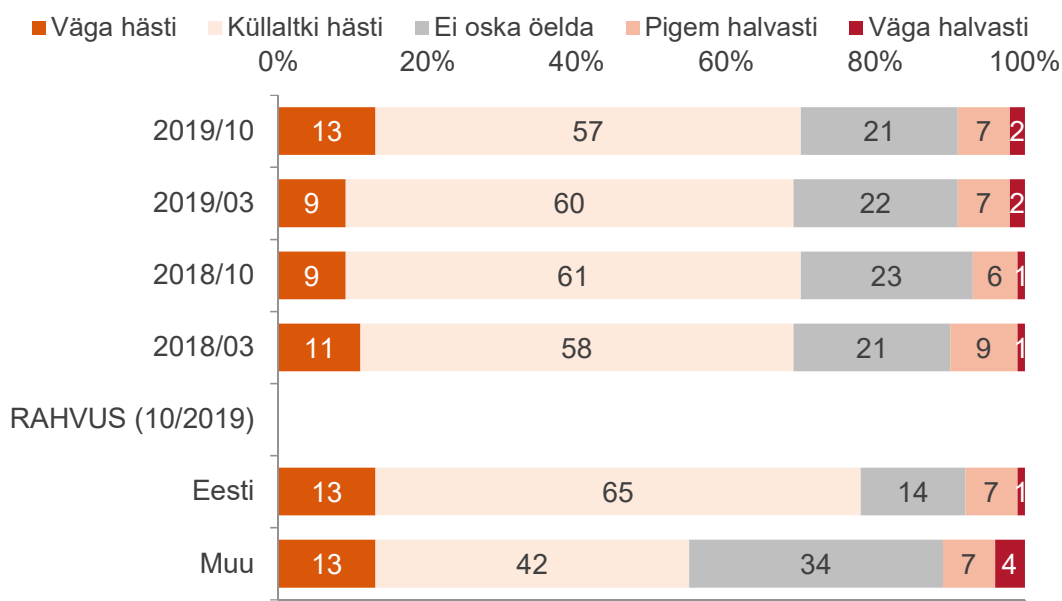

5.3 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Hinnangud riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal olnud domineerivalt positiivsed – väga või küllaltki heaks hindavad selle ka 2019 sügisel 70 protsenti küsitletutest (Joonis 30).

Nagu enamike riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes muust rahvusest vastajatega: riigikaitse arendamisel tehtut peab heaks või väga heaks 78% eestlastest ja 55% mitte-eestlastest. Siiski ei ole ka viimaste hulgas negatiivseid hinnanguid riigikaitse arendamisele kuigi palju (11%), küll aga on suur „ei oska öelda“ vastanute osakaal (34%).

Joonis 30. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel; 2018-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

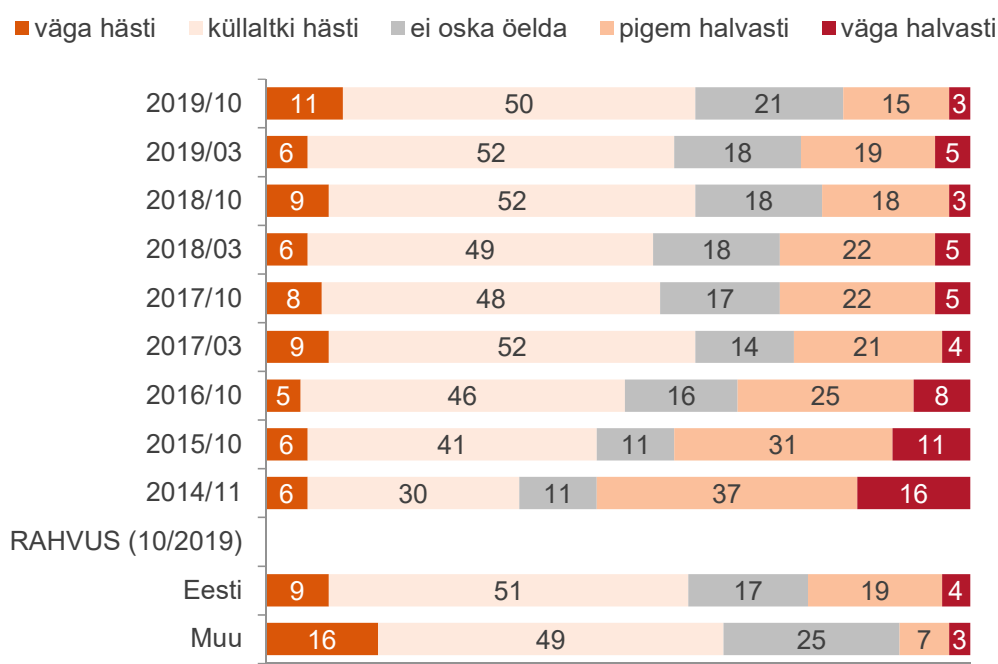

5.4 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Kui 2014 sügisel, kohe pärast Eston Kohveriga seotud intsidenti piiril, pääsesid avalikkuses domineerima negatiivsed hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele, siis juba 2016 kevadeks olid positiivsed hinnangud jõudnud taas selgelt ülekaalu (Joonis 31). 2019 sügisel andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu 18 protsenti küsitletutest.

Eesti piiri küsimus on üks väheseid, mis pälvib muust rahvusest vastajatelt positiivsemaid hinnanguid kui eestlastelt. Positiivsete hinnangute osakaal on muust rahvusest vastanute seas kõrgem kui eestlaste hulgas (eestlased 60% ja muud rahvused 65%). Kui eestlastest hindab piiri kaitstust negatiivselt 23 protsenti, siis mitte-eestlastest vaid 10 protsenti.

Joonis 31. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele; 2014-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

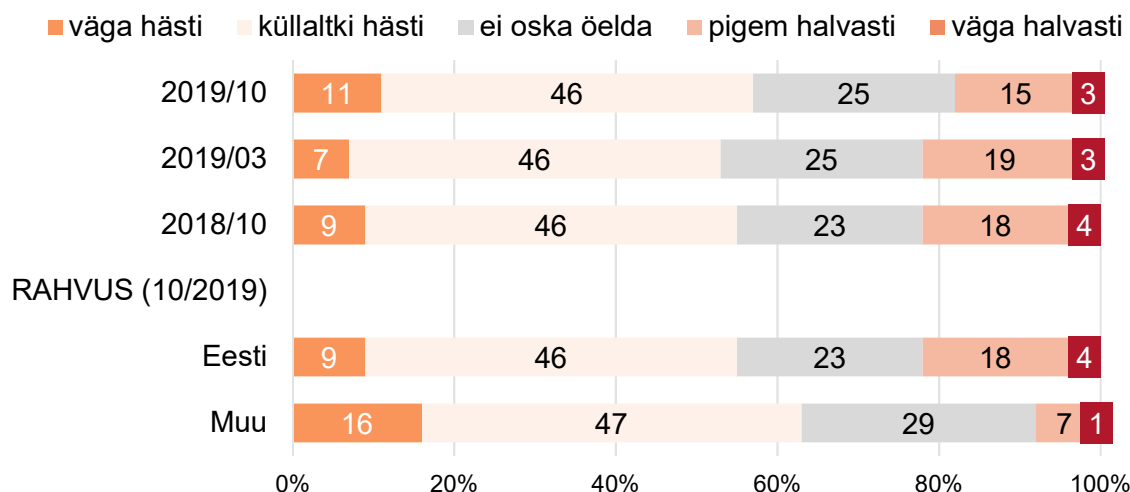

5.5 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele

Lisaks sõjalisele riigikaitsele ja piirivalvele on tänapäeval üheks oluliseks valdkonnaks ka küberturvalisus. Seetõttu lülitasime 2018 sügisel küsimustikku ka Eesti e-riigi kaitstuse teema. Nagu eelnevast nägime (ptk. 3.4), peetaksegi küberrünnakuid kõige akuutsemaks Eesti riigi julgeolekut ohustavaks teguriks. Küllap seetõttu, et taolist ohtu kõige suuremaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kõige kriitilisem. Siiski on ka need hinnangud tasapisi paranemas. 2019 aasta sügisel peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme väga või küllaltki hästi kaitstuks 57 protsenti küsitletutest, halvaks hindab seda 18 protsenti (Joonis 32).

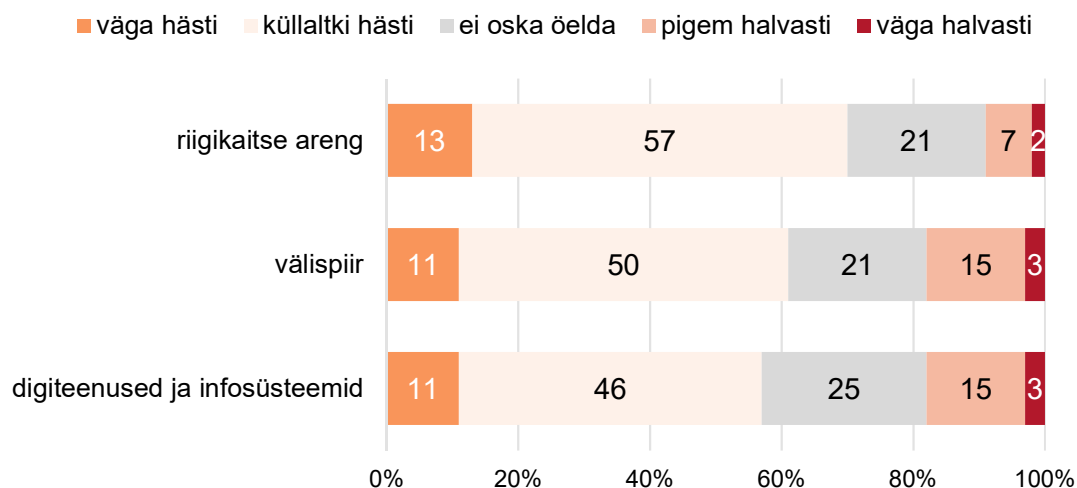
Muidugi on tegemist valdkonnaga, mida paljud inimesed hinnata ei oska – neljandik küsitletutest annab sellele küsimusele vastuseks „ei oska öelda“.

Joonis 32. Hinnangud Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele 2018-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Kui võrrelda kolmele valdkonnale sarnase skaala abil antud hinnanguid, saab kõige suuremalt hulgalt küsitletutest positiivsed hinnangud riigikaitse arendamine tervikuna, sellele järgneb välispiiri kaitse ja kõige vähem positiivseid hinnanguid saab e-riik (Joonis 33).

Joonis 33. Hinnangute võrdlus Eesti riigikaitse arendamise, riigipiiri kaitse ning digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse osas, sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad

6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamisse ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitseväele üleminekut.

6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1 Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

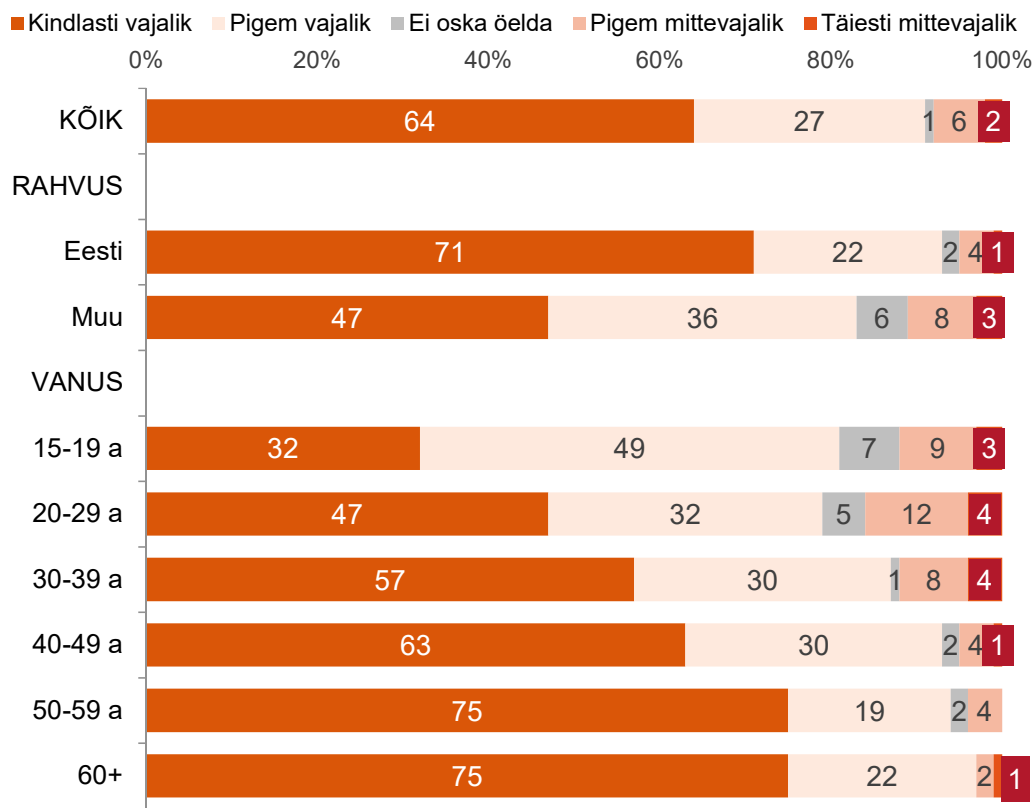
Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on läbi kõikide uuringuperioodi vältel läbi viidud küsitluste väga kõrge: ka 2019 sügisel peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 91% kõigist küsitletutest. Vaid 8% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks.

Eestlastest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 71%, ning pigem vajalikuks 22%; muust rahvusest vastajatest vastavalt 47% ja 36%.

Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 50 aastased inimesed, kellest 75% peab ajateenistust kindlasti vajalikuks. 40-49 aastaste ja vanemate seas on ajateenistuse vajalikkuses kindlalt veendunud üle kuuekümne protsendi ja 30-39 aastaste seas enam kui pooled. Vaid nende seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, peavad seda kindlasti vajalikuks vähem kui pooled: 15-19 aastastest 32% ja 20-29 aastastest 47 protsenti (Joonis 34).

Joonis 34. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse, sügis 2019

(%; N = kõik vastajad)

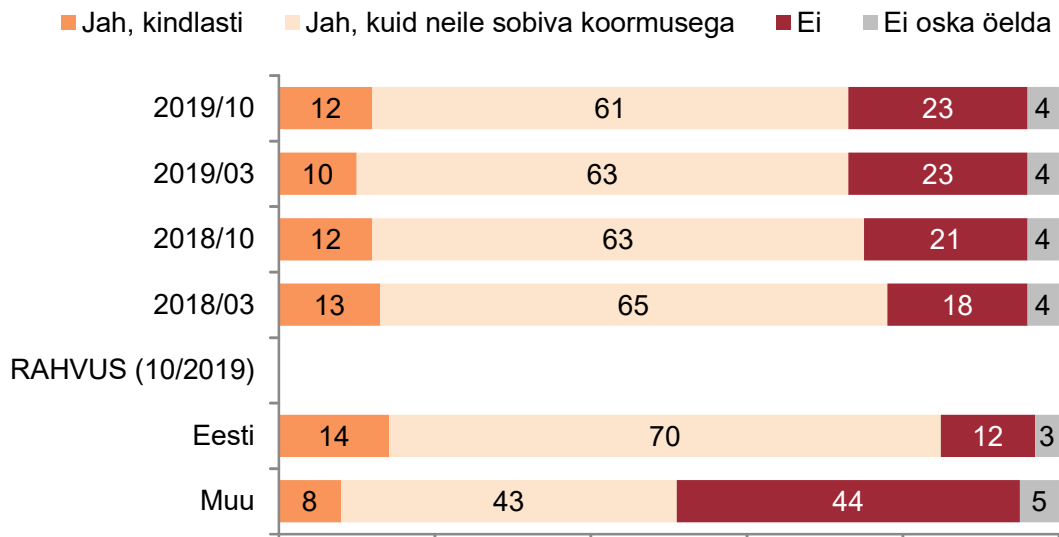

6.1.2 Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega

Alates 2012. aastast on vastajatelt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kellel on väiksemaid tervisehäireid. 12 protsenti vastajaist leiab, et ka väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, 61 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega (Joonis 36). Ka selles küsimuses on inimeste arvamused olnud läbi aastate väga stabiilsed.

Eestlaste seas on toetus ajateenistuse kohustuse laiendamisele ka kergemate tervisehäiretega noormeestele laialdane, muust rahvusest vastajad on selles suhtes veidi konservatiivsemad - 44% neist on arvamisel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust üldse läbima. Seda, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega, leiab 70 protsenti eestlastest ja 43 protsenti muust rahvusest vastajaist.

Joonis 35. Suhtumine kaitsevääteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid; 2018-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad)

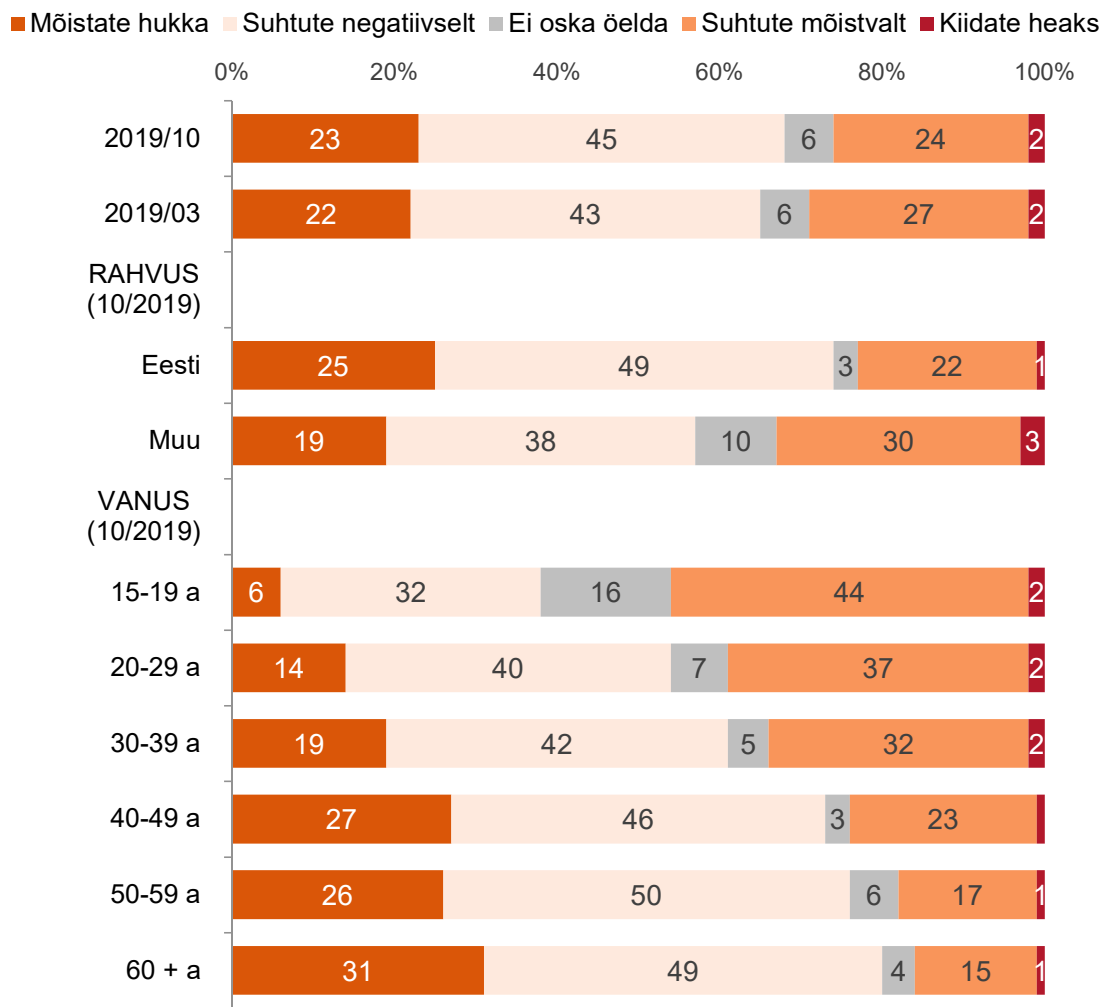
6.1.3 Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale – 23% mõistab taolise käitumise hukka ja 45% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 36). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse 24%, heaks kiidab selle vaid 1% vastanuist.

Negatiivselt suhtuvate vastajate erinevus eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel selles küsimuses on viisteist protsenti: kõrvalehoidmisse suhtub hukkamõistvalt või negatiivselt vastavalt 74% ja 57%.

Ajateenistusest kõrvale hoidmisse suhtuvad negatiivsemalt vanemad inimesed. Alla 20 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti. Samas hukkamõistev suhtumine vanuse kasvades pidevalt kasvab ning üle 60-aastastest suhtub kõrvalehoidmisse hukkamõistvalt või negatiivselt 79 protsenti.

Joonis 36. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse, kevad/sügis 2019
(%; N = kõik vastajad)

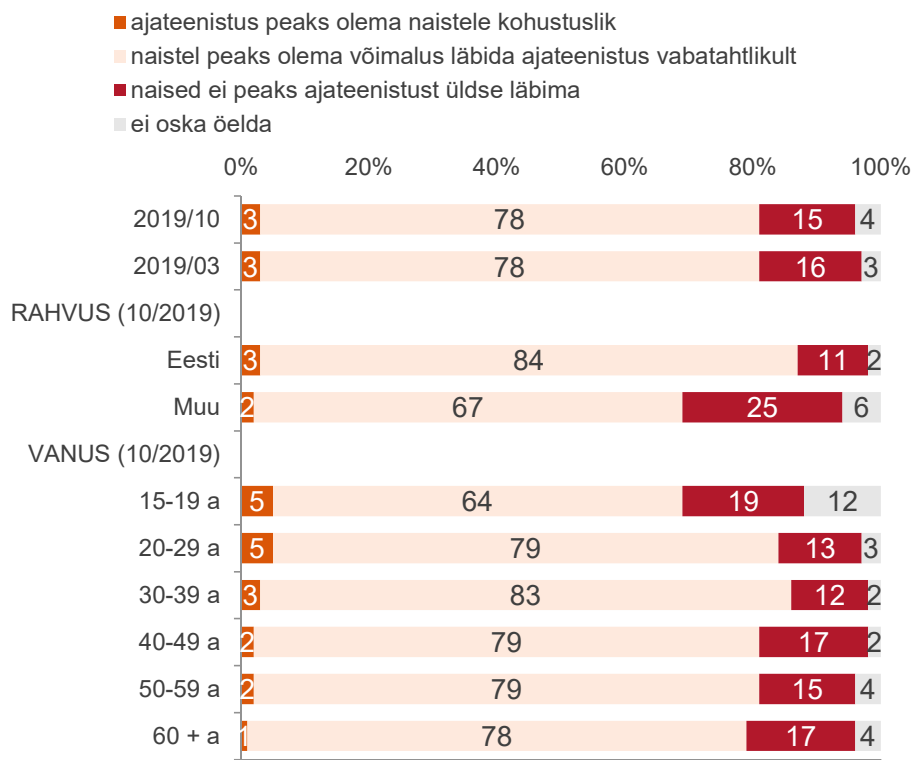
6.1.4 Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist on seda pidanud kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.

Alates 2016 sügisest on esitatud küsimus naiste ajateenistuse kohta järgmises formuleeringus: **Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?**

Sellise sõnastuse puhul annab vastuse, et naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust vabatahtlikult, enam kui kolm neljandikku küsitletutest (Joonis 37).

Joonis 37. Suhtumine naiste ajateenistusse, 2019 kevad/sügis võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Suhtumine naiste ajateenistusse ei sõltu vastaja enda soost: meestest toetab naistele antud võimalust ajateenistust vabatahtlikult läbida 79%, naistest aga 78%.

Võrreldes eestlastega on muust rahvusest inimesed veidi konservatiivsemad. Eestlastest pooldab naiste vabatahtlikku ajateenistust koguni 84 protsenti, muust rahvusest vastajatest 67%. Viimastest 25% seisukohal, et naised ei peaks ajateenistusse ei kohustuslikus ega ka vabatahtlikus korras üldse tulema.

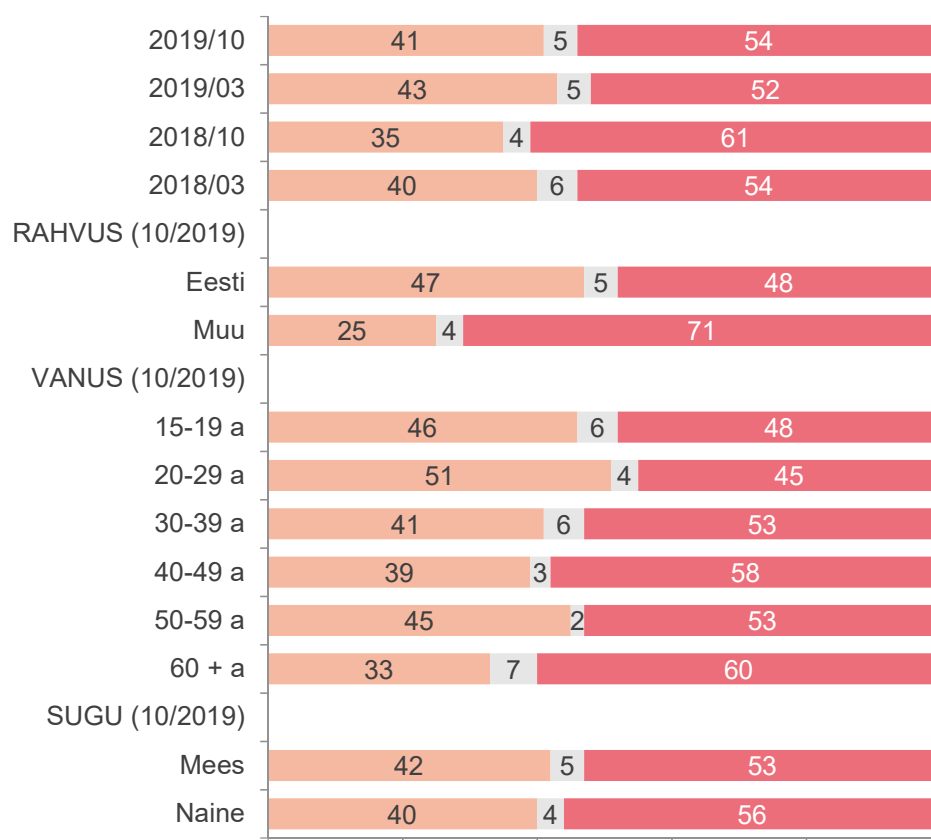
Toetus naiste kohustuslikule ajateenistusele ei sõltu enam oluliselt ka vastaja vanusest. Kui varem kaldusid selles küsimuses konservatiivsemaid hinnanguid andma pigem kõige vanemad vastajad, siis seekord on üllatuslikult kõige madalam toetus naiste vabatahtlikule ajateenistusele kõige nooremate vastajate seas – 64 protsenti.

Neilt vastajailt, kes pidasid vajalikuks naiste vabatahtlikku või kohustuslikku ajateenistust, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?

Domineerivaks osutub seisukoht, et naiste ajateenistus tuleks läbi viia eraldi programmi alusel (Joonis 38). Levinum on selline arusaam muust rahvusest vastajate seas (71%). Keskmisest enam pooldavad sellist lahendust ka eakamad vastajad (üle 60 aastastest 60%).

Joonis 38. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus? 2018-2019 võrdlus
(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste kohustuslikku või vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

■ noormeestega samadel tingimustel ■ ei oska öelda ■ eraldi programmi järgi

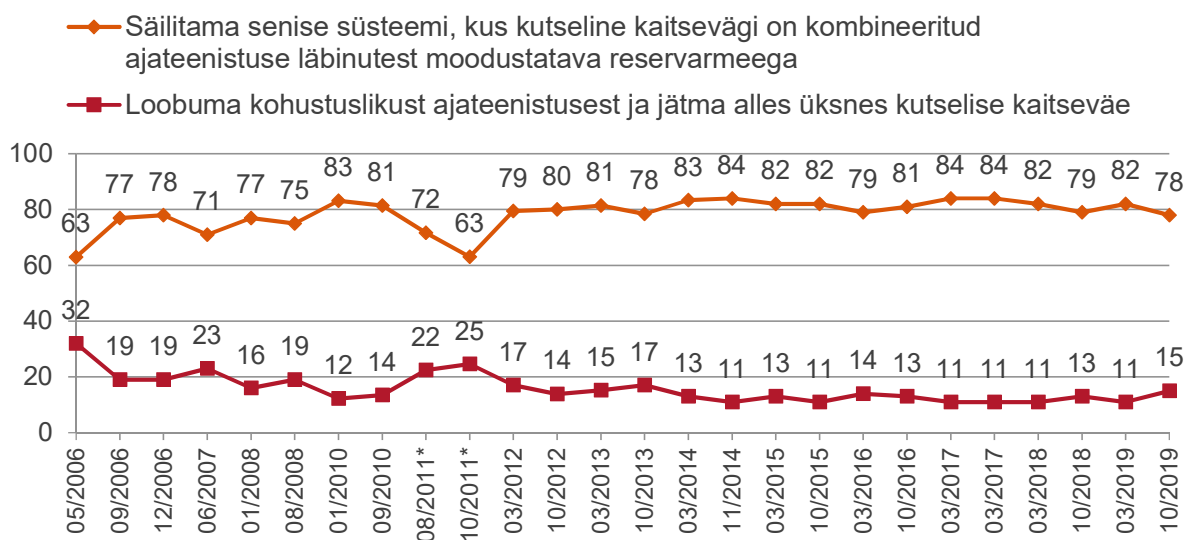
6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväge

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, on poliitilises debatis aeg ajalt üles kerkinud ka kutselisele kaitseväge ülemineku teema – eriti aktuaalseks muutus see teema pärast Eesti liitumist NATO-ga, mil Lätis ja Leedus kohustuslikust ajateenistusest loobuti.

Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga.

Küsitlustulemused näitavad, et 78% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeel tugineva süsteemi säilitamist (Joonis 39). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 15% Eesti elanikkonnast.

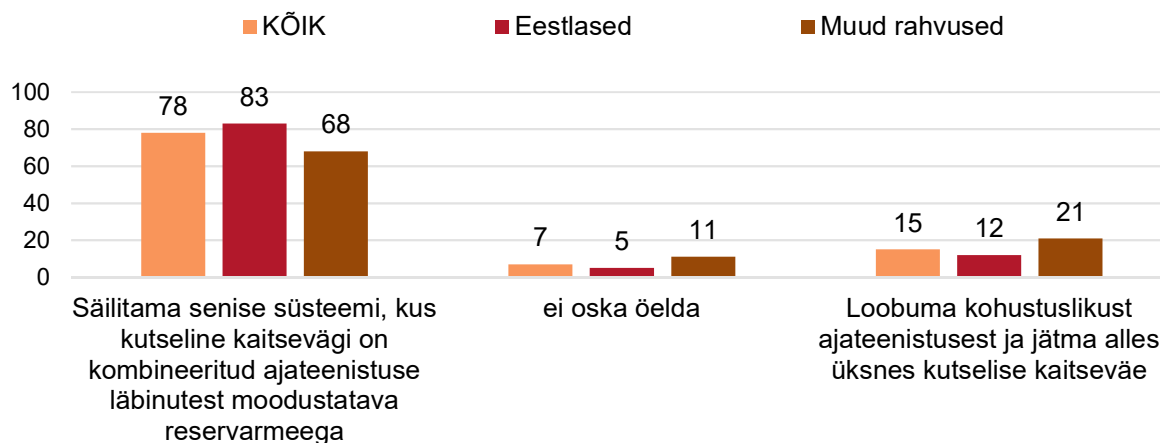
Joonis 39. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

Kutselisele kaitseväge üleminekut toetavad keskmisest enam muust rahvusest vastajad (21%), kuid domineerivaks on, rahvusest sõltumata, toetus praeguse süsteemi jätkumisele (Joonis 40). Keskmisest enam toetavad kutselist kaitseväge ka nooremad vastajad - 15-19 aastastest arvab nii 20%, 20-29 aastastest 23%.

Joonis 40. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel – eestlaste ja muude rahvuste võrdlus 2019 sügisel (%) N = kõik vastajad

6.3 Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse

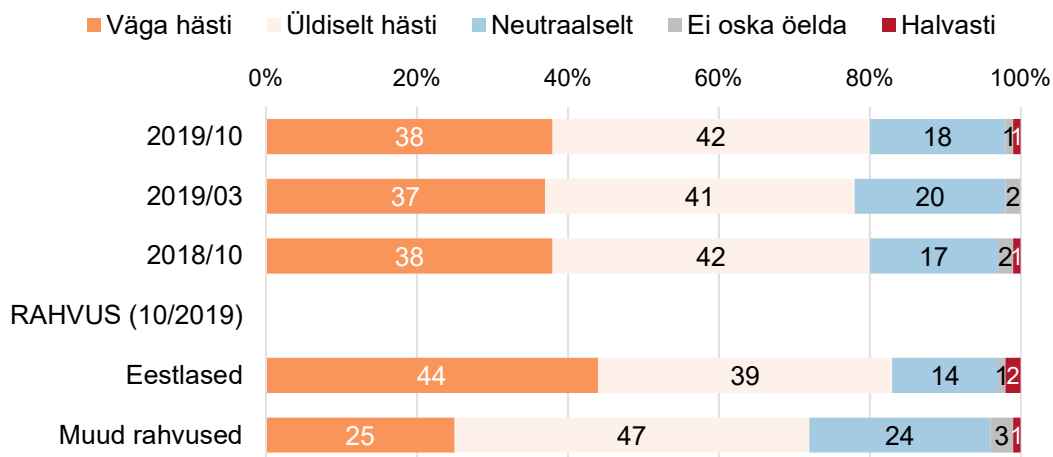
Vvarem on uuringutes küsitud, milline on vastajate meelest ühiskonna üldine suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse. Viimati esitati selline küsimus märtsis 2018 ja siis hindas ühiskonna poolse suhtumise väga heaks või üldiselt heaks 65% küsitletutest, halvaks aga vaid 1%.

Alates oktoobrist 2018 on kasutusel küsimus:

Kuidas Teie suhtute elukutselistesse kaitseväelastesse?

Nii nagu arvamus kogu ühiskonna suhtumise kohta, on ka vastajate isiklik hoiak kutseliste kaitseväelaste suhtes positiivne, isegi märksa positiivsem kui varasemates küsitlustes välja pakutud arvamus kogu ühiskonna suhtumisest (Joonis 41).

Joonis 41. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse – 2018/2019 (%) N = kõik vastajad

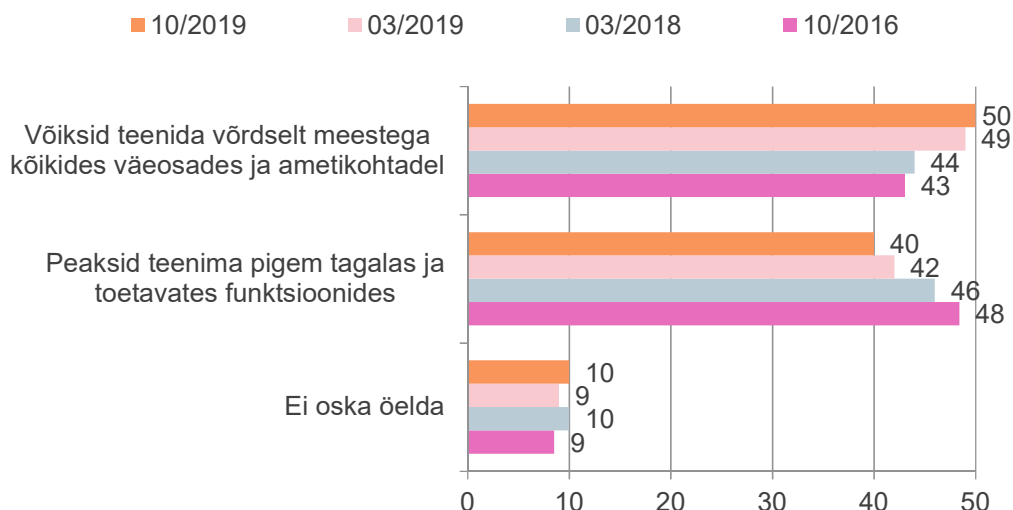

6.4 Hinnang naiste rollile kutselises kaitseväes

Alates 2016 aasta oktoobrist oleme esitanud küsimuse naiste rolli kohta kaitseväes: **Kas naised võiksid teenida kaitseväes meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja kõigis väeosades või peaksid naised teenima pigem tagalas ja teistes toetavates funktsioonides?**

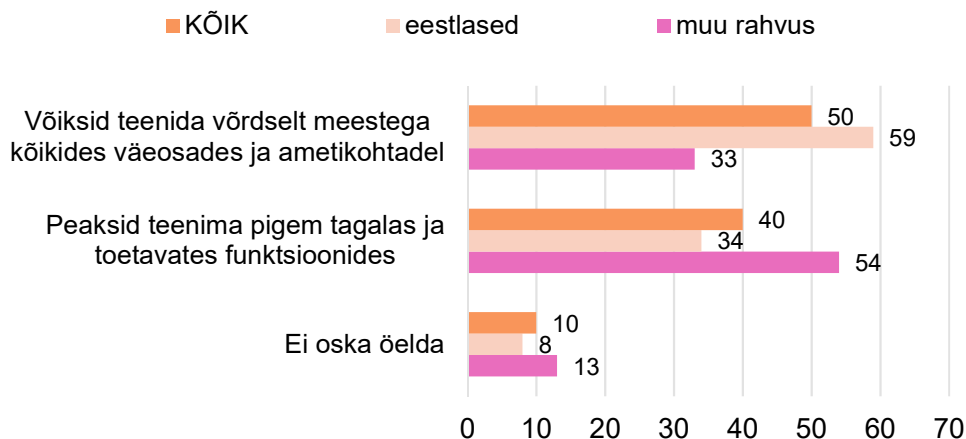
Aastate jooksul on arusaamad naiste võimalikust rollist kaitseväes aeglaselt, kuid siiski muutumas (Joonis 42).

Joonis 42. Arvamused naiste rollist kaitseväes, 2016-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Sarnaselt suhtumisele naiste osalemisse ajateenistuses (vt. ptk 6.1.4.), on ka selles küsimuses muust rahvusest vastajate ja vanemaealiste inimese hoiakud konservatiivsemad (Joonis 45)

Joonis 43. Arvamused naiste rollist kaitseväes, eestlased/muu rahvus võrdlus; Sügis 2019 (%; N = kõik vastajad)

7 Riigikaitseorganisatsioonid

Selles peatükis käsitleme inimeste suhtumist vabatahtlikkesse riigikaitseorganisatsioonidesse ja arusaamist nende organisatsioonide ülesannetest, samuti valmisolekut nende organisatsioonidega liituda.

7.1 Kaitseliidu ülesanded

Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseliidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks või sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele – need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 27 ja 24 protsenti küsitletutest. 11 protsenti küsitletuist seavad esikohale osalemist päästetegevuses ning 9 protsenti kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas. Kaitseliidu tegevusele antud prioriteedid on olnud läbi aastate sarnased.

Kolme valiku kokkuvõttes asub esikohal pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (48%) ning esimeses valikus kolmandale kohale jäänud päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral tõuseb olulisuselt selle kõrvale (47%). Esimeses valikus teisele kohale jäänud sõjalise õppe läbiviimine oma liikmete hulgas on kolme valiku kokkuvõttes kolmas (38%).

Pea kolmandik küsitletutest paigutab Kaitseliidu kolme olulisema ülesande hulka kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas (31%).

Neljandik küsitletutest seab kaitseliidu kolme olulisema tegevusvaldkonna hulka osalemise siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (26%) ja valmistumise tsiviilelanikkonna kaitseks ohuolukordades (24%). 22 protsendi vastanute jaoks kuulub kolme olulisema ülesande hulka noorte huvitegevuse korraldamine.

Kõige vähem peetakse Kaitseliidu ülesannete seas oluliseks sõjalistel missioonidel osalemist väljaspool Eestit (vt. Joonis 44).

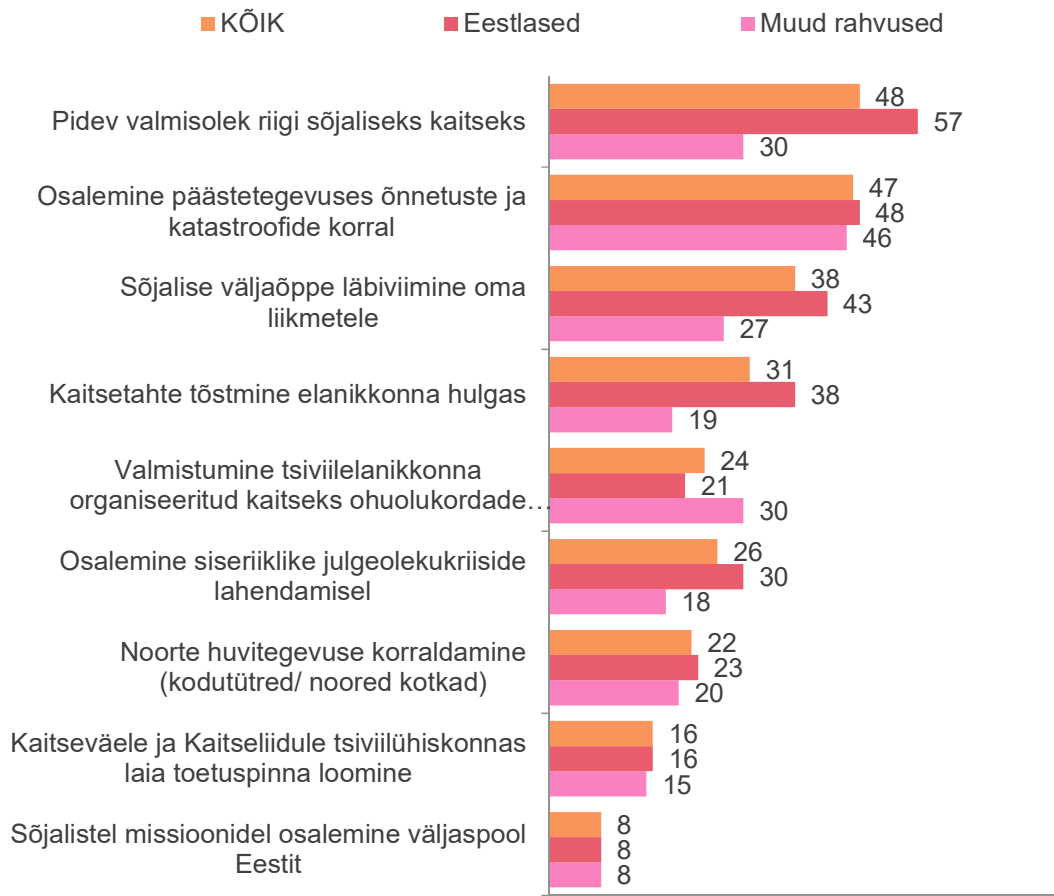
Joonis 44. Kaitseliidu peamised ülesanded, sügis 2019 (%) N = kõik vastajad)

Kui eestlaste poolt tõstetakse esile eelkõige Kaitseliidu riigikaitse roll, siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseliitu rohkem tsiviilkaitse organisatsioonina, mille peamiseks ülesanneteks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (kolme olulisema seas 46% muust rahvusest vastajate arvates) ja valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmiseks ohuolukordades (30%).

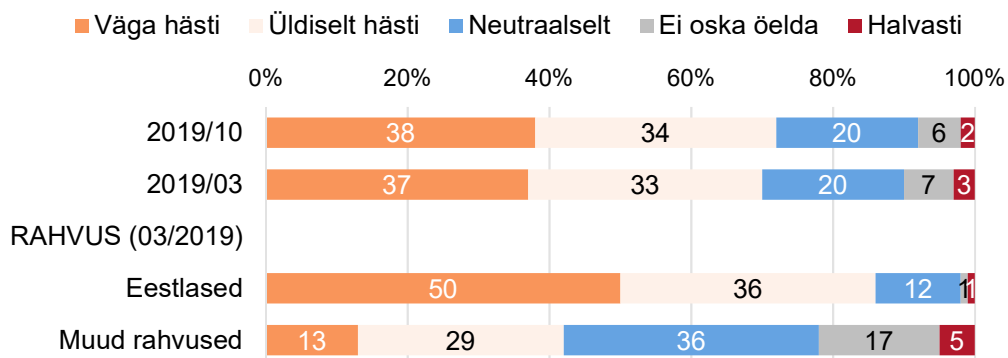
Eestlaste jaoks on olulisimaks ülesandeks pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (57 protsenti paigutab selle kolme olulisema ülesande hulka) ning alles teisel kohal päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (48%) (Joonis 45).

Joonis 45. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet rahvuse lõikes, sügis 2019
(%; N = kõik vastajad)

Kui sarnaselt suhtumisega kutselistesse kaitseväelastesse (vt. ptk 6.3.) küsida küsitlute suhtumine ka kaitseliitlastesse, on see samuti valdavalt positiivne (Joonis 46).

Joonis 46. Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse; Kevad/Sügis 2019
(%; N = kõik vastajad)

7.2 Naiskodukaitse

7.2.1 Teadlikkus Naiskodukaitsest

Seekordses küsitluses kordasime taas ka küsimusi Naiskodukaitse kohta, mis esmakordselt sisaldasid meie küsitluses 2017 märtsis.

Esmalt küsiti: **Kas Te olete kuulnud Naiskodukaitse olemasolust?**

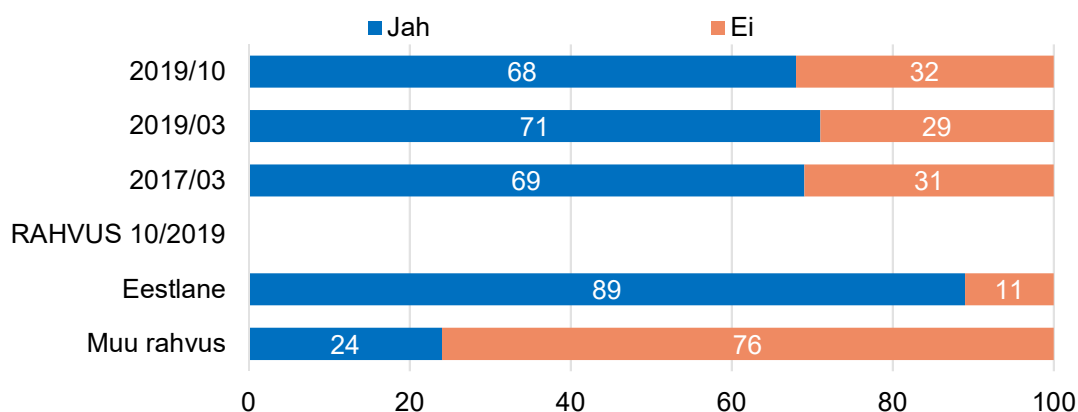
Jaatava vastuse korral esitati järgmine küsimus:

Kuivõrd vajalikuks peate Te Naiskodukaitse tegevust riigikaitstes?

Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning väga madal muust rahvusest vastajate seas (vastavalt 89% ja 24%). Võrreldes märtsikuise küsitlusega on teadlikkus veidi kahanenud ([Joonis 47](#)).

Joonis 47. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust, 2017/2019

(%; N = kõik vastajad)

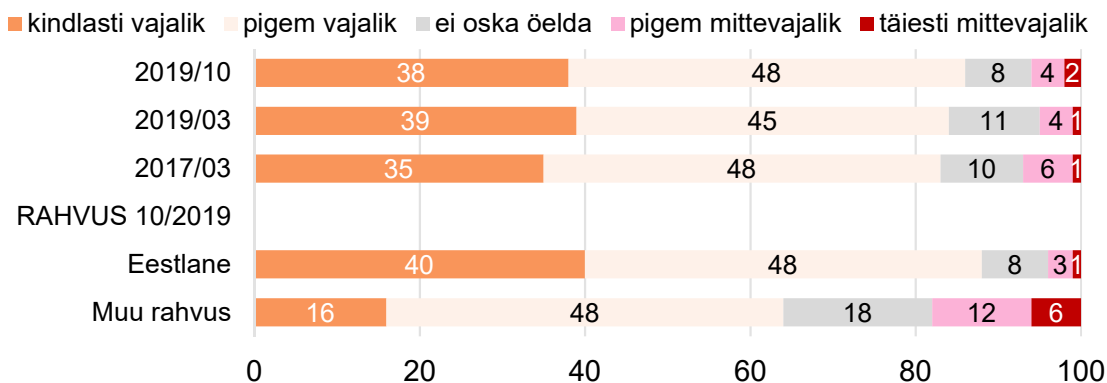

Nende eestlaste seas, kes Naiskodukaitset teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht, et selline organisatsioon on vajalik: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 86 protsenti informeeritustest.

Muust rahvusest vastajatest teadsid Naiskodukaitset vähesed ning nende seas, kes seda teadsid, on organisatsiooni vajalikkuses kindlasti või pigem veendunud 64 protsenti. Ülejäänud ei oska öelda (18%) või peavad sellist organisatsiooni mittevajalikuks (18%) (vt. [Joonis 48](#)).

Joonis 48. Hinnang Naiskodukaitse vajalikkusele, 2017/2019

(%; N = kõik vastajad)

7.2.2 Naiskodukaitse ülesanded

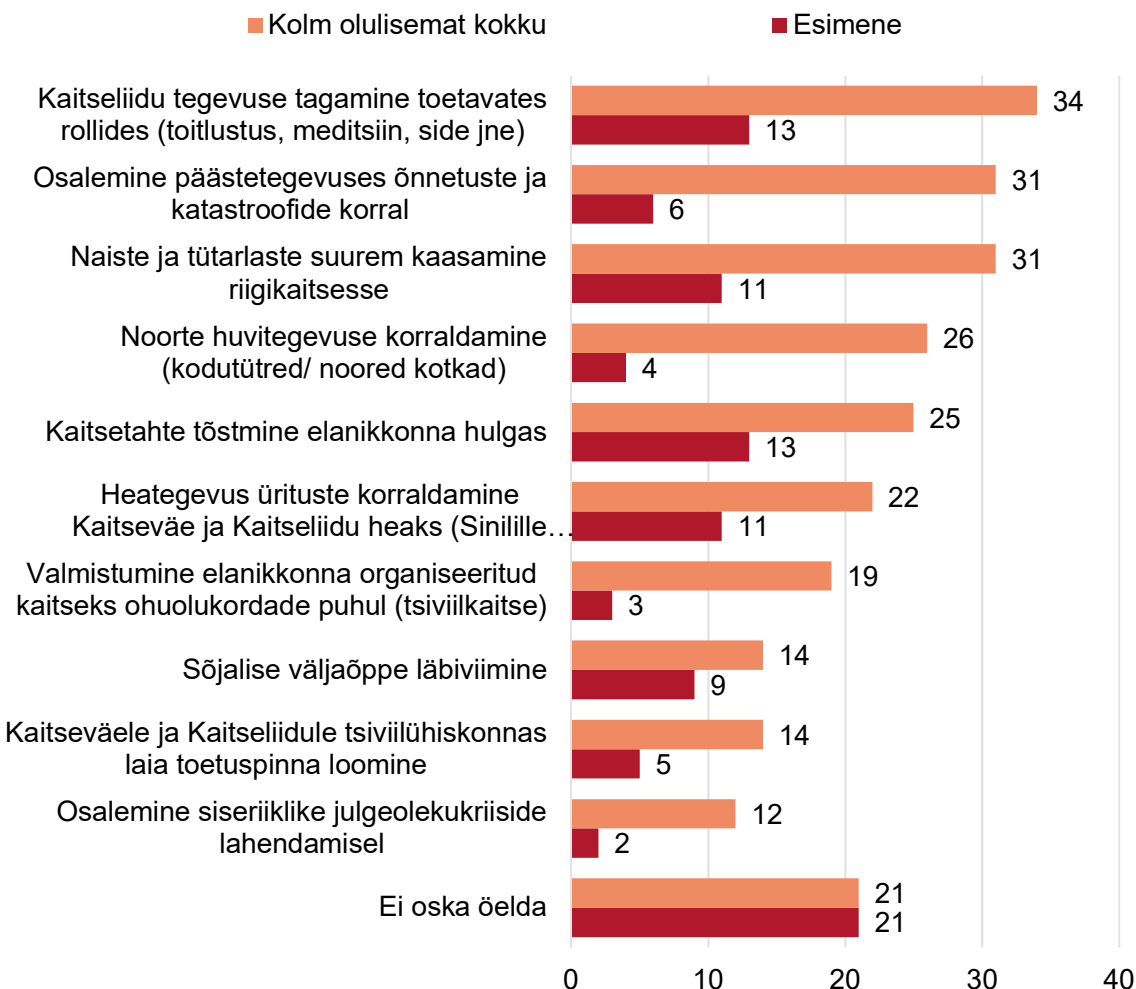
Analoogiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel hinnata ka Naiskodukaitse ülesandeid, valides etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat (vt. [Joonis 49](#)).

Esimese valikuna tuuakse ligikaudu võrdse sagedusega välja Kaitseliidu tegevuse toetamist (13%), kaitsetahte tõstmist elanikkonna seas (13%), naiste ja tütarlaste kaasamist riigikaitseks (11%) ning heategevusürituse korraldamist kaitseväge ja Kaitseliidu toetuseks (11%). Sõjalise väljaõppe läbiviimist toob esimesena välja 9 protsenti.

Ka kolme valiku kogusummas jääb esikohale Kaitseliidu tegevuse toetamine (34%), millele järgnevad võrdse olulisusega osalemine päästetegevuses (31%) ning naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitseks (31%). Neljandiku küsitletute arvates kuulub Naiskodukaitse kolme olulisema ülesande hulka noorte huvitegevuse korraldamine (26%) ja kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas (25%). Viies peab oluliseks heategevusürituste korraldamist (22%) ja valmistumist elanikkonna organiseeritud kaitseks (19%).

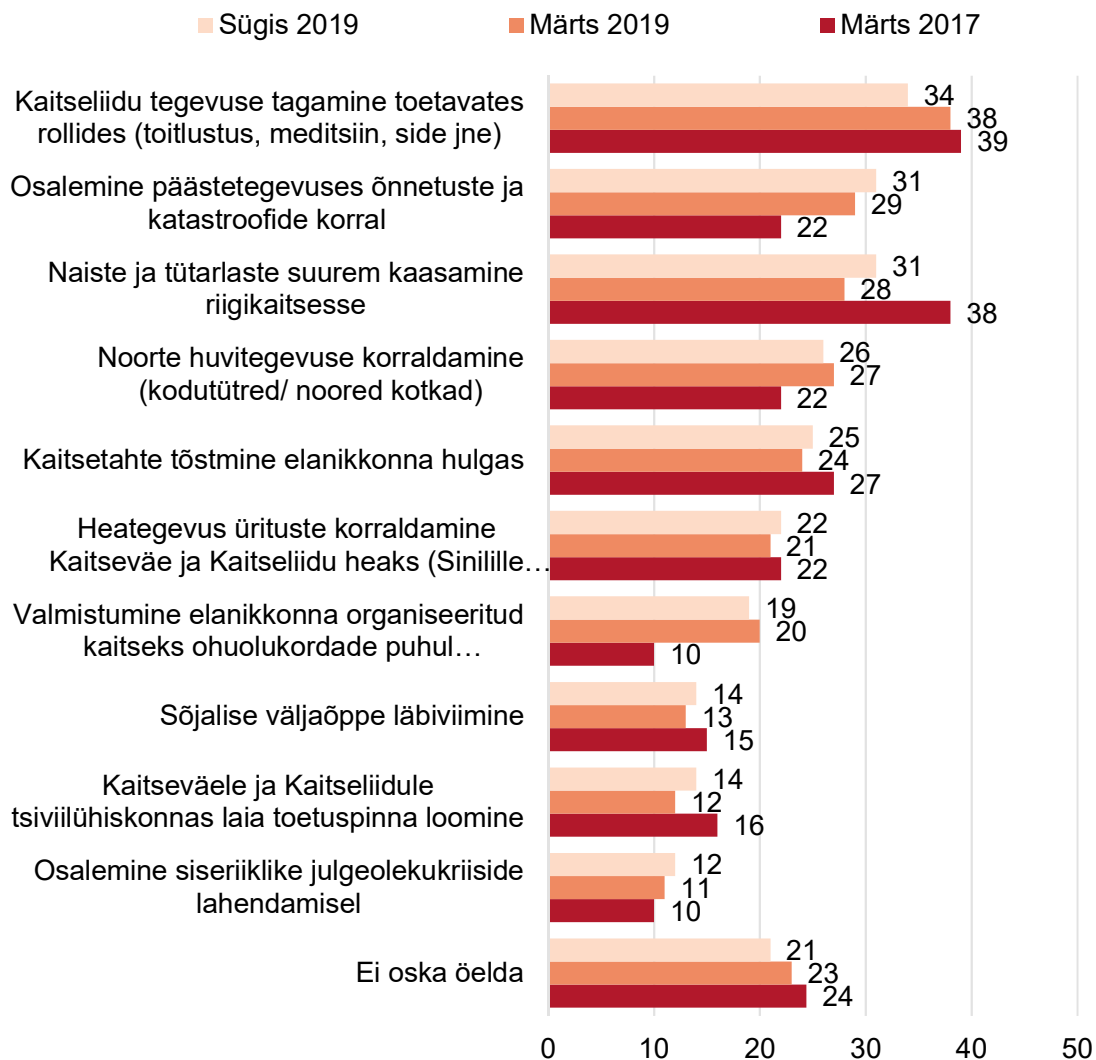
Joonis 49. Naiskodukaitse peamised ülesanded, sügis 2019

(%; N = kõik vastajad)

Kui võrrelda seekordseid küsitlustulemusi eelmistes küsitlustes saadutega ([Joonis 50](#)), siis on võrreldes 2017 aastaga hakatud Naiskodukaitse nägema mitte vaid naiste ja neidude riigikaitse kaasamise vahendina, vaid sellel nähakse ka rolli päästetegevuses osalemises ja elanikkonna kaitse ohuolukordades, samuti noorte huvitegevuse korraldamist.

Joonis 50. Naiskodukaitse peamised ülesanded, võrdlus 2017/2019
(%; N = kõik vastajad)

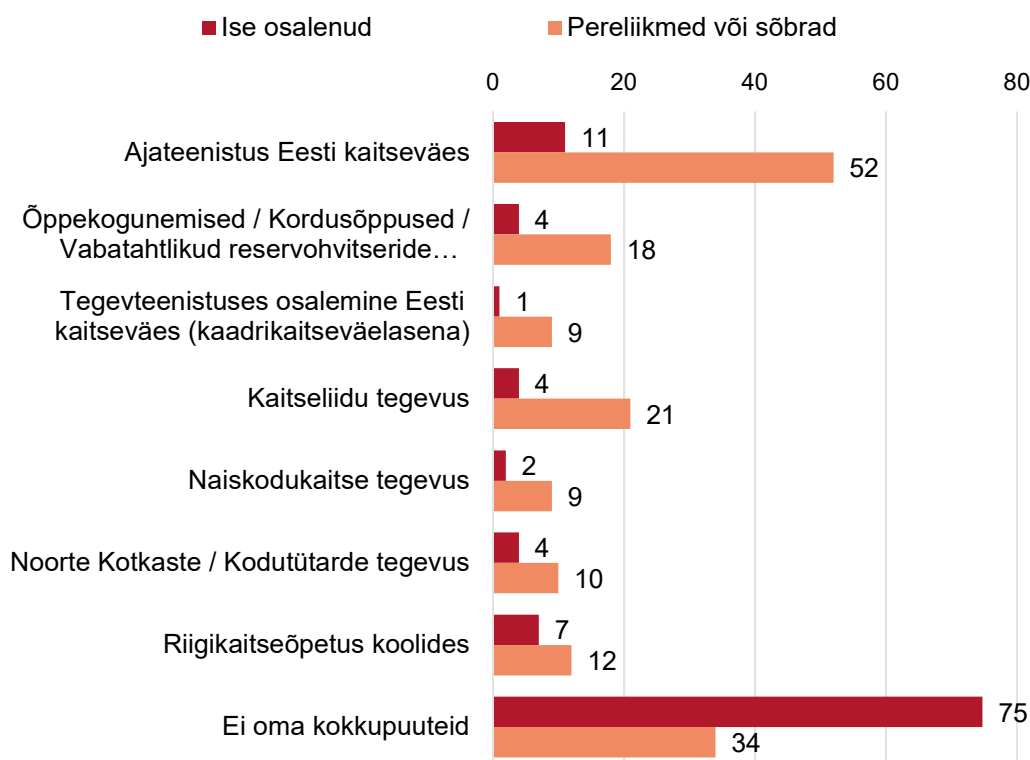

7.3 Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega

Igas küsitluses selgitatakse välja ka see, millised on vastaja enda ja tema lähedaste kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega (Joonis 51).

Joonis 51. Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega, sügis 2019

(%; N = kõik vastajad)

Kõige sagedamini on vastajad kokku puutunud ajateenistusega (11%), riigikaitseõpetusega (7%), käinud reservõppekogunemistel (4%) või osaledes Kaitseliidus (4%).

Lähedased inimesed või sõbrad on ajateenistuses käinud enam kui pooltel vastanutest, Kaitseliiduga on kokkupuude 21% vastanute lähedastel.

Kuid kolmel neljandikul küsitletutest ei ole olnud mitte mingeid kokkupuuteid riigikaitsega ning ligi kolmandikul puuduvad sellised kokkupuuted ka lähedaste tasemel.

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise neli protsenti küsitletutest (eestlastest ja meestest 5 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 27 protsendil eestlastest ja 24 protsendil meestest.

Naiskodukaitse tegevuses osaleb kaks protsenti naistest.

7.4 Suhtumine Kaitseliiduga ja Naiskodukaitsega liitumisse

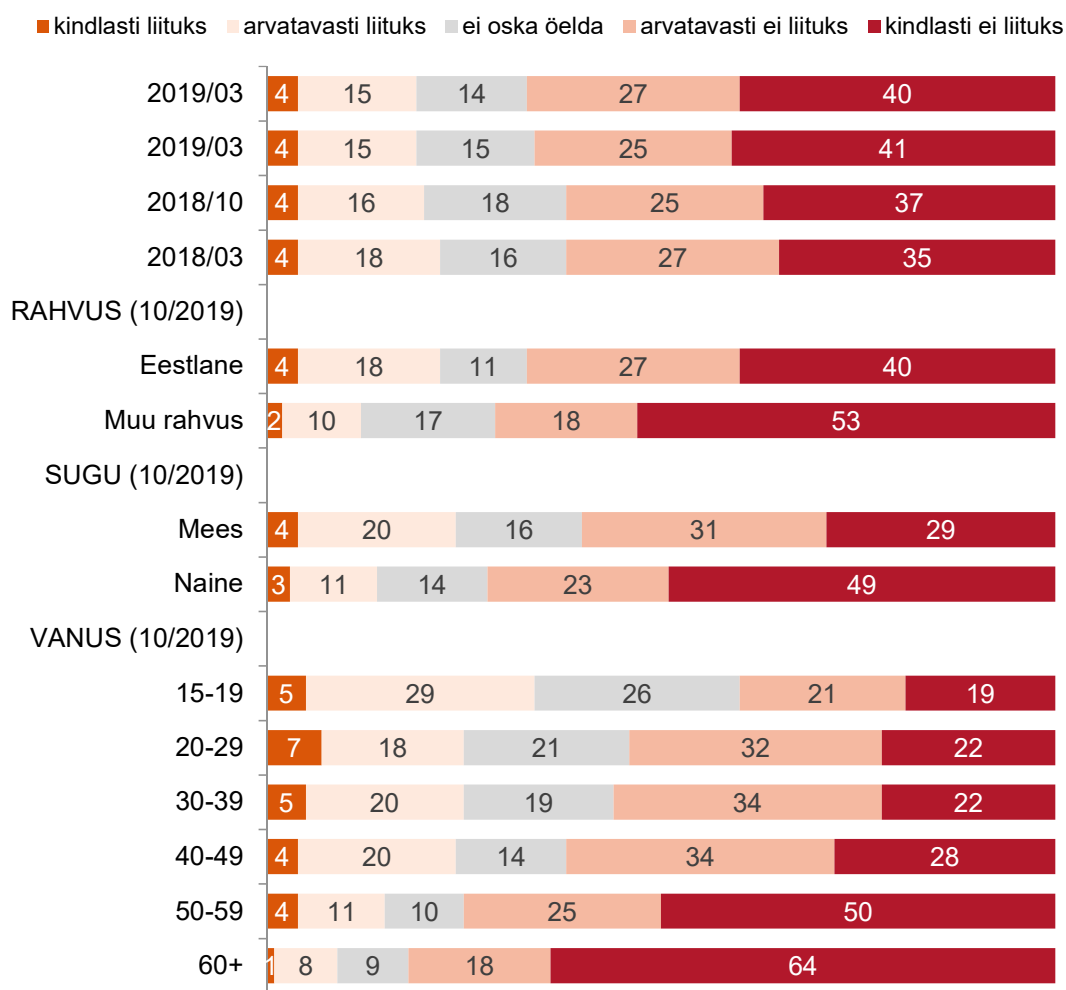
Kaitseliidu tegevuses osaleb ise neli protsenti küsitletutest (eestlastest ja meestest 5 protsenti).

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda (Joonis 52).

Ettepanekule ühineda Kaitseliiduga, annaks kindlasti positiivse vastuse 4 protsenti ning arvatavasti oleks valmis organisatsiooniga liituma 15% küsitletutest. Valmisolek Kaitseliitu astumiseks on olnud ajas püsiv.

Joonis 52. Valmisolek liituda Kaitseliiduga; 2018-2019 võrdlus

(%; N = need, kes ei ole ise seotud Kaitseliiduga)

Eestlastest oleks kindlasti valmis liituma neli ja arvatavasti 18 protsenti küsitletutest, mitte-eestlastest vastavalt kaks ja kümme protsenti.

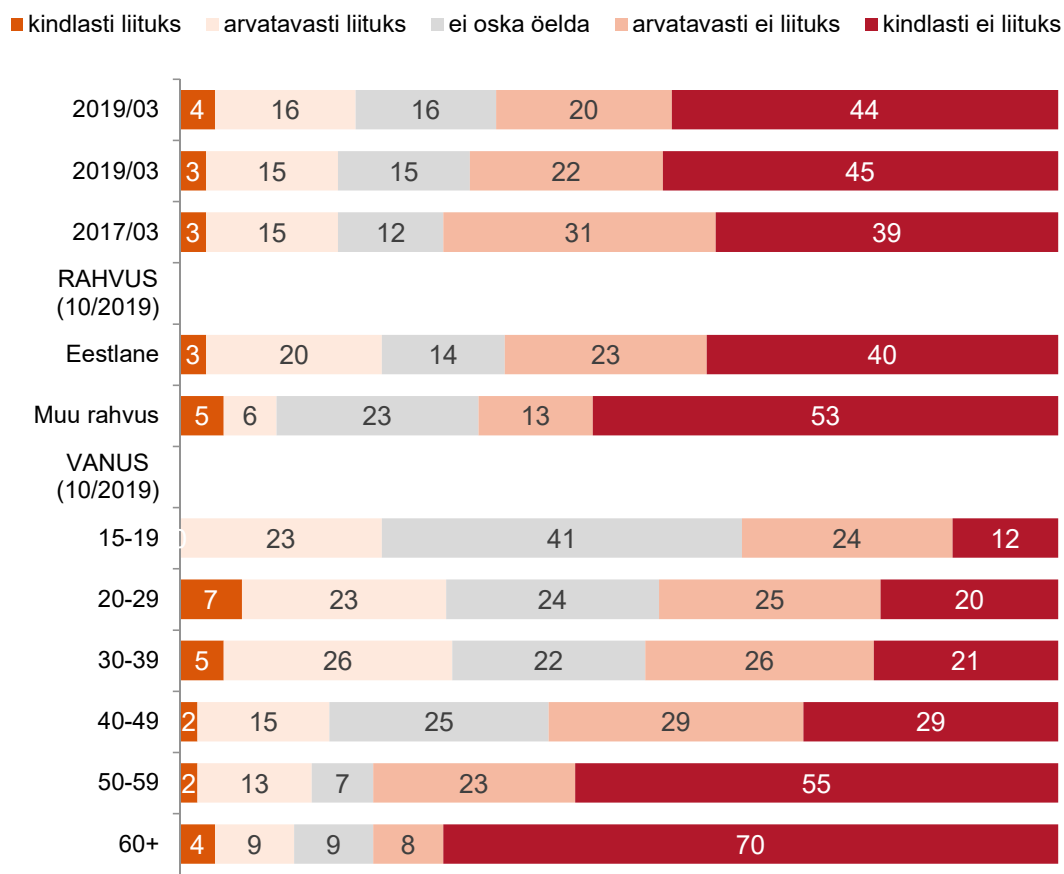
Kaitseliidus nähakse eelkõige meeste organisatsiooni, seetõttu on ka meeste valmisolek liitumiseks suurem (24%). Suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad nooremad vastajad: alla 20 aastastest 34 protsenti ning 20 – 49 aastastest neljandik.

Naiskodukaitse kuulub vaid kaks protsenti naistest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud üheksa protsenti.

Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavasti valmis sellega liituma 20 protsenti (eestlastest 23% ja venekeelsetest 11%) (vt. Joonis 53).

Joonis 53. Valmisolek liituda Naiskodukaitsega, 2017/2019

(%; N = naised, kes ei ole NKK-ga seotud)

Kõige optimistlikumalt hindavad oma liitumisvalmidust 20-39 aastased naised, kellest oleks valmis Naiskodukaitsega liituma 30 protsenti.

8 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas hinnatakse neid samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

8.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

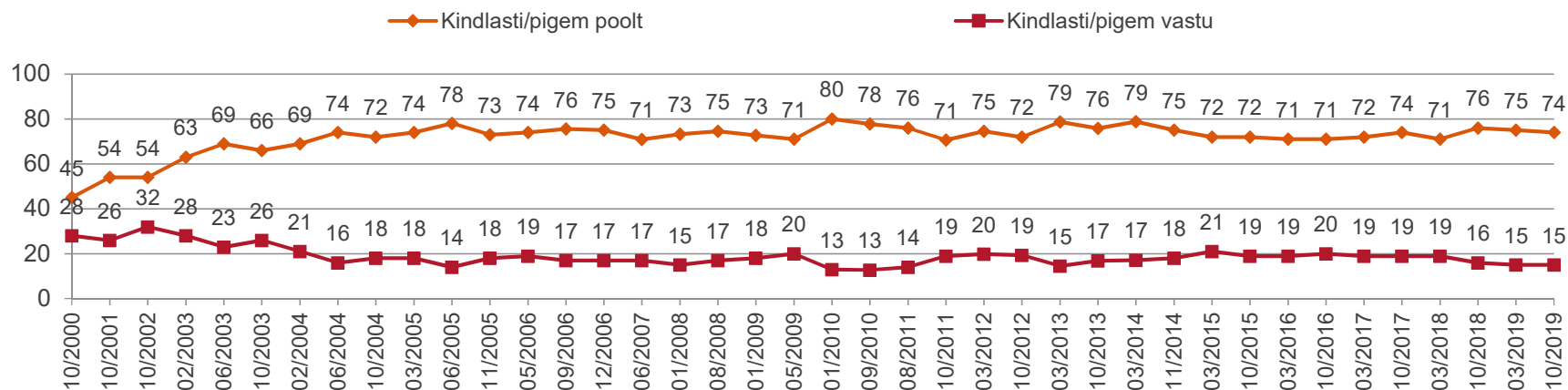
Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2019. aasta sügisel 74% elanikkonnast. 47% on kindlasti ja 27% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 15% Eesti elanikkonnast ja selle suhtes ei oska seisukohta võtta 10 protsenti. Toetus NATO-sse kuulumisse on püsinud stabiilsena (Joonis 54).

Kui eestlastest on juba pikka aega Eesti kuulumist NATOsse toetanud 90 protsenti ja rohkem vastajaist, siis muust rahvusest vastajate toetus NATO-le on oluliselt madalam ja üsnagi volatiilne, sõltudes oluliselt maailma poliitikas toimuvatest sündmustest ja nende meediakajastusest (Joonis 55).

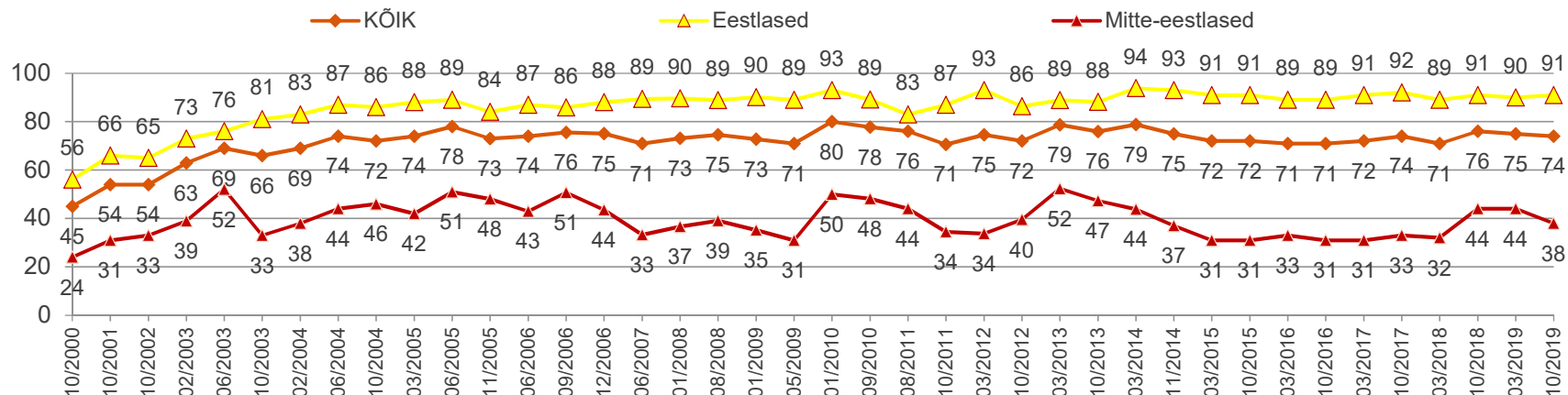
Märtsist 2015 kuni märtsini 2018 ületas mitte-eestlastest NATOsse kuulumise toetajate osakaal vaid napilt üle 30 protsendi – nii nagu see oli ka pärast „pronksiööd“ 2007. aastal ja pärast „Araabia kevade“ sündmusi 2011. aastal.

Oktoobris 2018 kasvas NATO liikmesuse muust rahvusest pooldajate osakaal 44 protsendini ja see püsis sellel tasemel märtsini 2019. Sügiseses küsitluses on NATO toetajate osakaal muust rahvusest vastajate seas langenud 38 protsendini. NATO-sse kuulumise vastu on 39 protsenti. Ligi neljandik (23%) mitte-eestlastest ei oska antud küsimuses oma seisukohta öelda.

Joonis 54. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2000-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

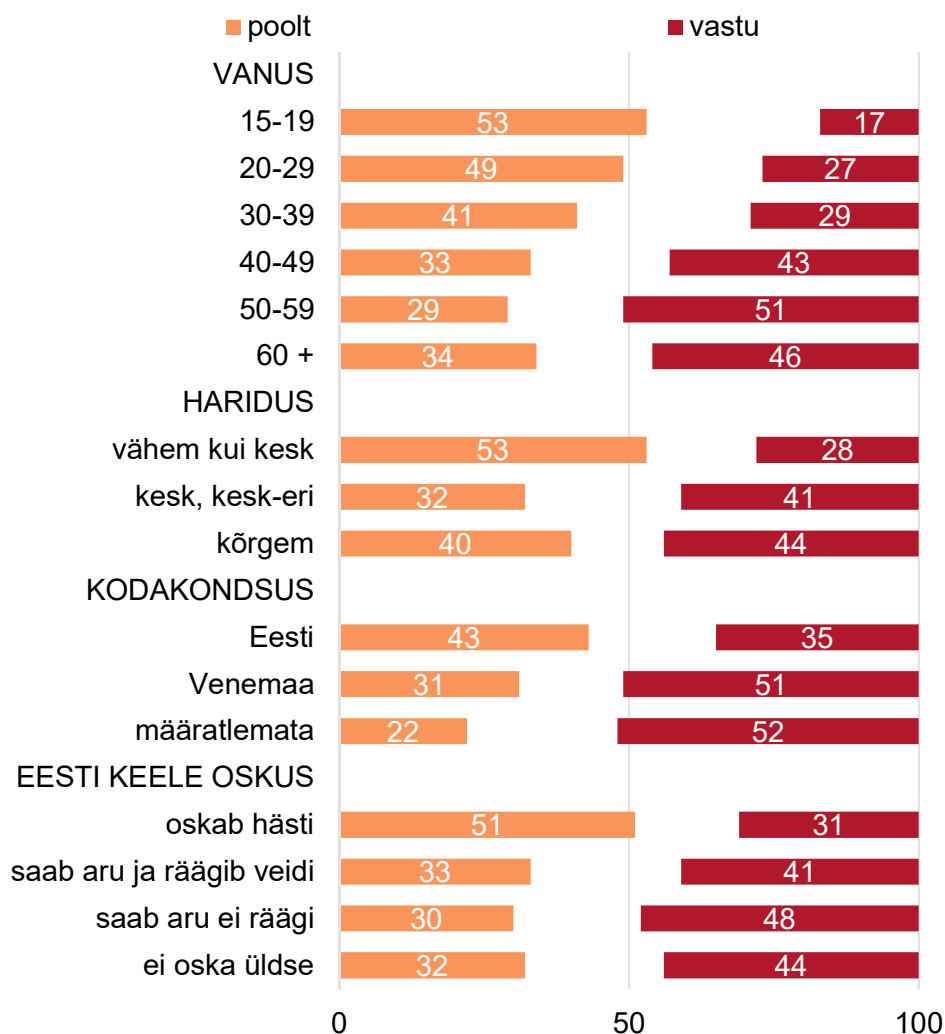

Joonis 55. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eestlaste ja muust rahvusest elanike võrdlus 2000-2019 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

Vaadates suhtumist NATO liikmesusse muust rahvusest elanikkonna üksikutes gruppides, on näha, et mida paremini on inimene lõimunud ja oskab eesti keelt, seda positiivsem on tema suhtumine NATO liikmeks olekusse (Joonis 56).

Joonis 56. Suhtumine NATO-sse kuulumisse muust rahvusest vastajate erinevates gruppides – sügis 2019 (% , N = mitte-eestlastest vastajad)

Kõige madalam on toetus NATO-sse kuulumisse eesti keelt üldse mitte või vähe oskavate, 40 aastast vanemate mitte-eestlaste seas, kellel puudub Eesti kodakondsus. Seevastu alla 30 aastastest ja hea eesti keele oskusega vastajatest toetavad Eesti kuulumist NATO-sse pooled.

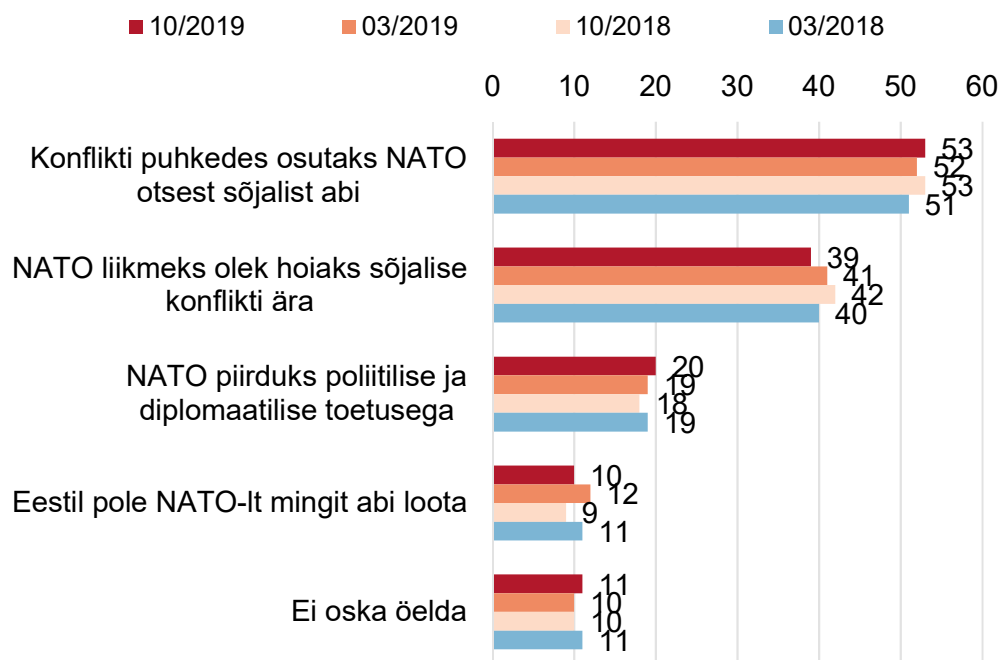
8.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

NATO-t peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks (vt. peatükk 3.6). Aastate jooksul on inimeste veendumus selles, et NATO Eestile ähvardava sõjalise ohu korral reaalselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohaloleku suurenemine Eestis.

Vastuseks küsimusele **Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht?** on küsimustikus välja pakutud neli vastusevarianti. Kuna need erinevad vastused ei välista üksteist täielikult, on vastajatel võimalik anda ka mitu vastust.

Ka hinnangutes NATO abile võimaliku konflikti korral on elanikkonna arvamused olnud viimastel aastatel väga püsivad. Enam kui pooled vastajaist leiavad, et NATO osutaks Eestile konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning ligi 40 protsenti arvab, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, arvab viiendik küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota – 10 protsenti. Viimase kahe aasta lõikes on arvamused NATO rollist olnud väga püsivad ([Joonis 57](#)).

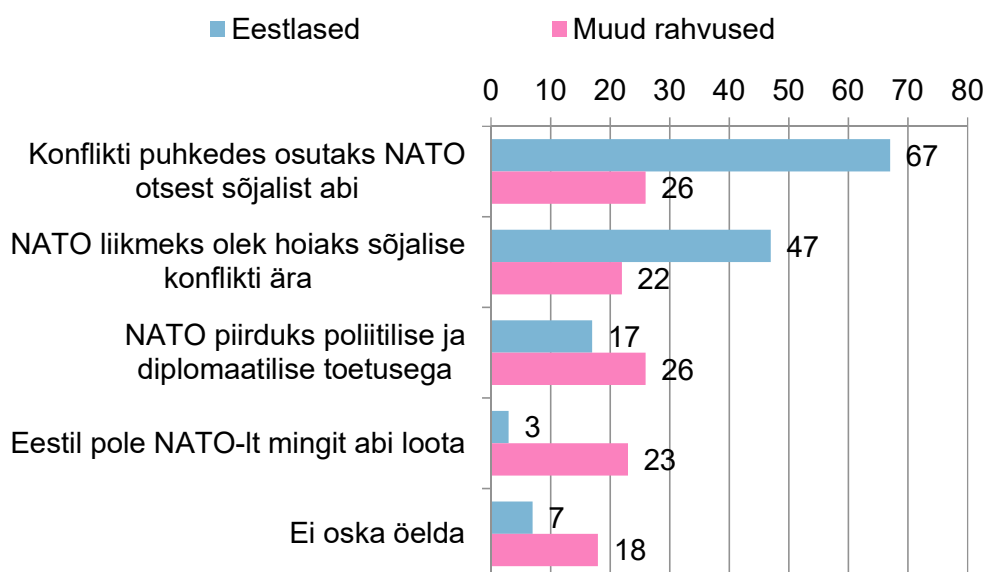
Joonis 57. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht; 2018/2019 (%) (N = kõik vastajad)

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui muust rahvusest vastajatel, mis tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Eestlastest pakkus kahte esimest vastusevarianti vastavalt 67% ja 47% (Joonis 58).

Mitte-eestlastest vastajatest usub NATO sõjalisse abisse vaid 26 protsenti (veel aasta tagasi oktoobris oli see näitaja 32%). 23% leiab, et Eestil pole NATOlt abi loota ja 26% et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega.

Joonis 58. NATO roll julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus, sügis 2019 (%) (N = kõik vastajad)

8.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme küsinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Selleks esitatakse kaks küsimust:

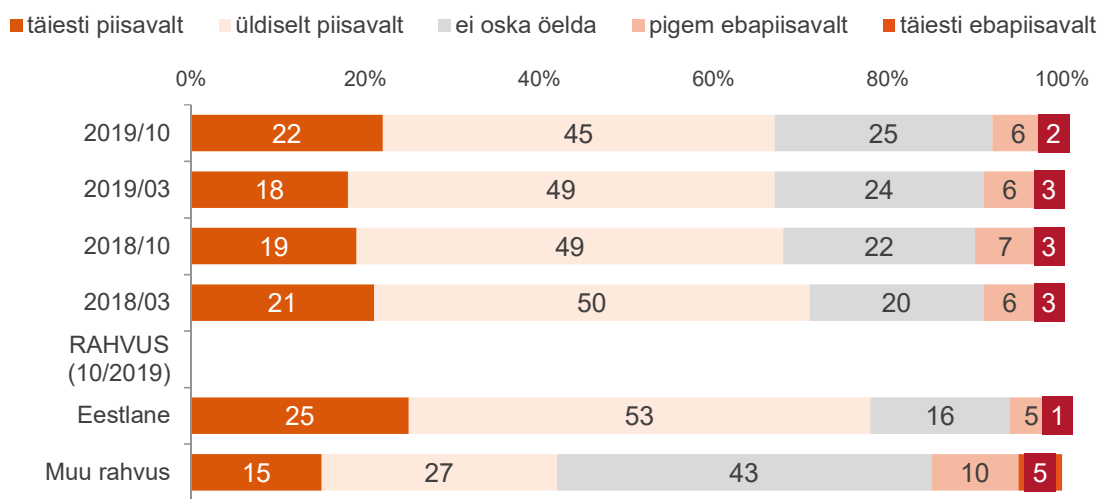
Kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? (Joonis 59) ning

Kuidas Te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? (Joonis 60).

Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on olnud läbi kõikide küsitluste ülekaalukalt positiivne. Piisavaks või üldiselt piisavaks peab NATO tegevust 67 protsenti, pigem või täiesti ebapiisavaks 8 protsenti.

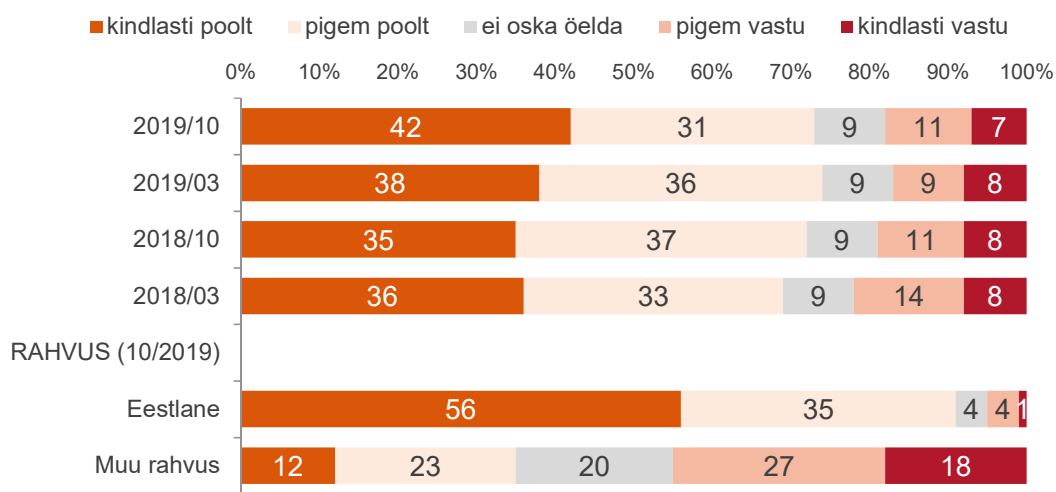
Eestlastest peab NATO tegevust piisavaks 78 protsenti. Muust rahvusest vastajaist annab NATO tegevusele positiivse hinnangu 42 protsenti, kuid ka „ei oska öelda“ vastajaid on sama palju - tervelt 43 protsenti.

Joonis 59. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? 2018-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad

Ka NATO vägede kohalolekusse Eestis on üldine suhtumine ülekaalukalt pooldav. Siin on aga näha arvamuste selge lahknemine muust rahvusest vastajate seas. Kui eestlastest pooldab NATO kohalolekut Eestis 90 protsenti, siis muust rahvusest vastajaist vaid 37 protsenti. 45 protsenti mitte-eestlastest suhtub NATO kohaolekusse eitavalt (Joonis 60).

Joonis 60. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? 2018-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad

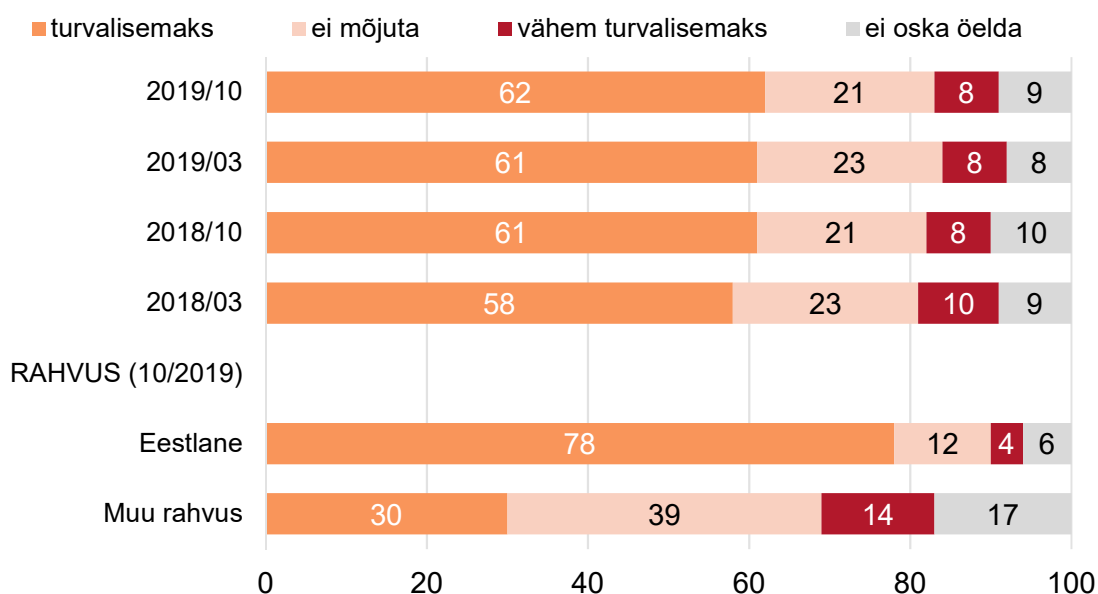
Taoline suhtumine haakub otseselt hoiakuga NATO liikmesuse suhtes tervikuna – need, kes toetavad NATO liikmeks olekut, pooldavad ka NATO üksuste viibimist Eestis, neile aga, kes on NATO liikmesuse vastu, ei meeldi ka liitlaste kohaolu.

8.4 Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele

Alates oktoobrist 2017 oleme NATO liitlaste Eestis viibimise kohta esitanud veel ühe täiendava küsimuse: **Kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas?**

Kui eestlastest leiab 78 protsenti, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks, siis mitte-eestlastest jagab seda arvamust vaid 30 protsenti, suurem osa muust rahvusest vastajaist selles Eesti turvalisusele mõju ei näe (39%) (Joonis 61).

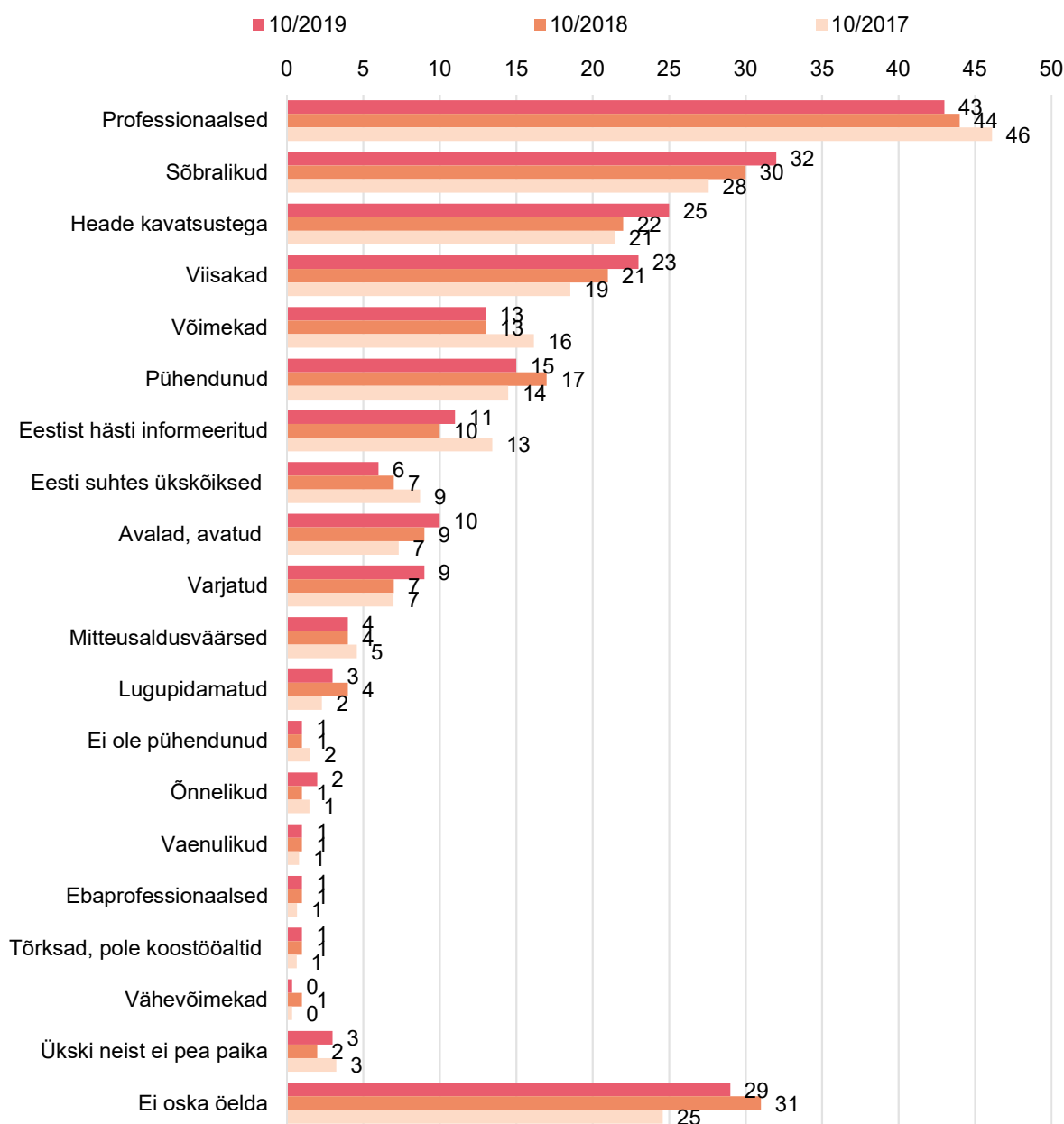
Joonis 61. Kuidas mõjutab NATO lahingugrupi sõdurite kohalolek Eesti turvalisust? 2018 – 2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

8.5 Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele

Alates oktoobrist 2017 oleme palunud vastajatel etteantud omadussõnade seast valida neli, mis nende hinnangul kõige paremini iseloomustavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdureid (Joonis 62).

Joonis 62. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid? 2017-2019
(%; N = kõik vastajad)

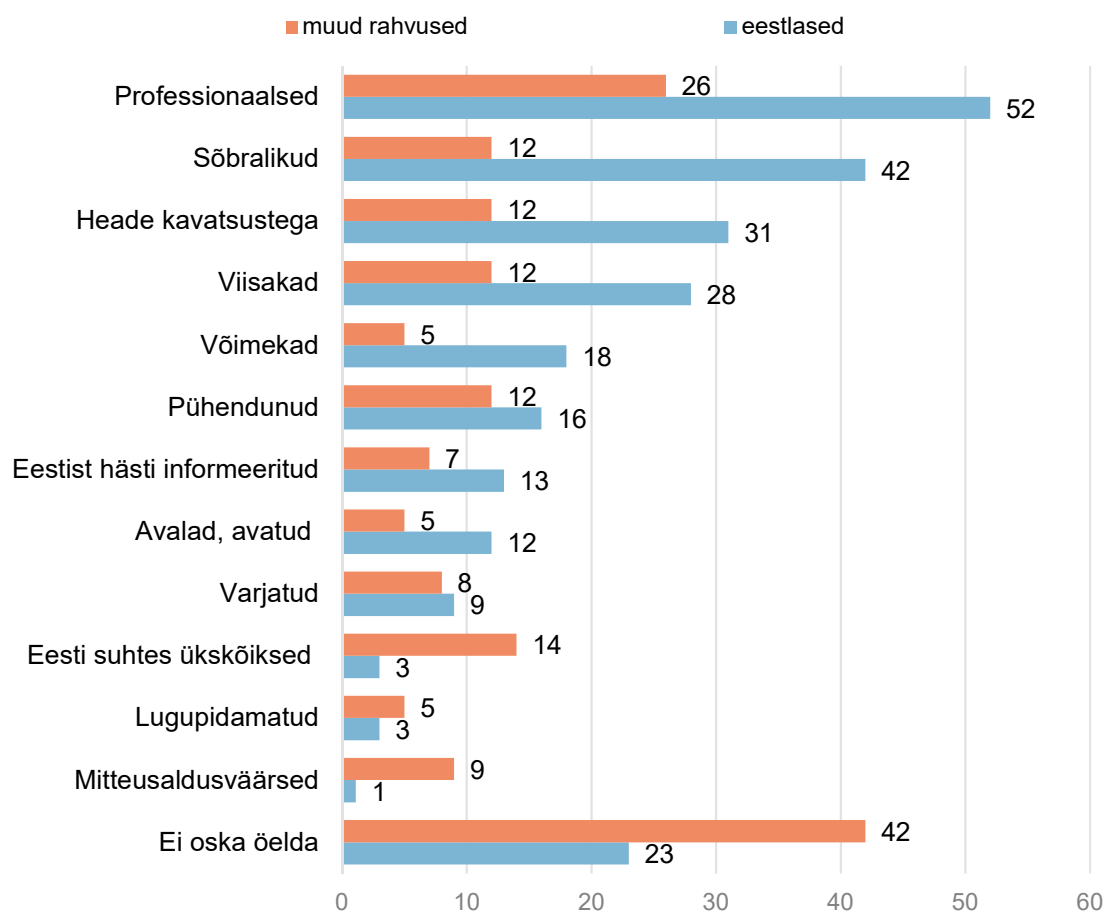
NATO lahingugrupi sõdurite kirjeldamiseks kasutatakse valdavalt positiivseid sõnu, millest kõige sagedamini kordub „professionaalsed“.

Järgnevad sellised iseloomustused nagu „sõbralikud“, „heade kavatsustega“ ja „viisakad“, kusjuures kõikide nende sõnade esinemissagedus on aastate jooksul kasvanud. Kindlasti on siin mõju avaldanud NATO väeüksuste aktiivne osavõtt avalikest üritustest.

Eesti suhtes ükskõikseks peab liitlasvägede sõdureid vaid 6 protsenti, mitteusaldusväärseks 4 protsenti. Seitsmelt protsendilt üheksale on kasvanud sõna „varjatud“ esinemissagedus.

Negatiivseid iseloomustusi annavad rohkem muust rahvusest vastajad (Vt. Joonis 63).

Joonis 63. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid? Sügis 2019
(%; N = kõik vastajad)

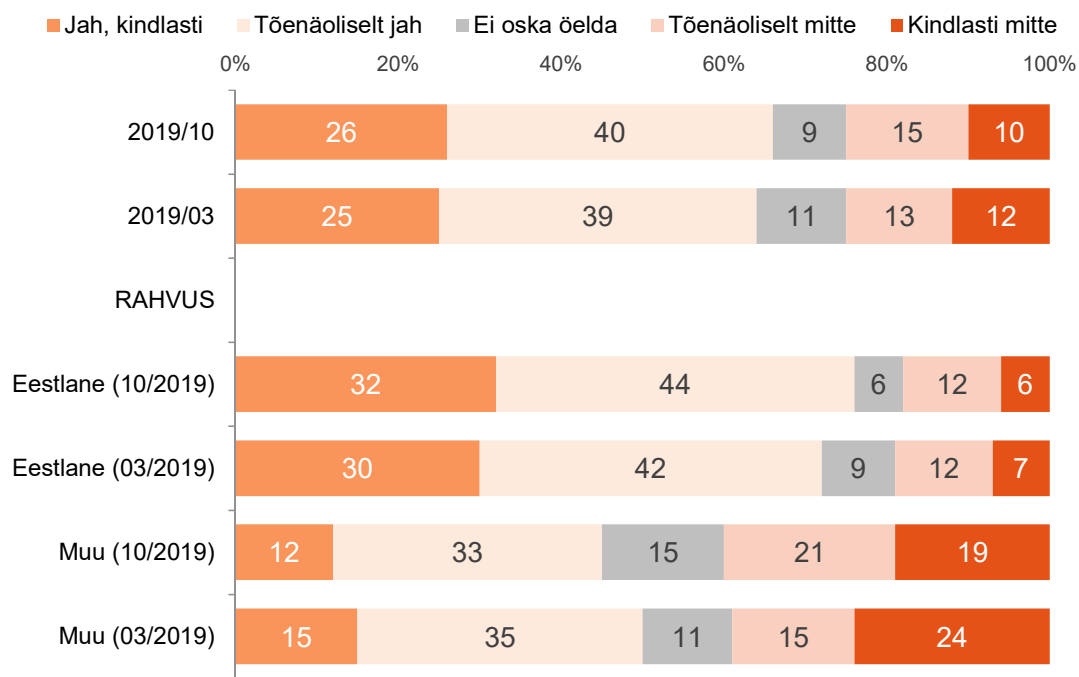
9 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksandas peatükis kaardistame hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus või liitlasriikide vahelise koostöö raames. Samuti on vaatluse all suhtumine tihedamasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu riikide vahel.

9.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

Positiivne suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides on olnud pidevalt ülekaalus: 66% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimale osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 26% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha. 25 protsenti küsitletutest arvab, et neis operatsioonides ei peaks tõenäoliselt või kindlasti mitte osalema. Sarnasel tasemel on olnud toetus missioonidele juba pikemat aega (Joonis 64).

Joonis 64. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? 2019 kevad/sügis võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

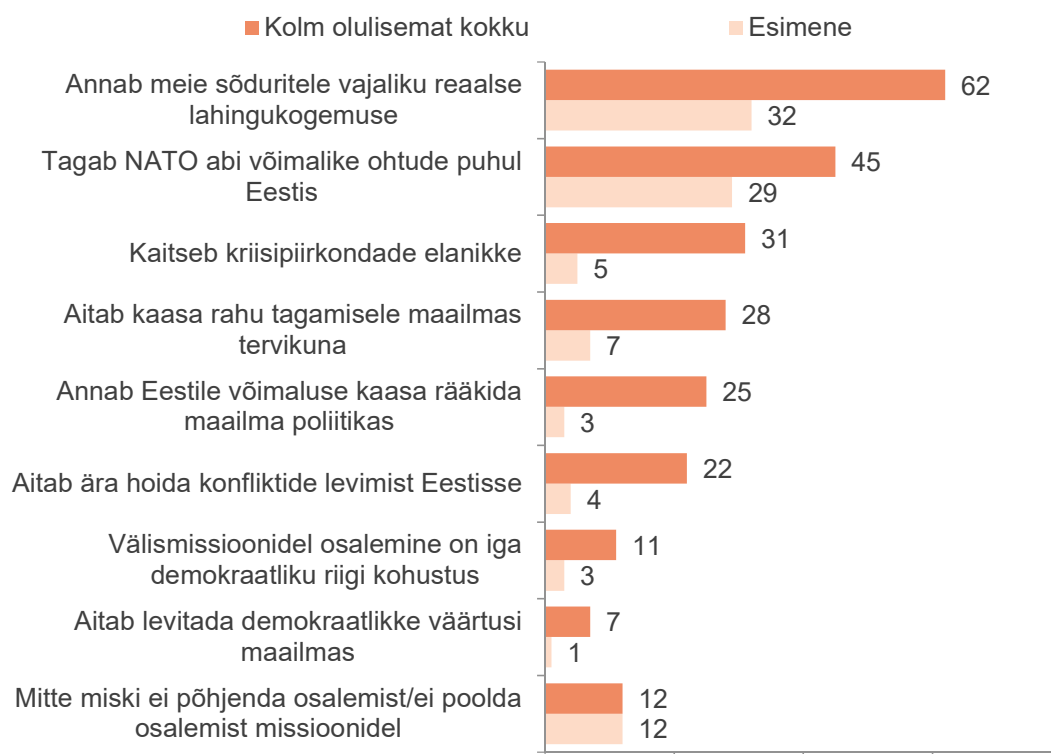

Eestlastest toetab missioonidel osalemist 76 protsenti, mitte-eestlastest 45 protsenti, mida on võrreldes kevadega viis, kuid eelmise aasta oktoobriga võrreldes kaksteist protsendipunkti vähem.

9.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st. milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus (Joonis 65).

Joonis 65. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; oktoober 2019 (%) (N = kõik vastajad)

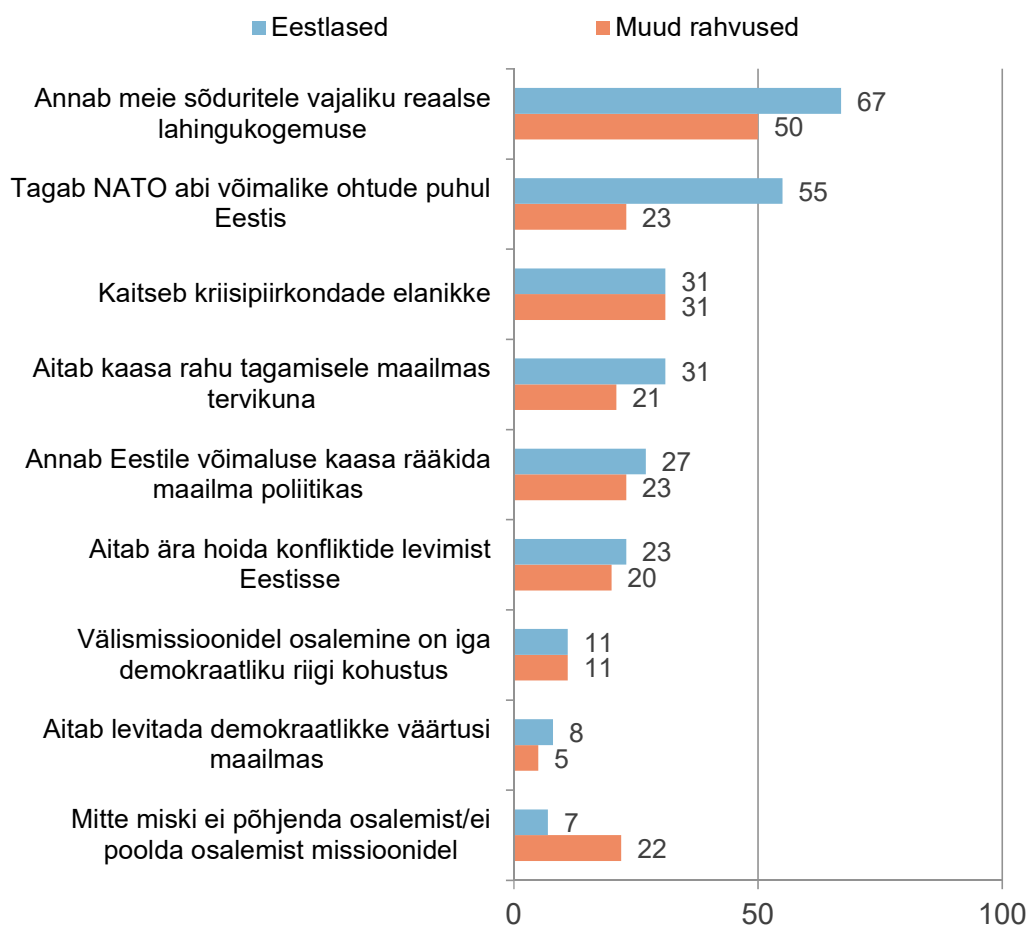

Kahe kõige olulisema põhjusena nimetati kõige sagedamini, et missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse (32%) ning see tagab NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis (29%). Need motiivid olid vastavalt esimene ja teine ka kolme põhjuse kogusummas.

Olulisuselt kolmeks järgmiseks argumendiks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul kriisipiirkondade elanike kaitsmist (kolme olulisema seas 31%), kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (28%) ja Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (25%).

Kuna muust rahvusest vastajate toetus missioonidel osalemisele on madalam kui eestlaste seas, siis pakutakse ka vastuseid missioonidel osalemise põhjuste kohta vähem välja. 22 protsenti mitte-eestlastest leiab, et mitte miski ei õigusta osalemist välismissioonidel. Eestlastega sarnaselt hinnatakse vaid humanitaarseid motive: tagada rahu ja kaitsta kriisipiirkondade elanikke (Joonis 66).

Joonis 66. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, sügis 2019 (kolm põhjust kokku %; N = kõik vastajad)

Kolme valiku kogusummas on nii eestlastest kui ka muust rahvusest vastajate jaoks olulisim kaitseväelaste lahingukogemuse saamine, ehkki viimased nimetavad seda väiksema sagedusega (vastavalt 67% ja 50%).

Teisel kohal on eestlaste jaoks NATO abi tagamine Eestile (55%), millesse suur osa muust rahvusest vastajatest suhtub pigem ettevaatlikult (vt. ptk. 7.2). Nii ongi selle vastuse osatähtsuseks mitte-eestlaste seas vaid 23 protsenti.

Mitte-eestlaste jaoks on olulisuselt teiseks põhjuseks kriisipiirkondade elanike kaitse (31%). Ka eestlastest märgib seda põhjust kolme olulisema motiivi seas sama suur osakaal vastajaist, kuid 31 protsenti kogub eestlaste vastustes ka kaasa aitamine rahu tagamisele maailmas.

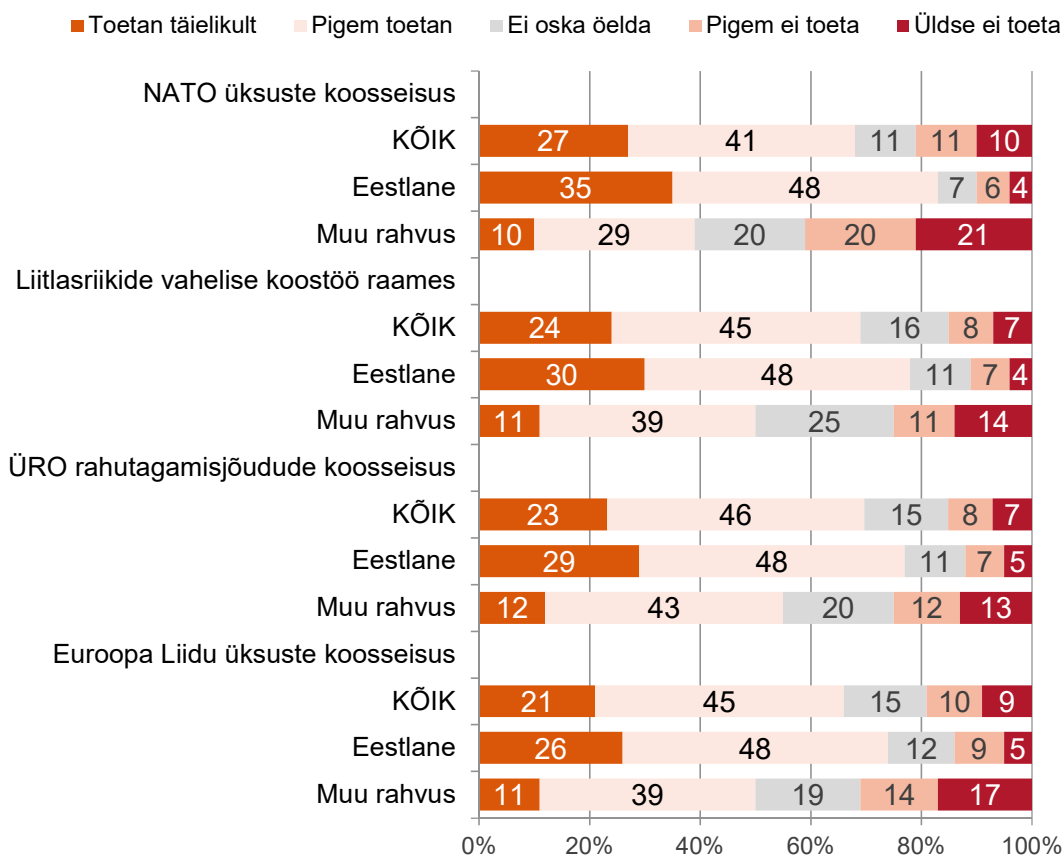
9.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Küsitlertel paluti hinnata, mil määral nad toetavad Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu, ÜRO ja liitlasriikide vahelise koostöö raames aset leidvates missioonides.

Enam-vähem võrdselt toetatakse kõikidel missioonidel osalemist: ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus ning liitlasriikide vahelise koostöö raames operatsioonidel osalemist toetab 69%, NATO üksuste koosseisus osalemist 68% ja Euroopa Liidu üksuste koosseisus 66%, (Joonis 67).

Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (83%), siis muust rahvusest vastajate puhul on toetus erinevatele missioonidele madalam, kusjuures kõige madalam on see just NATO missioonidel osalemiseks (39%). Muid missioone toetavad siiski vähemalt pooled muust rahvusest inimesed.

Joonis 67. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; Sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad

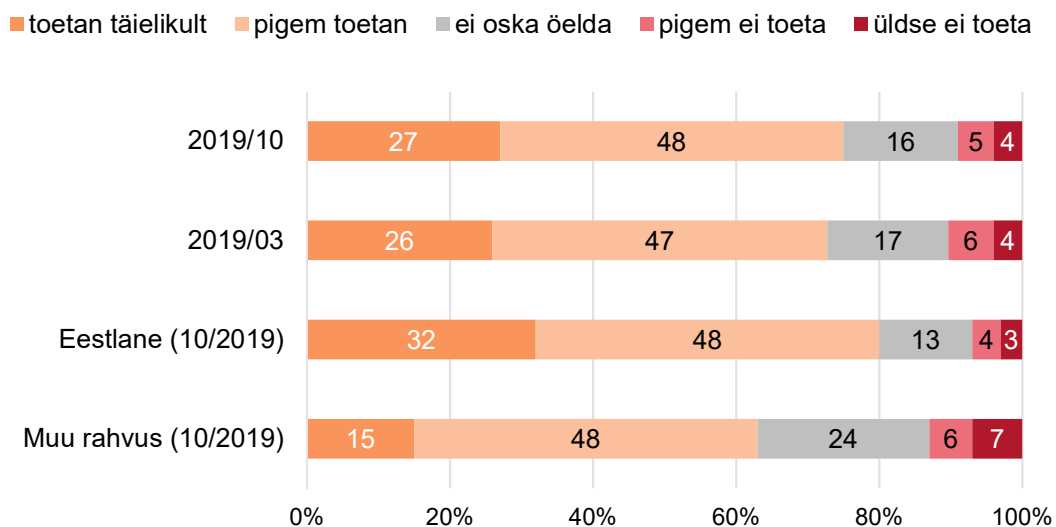

9.4 Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst

Varasemates küsitlustes oleme tundnud huvi, kuidas suhtub avalik arvamus ettepanekutesse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistuse ja ühised relvajõud. Alates 2018 aasta oktoobrist palutakse aga vastata küsimusele: **Kuidas Teie suhtute Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamisse liikmesriikide vahel?**

Kaitsekoostöö arendamisse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel suhtub positiivselt 75 protsenti küsitletutest: 80% eestlastest ja 63% muust rahvusest vastajatest (Joonis 68). Ka see suhtumine ei ole aasta jooksul oluliselt muutunud.

Joonis 68. Suhtumine suuremasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel. Kevad/Sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

10 Veteranipoliitika

10.1 Veterani mõiste

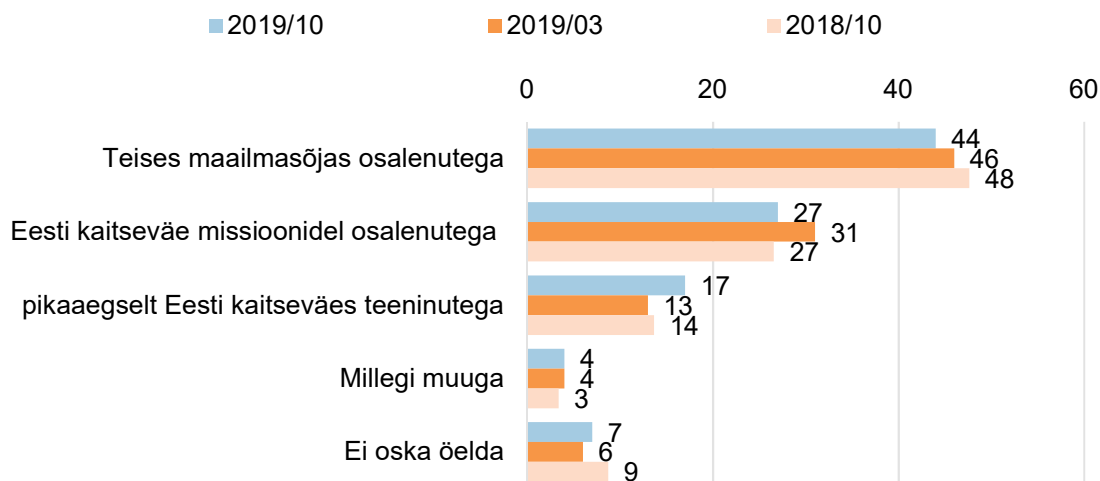
Küsimust selle kohta, millega seostub inimeste jaoks sõna „veteran“, on meie küsitlustes esitatud mitmes erinevas versioonis, pakkudes vastajatele erinevaid vastusevariante.

2011. aasta novembrist alates sisaldus arvamusemonitooringus küsimus, kas sõna „veteran“ seostub inimeste jaoks eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge välismissioonidega. Sellisel kujul püsis see küsimus kuni 2016. aasta märtsini. Sellest küsitlusest selgus, et enam kui poolele elanikkonnast (55%) seostus sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga. Eesti kaitseväge missioonidega sidus selle termini 17 protsenti kõigist küsitletutest (23% eesti- ja 5% venekeelsetest vastajatest). Samas valisid üsna paljud vastajad ka vastusevariandi „muu“, mille nad täpsustuseks lisasid, et nende jaoks tähendab veteran ükskõik millises sõjas osalenud isikut.

Sellest lähtuvalt lisati küsimustikku edaspidi vastusevariant „kõik Eesti eest erinevates sõdades võidelnud“ ka küsitletavatele ette antud valikutesse ning just see vastus saavutas kõige suurema toetuse oktoobris 2017, mil seda seostas veterani mõistega 45 protsenti küsitletutest.

Kuna aga veteranipoliitika kontekstis on oluline teada saada eelkõige seda, mil määral hakkavad inimesed seostama veterani mõistet Eesti kaitseväge missioonidega, siis oleme viimastes küsitlustes jätnud kõrvale vastuse kõikides sõdades osalenute ja ka Eesti Vabadussõjas osalenute kohta (selles sõjas osalenuid ei ole enam elus ning meil pole enam paraku võimalik neile kui veteranidele austust osutada). Lisades vastuste loetellu vastusevariandi „pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninutega“ oleme kahes viimases küsitluses saanud alljärgneva vastuste jaotuse (Joonis 69).

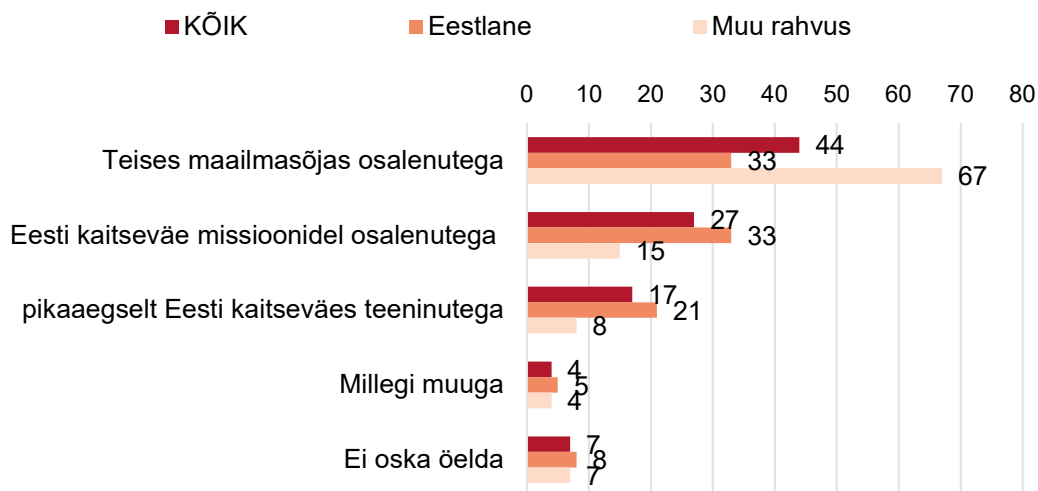
Joonis 69. Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“? 2018/ 2019 (%) N = kõik vastajad

Ülekaalukas esikoht veterani mõiste defineerimisel jääb endiselt Teisele maailmasõjale (44 protsenti), mille osakaal siiski tasapisi väheneb. Kasvanud on nende vastajate osakaal, kelle jaoks „veteran“ tähendab pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninuid. 27 protsenti vastanutest määratleb veterani mõistet kooskõlas ametliku veteranipoliitikaga.

Eestlaste seas on Eesti kaitseväge missioonidel osalenute määratlemine veteranidena võrdsel tasemel Teises maailmasõjas osalenutega (mõlemad 33 protsenti). Seevastu muust rahvusest vastajate jaoks on ülekaalukal esikohal endiselt Teine maailmasõda 67 protsendiga.

Joonis 70. Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“? sügis 2019, eestlased/muud rahvused (%) N = kõik vastajad

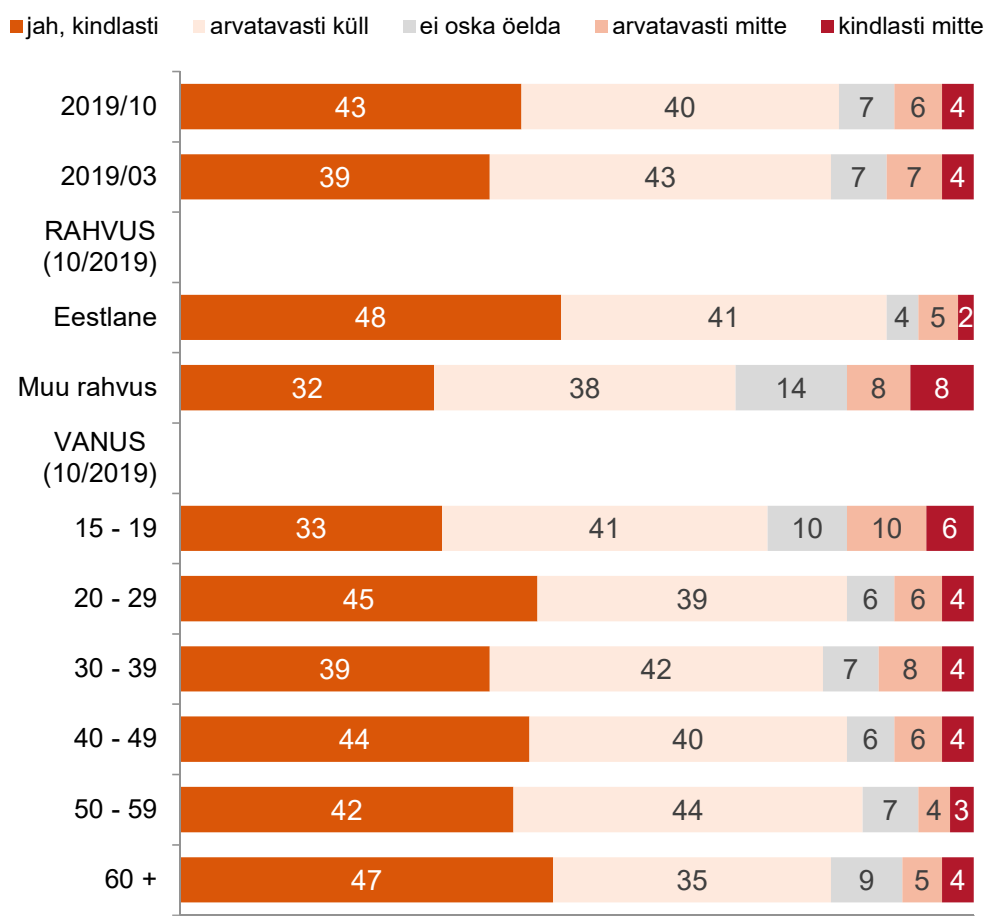
11 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkonna seas olnud pea sama positiivne nagu noormeeste kohustuslikku ajateenistussegi: juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud neli viiendikku või rohkem küsitletutest.

Alates 2014 sügisest on arvamusemonitooringus küsitud: **Kas kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**

Võimalust õppida riigikaitseõpetust peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 83 protsenti küsitletutest ([Joonis 71](#)). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate toetus riigikaitseõpetusele erineb küll pea kahekümne protsendi võrra, kuid on mõlemas vastajate grupis selgelt domineeriv (eestlastest 89% ja mitte-eestlastest 70%).

Joonis 71. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskharidust andvates õppeasutustes; kevad/sügis 2019 (%) (N = kõik vastajad)

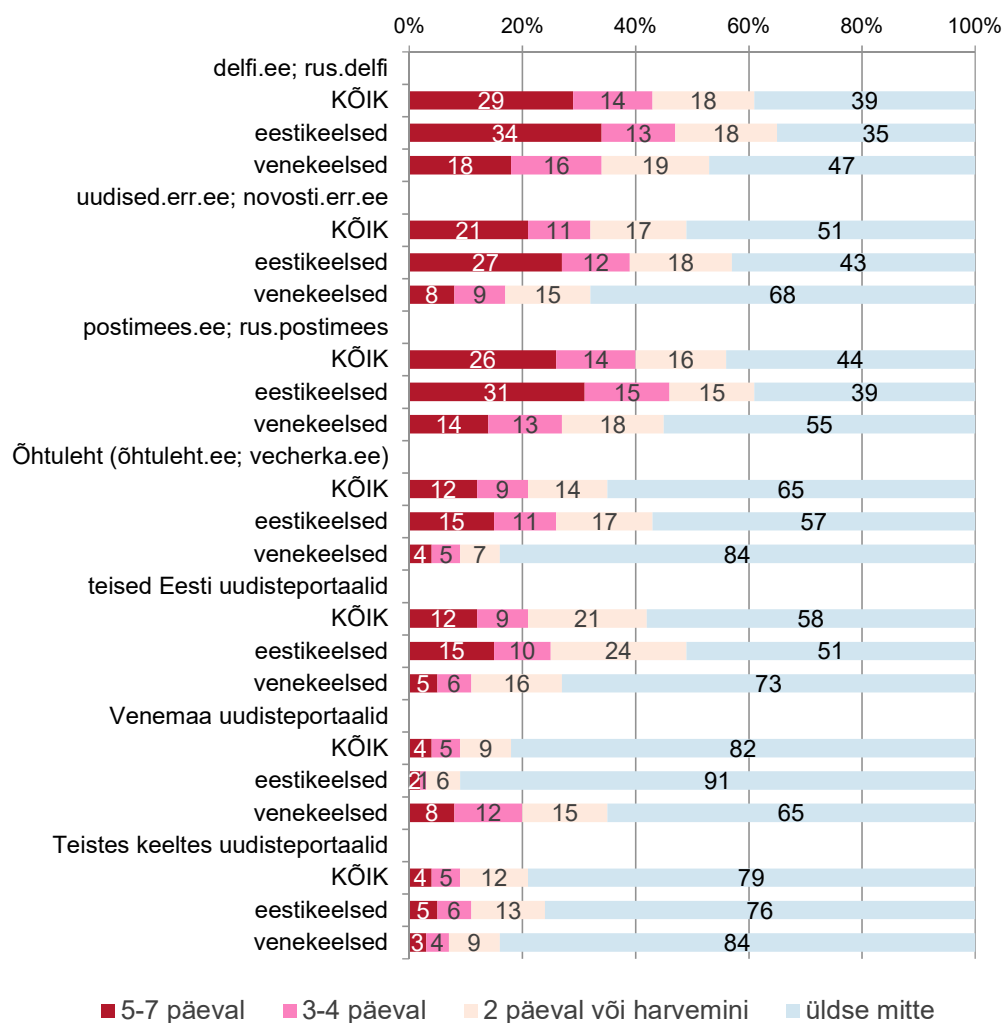
12 Meediatarbimine

Küsimustikku on lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse alased hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Et avalik arvamus kujuneb suures osas massimeedias väljendatud seisukohtade mõjuväljas, on arvamusuuringute aabitsatõde.

12.1 Infokanalite jälgimine

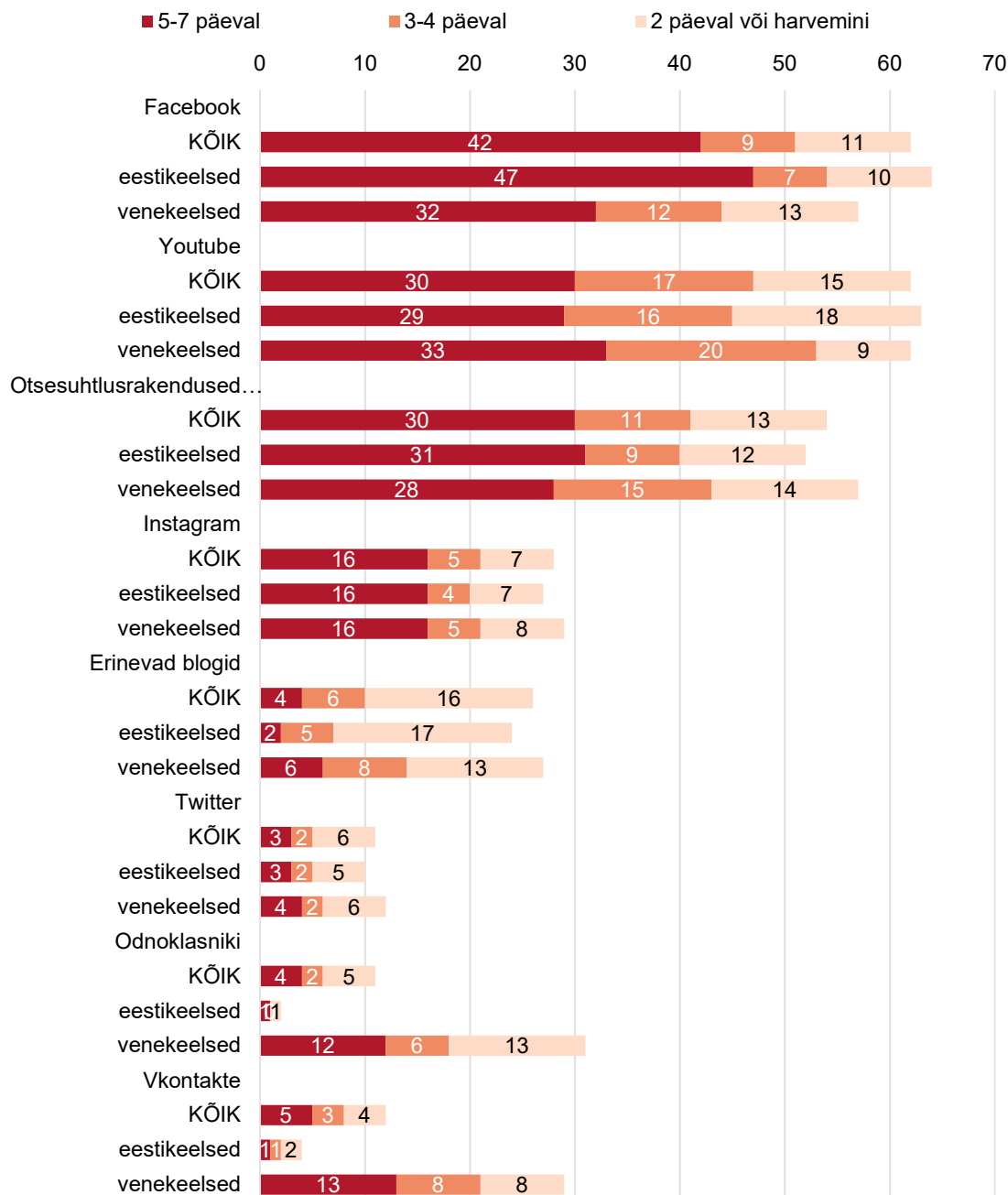
Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja raadiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaali jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused sagedusjaotustena.

Joonis 72. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine; sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad

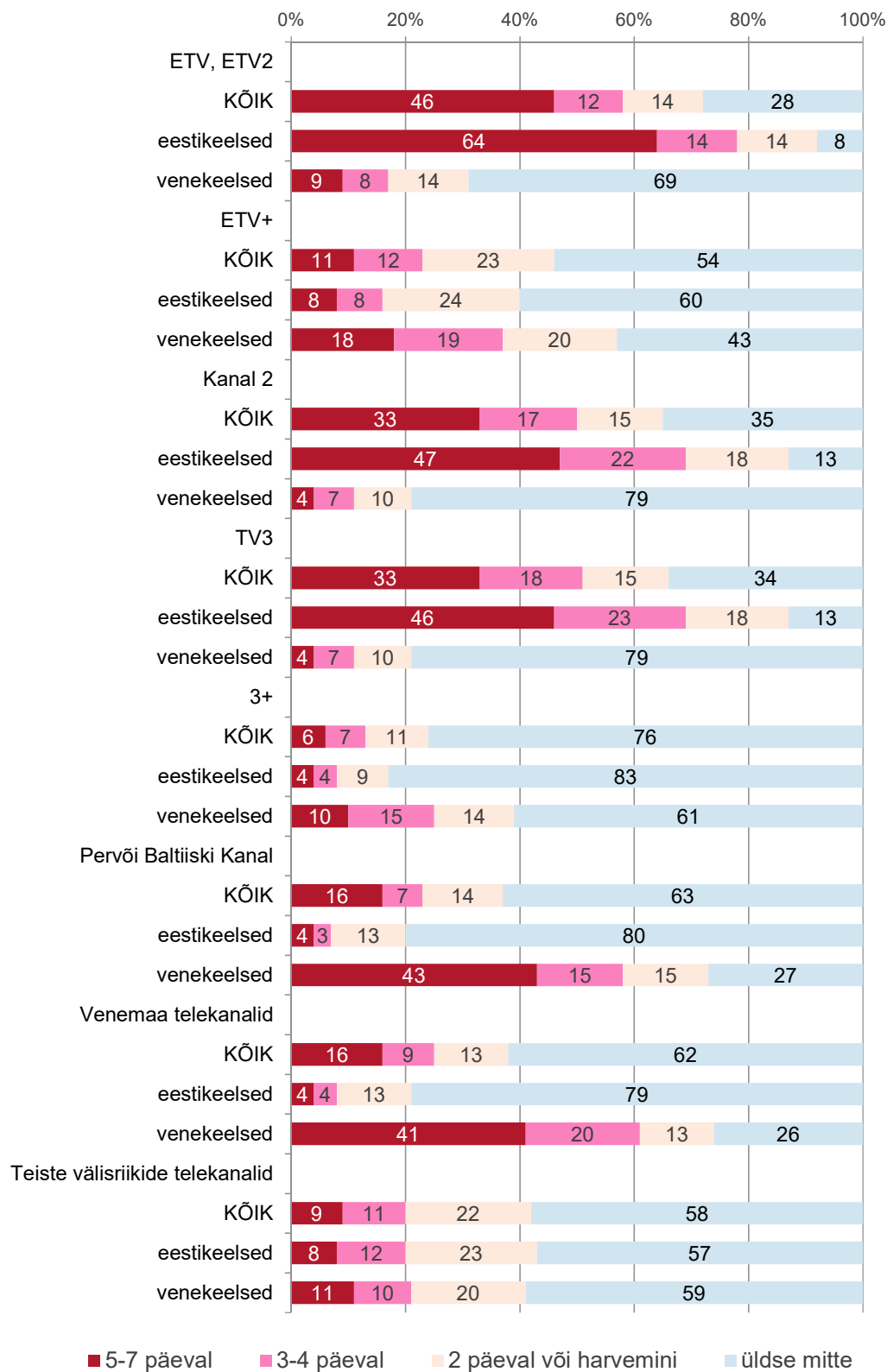
Kõige levinumateks uudisteportaalideks on Delfi ja postimees.ee, seda nii eesti- kui ka venekeelsete kasutajate puhul. Eesti uudisteportaale kasutavad eestlased oluliselt rohkem kui mitte-eestlased, Venemaa uudisteportaalide puhul on olukord vastupidine.

Joonis 73. Sotsiaalmeedia kasutamine, sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

Otsesuhtlusrakenduste näidetena nimetati vastajale selliseid rakendusi nagu Skype, Messenger, Snapchat, WhatsApp, Telegram)

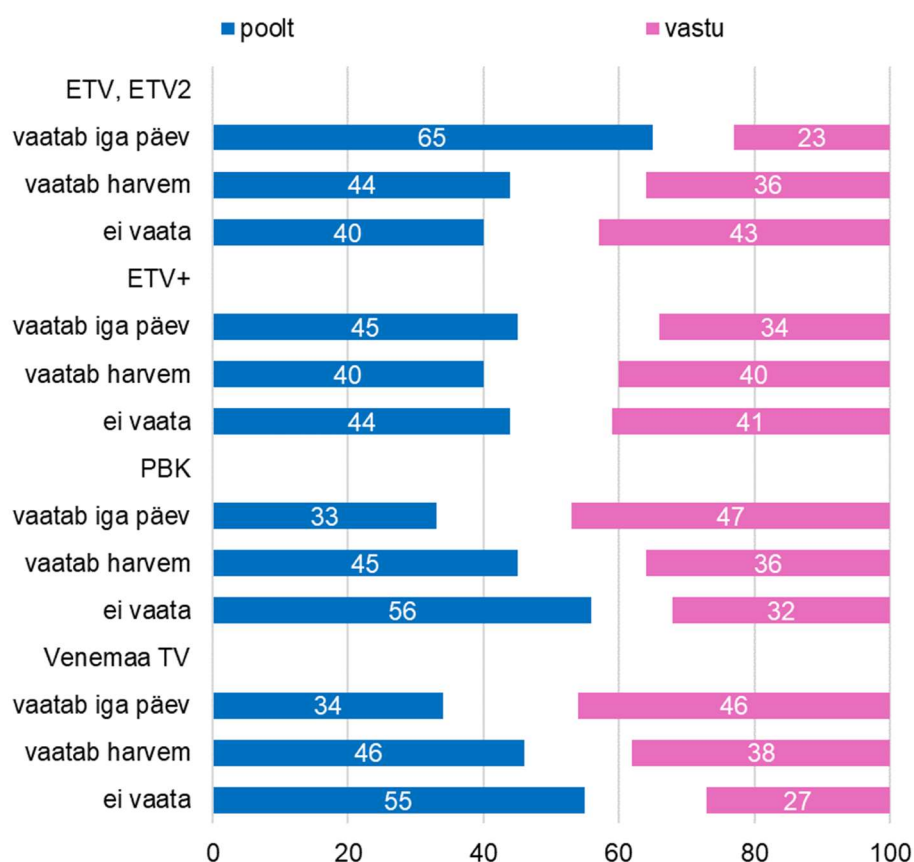
Joonis 74. Telekanalite vaatamine, sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad

Venekeelsete vastajate jaoks on sagedamini jälgitavateks telekanaliteks Venemaa telekanalid ja Pervõi Baltiisiki Kanal. Siiski on ka Eesti Rahvusringhäälingu venekeelse telekanali ETV+ loonud kontakti enam kui poolega venekeelsest elanikkonnast.

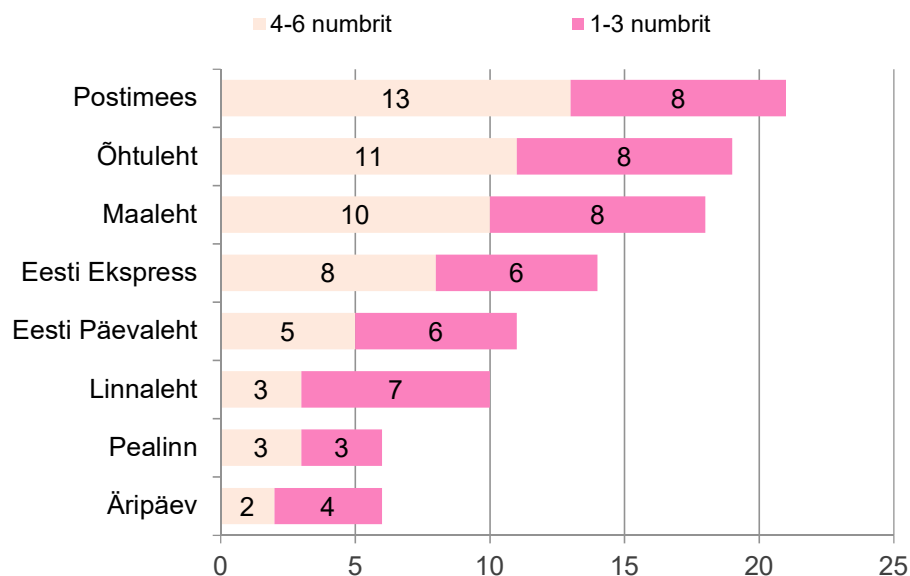
Järgmisel joonisel on toodud venekeelsete vastajate suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse, sõltuvalt nende kontaktist erinevate telekanalitega (Joonis 75).

Joonis 75. Suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse sõltuvalt telekanalite vaatamisest; sügis 2019 (%) (N = venekeelsed vastajad)

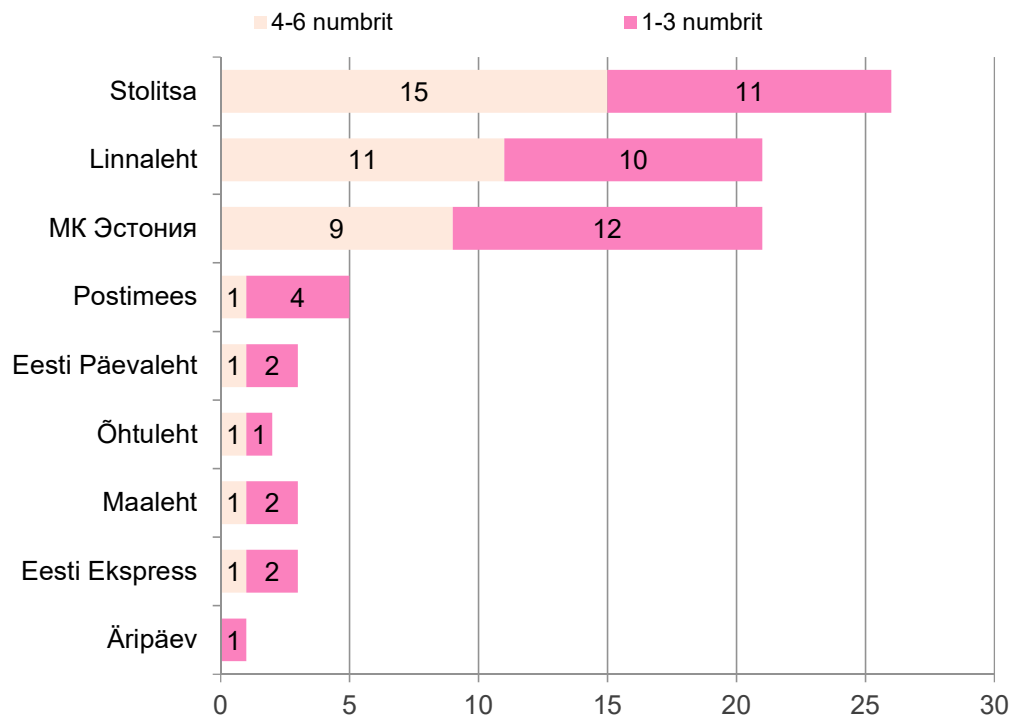

Näeme, et need venekeelsed vastajad, kes on vaatavad iga päev Eesti Televisiooni eestikeelseid saateid, suhtuvad Eesti NATOsse kuulumisse positiivsemalt, kui need, kes jälgivad iga päev Venemaa telekanaleid või Pervõi Baltiisiki Kanali saateid. Eesti venekeelse kanali ETV+ jälgimine või mittejälgimine suhtumist NATOsse ei mõjuta.

Joonis 76. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, sügis 2019
(%; N = eestikeelsed vastajad)

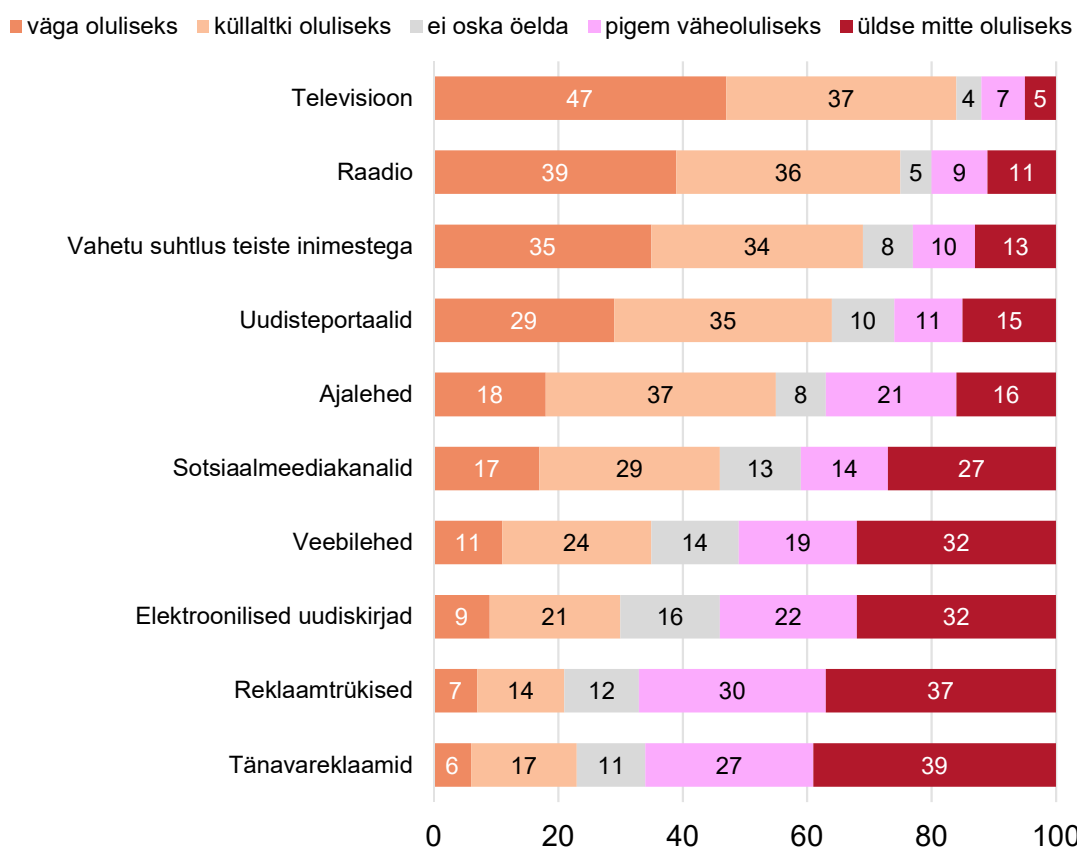
Joonis 77. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, märts 2019
(%; N = venekeelsed vastajad)

12.2 Infokanalite olulisus

Et erinevate trüki- ja veebikanalite, tele- ja raadiojaamade ning sotsiaalmeediakanalite mõju inimeste hoiakutele hinnata, läheb vaja täiendavat tüpoloogilist analüüsi. Käesolevas küsitluses küsisime vastajate enesehinnangut, milliseid infokanaleid nad peavad enda jaoks oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel (Joonis 78).

Joonis 78. Kui oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni kanaliks peate ... sügis 2019 (%) ; N = kõik vastajad

Kõige olulisemateks on ootuspäraselt televisioon ja raadio, enam kui poolte küsitletute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid ja ajalehed. Kuid nende vahele mahub ka vahetu suhtlus teiste inimestega.

Reklaamtrükiseid, tänavareklaame ja elektroonilisi uudiskirju hinnatakse kõige vähemolulisteks.

LISAD

- 1 Küsimustik
- 2 Andmetabelid